

БЛАТОВІСНИК

3. 2022

Тема номера:

**Свобода, за яку варто
боротися**

Давидові псалми Псалом 1

Блажен той муж, воістину блажен,
котрий не був ні блазнем, ні вужем.

Котрий вовік ні в празники, ні в будні
не піде на збіговиська облудні.

І не схибнеться на дорогу зради,
і у лукавих не спита поради.

І не змінє совість на харчі, —
душа його у Бога на плечі.

І хоч про нього скажуть: навіжений,
то не біда, — він все одно блаженний.

І між людей не буде самотнім,
стоятиме, як дерево над потоком.

Крилаті в нього вродяться плоди,
і з тих плодів посіюються сади.

І вже йому ні слава, ні хула
не зможе вік надборкати крила.

А хто від правди ступить на півметра, —
душа у нього сіра й напівмертва.

Не буде в ній ні сили, ні мети,
лиш без'язики корчі німоти.

І хто всіляким ідолам і владам
ладен кадити херувимський ладан,

той хоч умре з набитим гаманцем, —
душа у нього буде горобцем.

Куди б не йшов він, на землі і далі,
дощі розмиють слід його сандалій.

Бо так воно у Господа ведеться —
дорога нищих в землю западеться!

Ліна КОСТЕНКО

Тема номера:

«Свобода, за яку варто боротися»

У номері:

- 2 *Анатолій КОЗАЧОК.* Як подолати сумніви?
- 3 *Микола САВЧУК.* Перезібрати себе заново
- 5 Про колективну брехню
- 6 (Не)Даремна жертва
- 7 *Юрій ВАВРИНЮК.* Свобода, за яку варто боротися
- 10 Свобода слова та свобода совісті
- 15 *Михайло ПАНОЧКО.* Ціна свободи
- 16 *Майлз МОНРО.* Тягар свободи: принцип відповідальності
- 20 Церква у війні. Розмова зі Станіславом та Аллою Грунтковськими
- 22 *Микола РОМАНЮК.* Екзамен із незалежності
- 23 *Себастьян ТЕГЗА.* Про дивовижний смуток «хороших росіян»
- 24 *Микола Шеремет:* «Постраждали потребують не релігійних настанов, а простої людяності»
- 27 *Женя ЯЗВІНСЬКИЙ.* Оточення, обстріли, молитва, жива віра та живий Бог
- 28 *Марія МАРЧУК.* У мене немає дому
- 29 Фотоповідь: Дві церкви
- 30 *Сергій СКЛЯРОВ.* Моя долина смертної тіні
- 32 *Надійка ГЕРБИШ.* Вразливість великого Бога
- 34 *Ярослав ЛУКАСІК.* Чому має відбутися українізація?
- 36 *Дмитро ДОВБУШ, Юрій ВАВРИНЮК.* «Привіт тобі, світле насліддя Христове!»
- 40 *Сергій Демидович:* «Звучати пісня може лише тоді, коли вона в унісон із нашим серцем»
- 43 *Бонні ПЕТРОЩУК.* Чи був Ісус добреньким?
- 44 *Кравець, проповідник, «контрабандист»*
- 48 *Праця УЦХВЕ в Європі*
- 51 *Церква й феномен корейських авіаліній*
- 52 *Поетична сторінка*
- 54 *Новини УЦХВЕ*

У номері використані фото
Юрія Вавринюка, архіву журналу «Благовісник»,
сайту unsplash.com та інтернет-ресурсів

Благовісник

Щоквартальне видання
Української Церкви Християн Віри Євангельської

№ 3 (117) 2022

Редколегія журналу:

М. Паночко, М. Синюк, В. Онищук,
Є. Мельничук, Є. Абрамович,
О. Міцевська, В. Мартинюк,
Д. Довбуш, Ю. Троць

Головний редактор: Юрій ВАВРИНЮК

Адреса редакції:

вул. Вороніхіна, 14а, м. Луцьк, 43024

Телефони:

(0332) 25-44-06

098 83 27 611

E-mail: blagovis@gmail.com

www.blag.org.ua

УВАГА! ЗМІНИВСЯ БАНКІВСЬКИЙ РАХУНОК

Розрахунковий рахунок

UA 03 305299 00000 2600 5010810824,
код 23253886

у Приватбанку м. Луцька

Отримувач: РХЖ Благовісник

Свідоцтво про реєстрацію КВ № 3574 від 30.11.98

Над номером працювали:

Віктор МОКІЙЧУК, Ольга МІЦЕВСЬКА,
Василь МАРТИНЮК, Володимир ШОЛОМ,
Дмитро ДОВБУШ

Друк: ПП «Естеро»
тел. 068 22 62 444
e-mail: 645740@mail.ru

Наклад 1500 примірників

При передруку посилання на «Благовісник»
обов'язкове.

Надіслані матеріали не рецензуються і назад не повертаються.

Як подолати сумніви?

«І сталося, коли Ісус перестав навчати дванадцятьох своїх учнів, Він звідти пішов, щоб учити, і по їхніх містах проповідувати. Прочувши ж Іван у в'язниці про дії Христові, послав через учнів своїх, щоб Його запитати: Чи Ти Той, Хто має прийти, чи чекати нам Іншого? Ісус же промовив у відповідь їм: Ідіть, і перекажіть Іванові, що ви чуєте й бачите: Сліпі прозрівають, і криві ходять, стають чистими прокажені, і чують глухі, і померлі встають, а вбогим звіщається Добра Новина... І блаженний, хто через Мене спокуси не матиме!» (Мт.11:1-12).

Унікальність постаті Івана Хрестителя полягала в тому, що він мав прийти перед Ісусом Христом і приготувати Йому дорогу. Про самого Івана Ісус сказав, що це найбільша людина з народжених жінками на той час. Іван Хреститель мав від Бога розуміння й відкриття про Месію. Зокрема пригадайте його слова, коли Ісус прийшов до нього, щоб хреститися. Це Іван розпізнав Ісуса як Месію. Це Іван

сказав: «Ось Агнець Божий, Який бере на Себе гріх світу». Це Іван бачив Духа Святого, Який злинув на Ісуса, і це він мав відкриття про те, що той, на кого злине Дух, є Божим Помазаником, Месією і Спасителем.

Це Іван докоряв цареві за те, що той аморально вчинив, одружившись із чужою жінкою. Це Іван жив у пустелі, по-особливому одягався та харчувався. Це до Івана йшли натовпи людей, і Він хрестив їх на покаяння. Іван був насправді великою людиною. Та коли Івана запитали, чи не він Месія, чітко відповів: «Ні, не я! Але йде за мною Той, Хто більший від мене, Той, Хто був до мене. Він буде хрестити вас Духом Святим і вогнем».

Небагато в Писанні сказано про Івана Хрестителя. Про нього згадується лише в перших розділах Євангелії, бо й саме його життя було недовгим. Але Іван чітко знав свою місію — стати тим, кого ми називаємо Предтечею Спасителя, Який мав прийти перед Ісусом Христом і приготувати Йому дорогу.

Він проповідував дуже прямолінійно, не добираючи слів. Він міг сказати все, що є насправді, і так сказати, що точно доходило. Когось це дратувало, а когось приводило до покаяння. Але ми бачимо, що натовпи людей ішли за ним.

І от зрештою Івана ув'язнюють. До того всього він, напевно, не раз спілкувався з Ісусом. Можливо, вони сиділи десь на березі озера, біля Йордану спілкувалися. Не хочу описувати, як це відбувалося, бо про це не йдеться в Писанні, але мені здається, що вони мали спілкування. Та, сидючи у в'язниці, Іван починає роздумувати про своє життя, служіння... І різні думки, напевно, приходили до нього. «А чи насправді то було моє покликання? Чи правильно я розпізнав?»

Тож він посилає своїх учнів до Ісуса Христа з одним запитанням: «Чи Ти Той, Кого ми чекали? Чи нам іншого чекати?» Ісус відповів на це запитання. Але відповідь була дуже дивною. Він сказав поглянути на ті справи, які Він звершував, на чудеса, які відбуваються...

Чого ж ця історія вчить нас? Хочу виділити кілька уроків з цієї оповіді.

По-перше, незважаючи на те, що Іван був великою людиною, незважаючи на те, що він мав пряме відкриття від Бога, яке небагато хто має, незважаючи на те, що він був тим, хто готував дорогу Ісусу Христу, Месії, він переживав сумніви. Дехто каже, що це були просто роздуми. Але слова Ісуса, що блаженний той, хто через Нього спокуси не матиме, які прозвучали в Його відповіді Івану, свідчать про те, що це були сумніви. І якщо спроектувати це на наше життя, то приходимо до висновку, що, незважаючи на те, скільки років ми вже у Господі, нас час від часу можуть переповнювати сумніви. Ці сумніви можуть стосуватися нашого життя в Бозі, нашого покликання, навіть і нашого спасіння. Якщо вони були в житті Івана, якщо навіть Ісус у певний момент життя просив Отця: «Нехай мимо мене пройде ця чаша», то тим більше ми здатні піддаватися цим сумнівам.

Коли сумніви зародилися в розумі Івана, він одразу ж прийняв правильне рішення й послав своїх учнів до Того, Хто міг ці сумніви розвіяти. І коли сумніви проходять у наше життя, ми повинні знати, куди звертатися. Тож друга моя теза: звертайтеся до Господа. Звісно, що звернувшись до людей, ми отримуємо певну допомогу, бо є те, в чому люди нам можуть допомогти. Серед людей є спеціалісти в певних сферах, які здатні надати відповідну допомогу. Наприклад, є люди, які добре розуміються в автомобілях, і в разі чого я можу звернутися до них за порадою, коли маю сумніви щодо справності свого авто.

Але є моменти, коли тільки Господь може допомогти нам. І саме усвідомлення цього ставить нас на шлях звільнення від сумнівів.

Кожен із нас має власний досвід життя. Я можу ділитися цим досвідом з іншими або користуватися порадами з досвіду інших. Але життєвий досвід — це не істина. А те, що дає нам змогу твердо стояти, те, що має стати основою нашого життя, — це істина. Ця істина для нас — Ісус Христос і Його Слово. І в миті, коли приходять сумніви, ми маємо навчитися звертатися до Істини —

Христа, а досвід може нам лише допомагати в повсякденному житті.

І коли хтось звертається за допомогою до вас, то навчіться, як передати людині істину, а не просто досвід. Досвідом я підтверджую, що ця істина працює. Коли до вас приходять люди з певним захворюванням, то істина, якою ви маєте поділитися з нею, полягає в тому, що Ісус Христос взяв на Себе наші немочі й болі наші поніс. І базуючись на цій істині, ми можемо говорити про те, що в нашому житті також був цей досвід, і Господь так чи інакше явив Свою ласку.

Досвід може бути різним. У Посланні до євреїв, у розділі про віру, йдеться про те, що одні помирили у вірі, а інші вірою отримували те, що просили. І ті, й інші були у вірі, але мали різний досвід. Але суть у тому, що коли я будую своє життя на істині, тоді перемагаю сумнів.

Приходячи до людини з сумнівами, диявол намагається знівечити істину. Пригадайте оте: «Чи справді сказав Бог?» І це запитання не раз виникає в наших серцях. Іван не довго вагався, думаю, навіть не радився зі своїми учнями щодо власних сумнівів, він просто послав їх до

Перезібрати себе заново

**Вдихнути.
Видихнути.
Зробити паузу.**

**Усвідомити, що я відчуваю та чому саме так реагую.
Прийняти реальність із усіма її викликами.
Визначити, що дається найважче, а з чим я і досі нормально справляюся.**

**Повернутися до першооснов: «Хто для мене Бог? Хто для Бога я?»
Довірити Йому те, що не здатний нести сам.**

**Поставити під сумнів свої сумніви.
Кинути виклик думкам, які «ходять по колу».
Зробити тверезий аналіз страхів і тривоги.**

**Нагадати собі, заради чого я живу, куди іду, про що раніше мріяв.
Перелічити власні цінності й принципи.**

**Навести лад на полицях.
Позбутися непотрібного мотлоху.
Звільнити місце для нових речей.**

**Переосмислити пріоритети.
Запланувати кроки на найближчий тиждень.**

**Відпустити образи.
Попросити пробачення.
Там, де треба, простити самому собі.**

**Узяти відповідальність за все, що я можу змінити.
Втомитися, дійти до краю, впасти від безсилля.**

**Вдихнути.
Видихнути.
Повторити спочатку.**

Микола САВЧУК

Ісуса, щоб напряду запитали, якою є істина: «Чи Ти Той, Кого ми чекали?»

Іване, чи ж не ти сказав: «Ось Агнец Божий...», хіба ж не ти бачив Духа Святого, Який злинув на Нього? Хіба не ти побачив у Ньому Того, Хто був від початку? Хіба не ти сказав, що не ти Месія, а Той, Хто йде за тобою? Хіба не Ти отримав це відкриття від Бога? Звідки ці сумніви?

Але сумніви Івана були спрямовані до абсолютної Істини — Ісуса Христа. Тож коли сумнів приходить у наше життя, ідімо до Ісуса. Він Той, Хто пояснить і розвіє всі наші сумніви.

Реакція на сумніви може бути різною. Людина може закритися сама в собі й може надумати собі багато чого. Може прийти до таких висновків, до яких іноді важко додуматися. Іноколи сумніви буквально закривають нам істину. Хтось казав, що сонце завжди є, але іноді воно за хмарами. Так само й істина. Вона є завжди, але іноді наші сумніви не дають їй змоги осяяти нашу дорогу.

Багато хто нині сумнівається, що він спасений, що він дитина Бога. Але Слово Боже — тобто істина — стверджує, що кожен, хто покличе Господнє ім'я, спасеться, стане Божою дитиною. Але іноді диявол може сконцентрувати нашу увагу на наших недосконалостях. Їх у нас аж надто багато. Ми боремося з ними, працюємо над ними. Але якщо ми боротьбу з недосконалостями кладемо в основу спасіння, то ми переводимо свій фокус від істини, яка ка-

же: «Хто покличе — спасеться». Ця істина дає нам свободу, Божа істина звучить так: «І гріхів ваших не згадаю більше».

Коли ж ми фокусуємося на своїй недосконалості, то ніби заперечуємо Божі слова й допускаємо сумнів у життя. Бог уже забув гріхи наші, бо каже: «Нема гріха», а ми кажемо: «Ні, він є». Я не маю на увазі ситуацію, коли людина не кається, говорю про те, коли вона покалася й не може собі пробачити, бо вперто відкидає істину.

Але повернімося до історії з Іваном Хрестителем. Відповідь Ісуса Христа Іванові була унікальною. Він не докоряє, не каже: «Так, я Месія. Хіба ж Бог тобі не відкрив? Ти ж бачив, як Дух Святий злинув, і ти сам казав, що Я Агнец Божий». Але Ісус, добре знаючи Івана, говорить щось інше, ніж ми очікуємо. Він спонукує Іванових учнів переказати йому, що вони чули й бачили. Я думаю, що Ісус не дав йому однозначної відповіді, бо хотів наштовхнути на правильну дорогу чи спосіб мислення, хотів навчити його аналізувати ситуацію, опираючись на те відкриття, яке Іван вже мав.

Іванові було відкрито, що Ісус — Месія, але сумнів став закривати це відкриття і змушувати пророка вагатися. Ісус не просто підібрав якісь слова, Він намагався повернути Івана до його ж відкриття, до істини, яку він вже знав.

«Сліпі прозрівають (думаю, тут не

йшлося лише про фізичну сліпоту), і криві ходять, стають чистими прокажені, і чують глухі, і померлі встають...» — такими були слова Ісуса. І зрештою фінальний акорд, який ніби приводив до самої суті Іванового відкриття, бо цього не було в Старому Заповіті: «А вбогим звіщається Добра Новина» (Мт.11:5). І цих слів було достатньо для Івана. Принаймні Ісус був у цьому переконаний.

Отже, якими б ми сильними не були, сумніви все одно намагатимуться проникнути в наше життя. І єдиний вихід у цій ситуації — повернутися до істини. Дуже важливо в такі моменти щоразу проголошувати її у своєму житті. Щось таке зробив Йов у своїх стражданнях, сказавши: «А я вірю: Відкупитель мій живий!»

І головне: не забуваймо, що істина в останній інстанції — Ісус Христос. Тому звертаймося до Нього. Так, ви можете знайти поруч людину з такими ж сумнівами, але її поради не допоможуть вам знайти відповіді. Найімовірніше, що Ваші сумніви можуть навіть подвоїтися, краще звернутися до Ісуса напряду.

«То мені не можна навіть підійти до служителя?» — запитаєте ви. Ні, ви можете це зробити, можете радитися один із одним, шукати допомоги й підтримки в людей. Але отримати звільнення від сумнівів ви зможете лише тоді, коли ці люди будуть вести вас до істини, до Слова Божого. Це правдиве консультування.

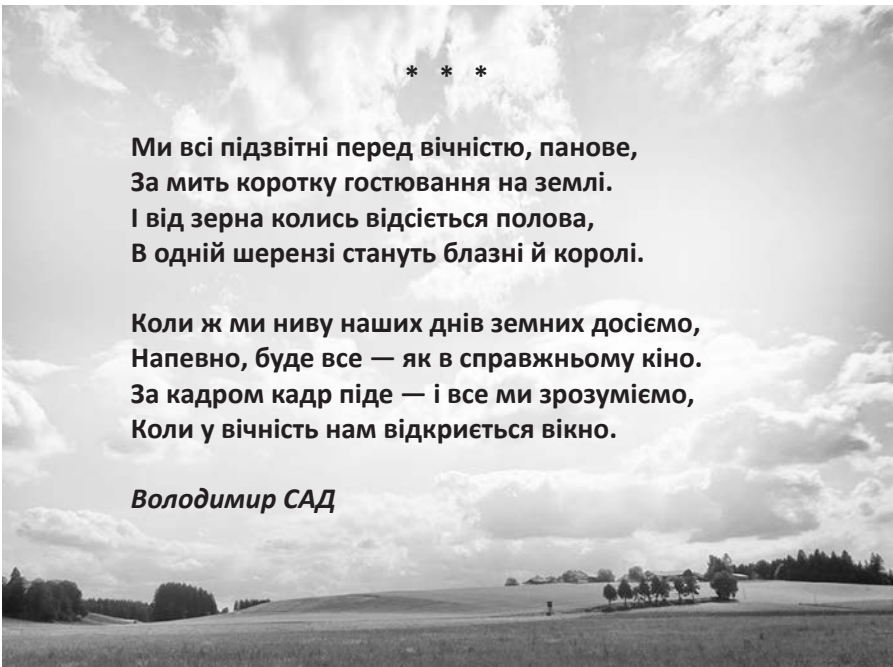
Покликання кожного християнина — випромінювати радість Божу й бути тим, хто надихає інших людей. Це дуже важко зробити, коли сумніви огортають наше серце. І для цього потрібно постійно перебувати в Істині — у Христі Ісусі. Бо тільки в Ісусі Христі, Який мене підкріплює, я зможу все. Це проголосив апостол Павло, із цим він перемагав у труднощах, які доводилося не раз долати. І коли ця істина оселиться в нашому серці, вона нас підбадьорить і дасть наснагу здолати сумніви й знову йти вперед, випромінюючи світу Божу віру.

**Ми всі підзвітні перед вічністю, панове,
За мить коротку гостювання на землі.
І від зерна колись відсіється полова,
В одній шерензі стануть блазні й королі.**

**Коли ж ми ниву наших днів земних досіємо,
Напевно, буде все — як в справжньому кіно.
За кадром кадр піде — і все ми зрозуміємо,
Коли у вічність нам відкриється вікно.**

Володимир САД

**Анатолій КОЗАЧОК,
пастор,
заступник
старшого єпископа УЦХВЕ**

Про колективну брехню

Йосипові брати не думали й не гадали, що доля так повернеться. Прийшли в Єгипет просити їжі, а потрапили в таку халепу. Набрехавши знову три мішки гречаної вовни, вони думали, що й цього разу все міне, але...

З того часу, як вони свого рідного брата Йосипа продали в рабство, їхнє життя кардинально змінилося. Усі десятеро стали обманювати. Обдурили батька. Обдурили всіх сусідів та родичів, однокласників Йосипа та його друзів. Обман став їхнім постійним супутником. Він переслідував їх кожного Божого дня. З брехнею вони лягали спати й з нею прокидалися. Брехня вимотувала їхні нерви й вихолощувала їхню совість. Їм доводилося щодня боятися один одного. Колективну брехню приховати дуже складно, адже кожен із них міг колись стати в позу й розпочати шантажування правдою, що з кимось цим секретом поділиться. Обман змушував братів стежити один за одним. Щодня вони бачили батька, який від горя не знаходив собі місця, часто плакав і стогнав. Він швидко постарів, навіть не підозрюючи, що його сини йому тупо брешуть.

Так тривало багато років. Поступово обман став звичайним членом сім'ї. Невидимий фізично, він був присутній на всіх сімейних трапезах і несподівано давав про себе знати. Батько часто вимовляв ім'я Йосипа, і в цей час брати, оглядаючись, опускали очі, мовчали й боялися, боялися, але мовчали.

Іноді вони навіть вірили в те, що говорили, навіюючи собі, що не все так погано. Але невдовзі все знову поверталось — і страх, і докори проклятої совісті. Вони все розуміли й на будь-яку невдачу дивилися як на Боже покарання за Йосипа.

Голад, нестерпний голод примусив синів Якова вирушити до Єгипту по хліб.

Там вони теж брехали всім, хто заводив із ними розмову. Це вже автоматично. За багато років вони відшліфували своє мистецтво.

Звичайно, вони аж ніяк не надіялися, що Йосип їм колись зустрі-

неться. Але, як це дуже часто буває, саме це й сталося. Земля, як кажуть, кругла.

Це був шок, який привів братів до тям. Йосип впізнав їх перший і вирішив перевірити на детекторі брехні.

І цей тест вони провалили. Йосип зрозумів, що треба рятувати братів, і відкрився їм, заздалегідь прощаючи та заспокоюючи їх. Коли все відкрилося, хлопці раптом відчували зміни. Раптом зник страх і з'явилася легкість у душі. Відійшла напруга, яка, мов прес, тиснула майже фізично протягом багатьох років. Правда, виявляється, не лише завдає болю, а й лікує. Правда розбиває, але, як і тепло, зігріває та вкриває ковдрою примирення. Звичайно, ще треба було знайти потрібні слова, знайти в собі сили залишити традицію постійно брехати. Але головне було зроблено. Сім'я відновлювалася.

Потрібно було ще, повернувшись додому, всім, кого дурили, сказати, що насправді все було не так. Але як сказати це побитому горем старому Якову?

Повернувшись додому, вони побачили звичну картину. Батько сидів на призьбі й спостерігав за вівцями, які паслися поруч. Сини всі разом підійшли до нього й стали говорити про те, що Йосип живий. Вони чекали, що Яків одразу зрадіє, але його серце зіщулилося й залишилося холодним від горя. Хлопці спробували це раз, але все марно.

Так відбувається, коли щоденний конструктивний обман культивує наш розум. Брехня шар за шаром накладає смердючу плісняву, і все це утрамбовує в холодну, наче з бетону, тверду плиту розчарування. Колись добре, гаряче серце раптом стає холодним і крихким, як лід.

Опирається брехні складно, майже неможливо. Обман — це ціла наука, і, пізнаючи її, багато хто стають професорами брехні. Жертвою брехні часто стають довірливі люди. Не чекаючи підступності, вони вірять неправді — і ця неправда перетворює їхнє серце на лід.

Тільки після того, як вони стали переповідати слова Йосипа й показувати батькові його колісниці, дух Яковів ожив.

Згадав я і двох молодих людей, що йшли до Еммауса. Убиті горем, вони не впізнали попутника, який із ними говорив. Серця їхні були як лід. Але щось відбувалося в них, коли цей незнайомиць завів із ними бесіду.

Потім вони виокремлять це почуття й зізнаються один одному, що серце в кожного з них горіло, коли вони йшли з незнайомцем.

Обман, як інструмент диявола, отрує все довкола. Страждають усі. І ті, хто дурить, і ті, кого дурять. Такий собі універсальний інструмент. Перетворює життя на муку й заморожує стосунки. Здається, виходу немає. Але підходить Ісус і заводить бесіду — і починаєш відчувати, як серце відтає і, як у Якова, оживає дух.

Ісусе, мій любий друже, створи в мені чисте серце й дух мій віднови...

Із блогу Петра Ледер-Гольдмана

Від редакції

(Не)Даремна жертва

Коли у військових запитують, про що вони сьогодні найбільше переживають, то часто їхні відповіді дуже схожі. Вони говорять, що попри уявлення багатьох людей у тилу, їм найбільше дошкуляє не нестача продуктів, набоїв чи іншого спорядження, не перебування в постійній небезпеці та загроза загибелі, навіть не туга за рідними — а думка про те, чи не буде даремною та висока ціна, яка платиться щоденно. Ціна життів і здоров'я найкращих, найсміливіших, найсвідоміших громадян. Чи не станеться так, як уже було не раз — що ці жертви знеціняться недобросовісними чиновниками, нівелюються проросійськими реваншистами, забудуться людьми, які не знають власної мови та історії, і шанс на реформи та зміни знову буде втрачено.

Тому, піднімаючи тему номера «Свобода, за яку варто боротися», ми хочемо говорити про християнський вимір цього питання. Скільки загинуло вірян, скільки зруйновано храмів, скільки завдано душевних ран... Чи не стане даремною жертва багатьох волонтерів, спонсорів, військових-християн? Чи є загалом усвідомлення, заради чого ця вся боротьба, втрати, страждання? На жаль, навіть деякі християни після початку повномасштабної війни дозволяли собі вислови: «Якось будемо жити, яка різниця під якою владою?» Очевидно, забуваючи про цінність свободи слова, свободи совісті, свободи віросповідання.

Війна не лише показала величезний потенціал служіння, яким володіє церква, а й вивела на світло багато внутрішніх проблем, зокрема кризу богослов'я. Навіть протягом восьми років війни багатьом общинам не вдалося вибудувати ясного віровчення щодо актуальних питань капеланства, ставлення до зброї, прощення ворогів, миротворництва тощо. Як ніколи відчувся брак освіти, зокрема непідготованість служителів до душпастирства військових та їхніх сімей. Те ж саме стосується численних питань благовістя, соціального служіння, праці з психічно травмованими переселенцями. Та й загалом виявився ряд непропрацьованих питань щодо повноважень і обов'язків служителя під час кризових ситуацій. Зависли в повітрі пророцтва, що не збулися, разом із пророками, що їх вголосили. Оголилася справжня духовність багатьох християн. Духовність, як виявилось, полягає не лише в голосних молитвах та побожному вигляді, а й у здатності зберігати спокій під час небезпеки, приймати тверезі рішення у світлі Божого Слова, не йти проти власного доброго сумління, не боятися назвати речі своїми іменами й виступити проти неправди та насильства.

Тож чи будуть зроблені висновки? Чи переоціняться пріоритети? Чи зроблять ці всі події церкву більш далекоглядною, тою, яка випереджує кризу, а не постійно наздоганяє згаяне? Відповідь на ці запитання й визначає те, за що ми сьогодні боремося — хтось молитвами, хтось жертвами, хтось працею, хтось зброєю.

На завершення проведемо ще одну аналогію між суспільним і церковним життям. Власне, люди, які вже сьогодні думають про майбутнє й не хочуть, щоб все було надаремно, виступають із різними законодавчими ініціативами. Однією з таких стала зареєстрована в травні 2022 року петиція щодо введення обов'язкового іспиту з української мови та історії України для отримання громадянства. Дехто ж пропонує ввести такий іспит навіть для людей, які вже є громадянами й хочуть бути кандидатами на виборах та брати участь у голосуванні, аби долю країни не вирішували ті, для кого вона зовсім неважлива. До слова, згадана петиція набрала необхідну кількість голосів і вже розглянута Президентом та направлена Прем'єр-міністрові для комплексного опрацювання порушених питань.

Чи не варто було б запровадити такий самий іспит або принаймні обов'язкове навчання — тільки, скажімо, із основ богослов'я, історії церкви — для людей, які мають бажання зайняти церковні посади та брати активну участь у житті церкви? Здебільшого при виборі служителів звертається увага на їхню віру й побожне життя, що не менш важливо. Але віра й знання — це два крила, які формують світогляд. І, як показує практика, слабкість одного з них найчастіше приводить до серйозних наслідків, які дають про себе знати десятиліттями. Тож плекаємо надію, що трагічні події, які тепер переживає Україна, стануть поштовхом і для християн — щоб стати більш свідомими та відповідальними у своєму покликанні.

Свобода, за яку варто боротися

Розпочну з розлогої цитати Миколи Романюка з передачі «Хроніки війни».

Церква, яка мовчить у час лиха, не має права говорити в час миру. Церква, яка мовчить, бачачи зло, не має права докоряти когось за гріх. Церква, яка мовчить, утрачає свою пророчу місію, своє єство. Така церква, йдучи на один компроміс, згодом піде на другий. Вона вибере якийсь один показовий гріх, у який вкладе усю силу, борючись проти нього (скажімо, одностатеві шлюби чи аборти), і в той же час мовчатиме щодо іншого, більшого зла.

Церква в час виклику не може мовчати. Усвідомлення власної гріховності, чутливість до Духа Божого приводить до стану, про який Євангелія каже: «Де Дух Господній — там свобода». Свобода висловити правду на неправду, заперечити неправду правдою, свобода діяти, свобода любити ближнього, свобода виступити з осудженням злочину. Дух Божий дарує тобі не лише свободу від гріха, але й свободу від страху. Але комфорт — це інший дух, який забирає свободу Божу. За сочевичне вариво можна продати й свободу Духа Божого...

Свобода, яку варто розуміти

Події останніх місяців, коли Україна живе в умовах повномасштабної війни, змусили християн по-іншому подивитися на деякі сторони практичного християнського життя і навіть на догматичні питання. Для мене, християнина з більш як 50-річним стажем, стало відкриттям нове розуміння таких звичних, здавалося б, євангельських фраз, як «свобода в Христі», «вільна людина». У більшості випадків, коли ми проповідуємо на цю тему, зазвичай говоримо про духовне звільнення людини з рабства гріха та неправди, від влади диявола й народження для нового, вільного від зла життя в Бозі. Власне, так воно і є.

Але мене зачепила фраза пастора Романюка: «Дух Божий дарує тобі не лише свободу від гріха...» Ніби нічого нового. Та я звернув увагу саме на слова «не лише». Євангельське поняття «свобода в Христі» насправді включає не лише звільнення від гріха. Воно має набагато більше, багатогранніше та багатше значення, яке торкається практично усіх сторін життя християнина.

Тому у віруючої людини повинне бути правильне розуміння свободи.

Свобода не робити гріх

Апостол Павло в Посланні до римлян описує неприємну ситуацію, у яку потрапила людина після едемського гріхопадіння. «Знаю бо, що не живе в мені, цебто в тілі моїм, добре; бо бажання лежить у мені, але щоб виконати добре, того не знаходжу. Бо не роблю я доброго, що хочу, але зле, чого не хочу, це чиню. Коли ж я роблю те, чого не хочу, то вже не я це виконую, але гріх, що живе в мені» (7:18-20). Іншими словами, це опис духовного рабства. Коли ти вимушений робити те, чого не хочеш.

Апостол після цього патетично вигукує: «Нещасна я людина! Хто мене визволить від тіла цієї смерті?» (7:24). І тріумфально продовжує: «Дякую Богові через Ісуса Христа, Господа нашого» (7:25).

Духовна свобода через віру в Ісуса Христа робить справжні чудеса: звільняє від залежності гріха. У переважній більшості релігій, у тому числі й у Законі Мойсеевому, існують чіткі правила, яких потрібно дотримуватися. Для християнина такі правила не потрібні — він просто за своєю оновленою внутрішньою суттю ненавидить гріх, він для нього протиприродний. Це і є свобода: свобода не робити гріх не тому, що цього вимагає закон, а тому, що так підказує мені серце.

Свобода робити власний вибір

Для мене завжди було загадкою рішення Бога Творця, Який створив людину, поселив її в Едемському саду й не обгородив дерево пізнання добра й зла. Чому б Йому не поставити якісь бар'єри, як ми іноді робимо з маленькими дітьми, поміщаючи їх у манежі? Але Творцеві було важливо дати людині вільний вибір, нехай це було й ризи-

ковано з Його боку. Як це не дивно, але Він поважає вибір людини, тим самим ставлячи її на один рівень із Собою.

В історії євреїв є цікавий епізод, коли вони обирали першого царя. Таке рішення не сподобалося ні священникові Ілію, ні самому Богові. Адже згідно із заповітом, укладеним через Мойсея, Сам Бог був царем Ізраїлю. Але народ захотів по-своєму. І, що цікаво, «ображений» Бог не покарав Свій народ за таке свавільне рішення, не покинув їх. Більше того, Він Сам активно включився в процес вибору царя.

Батько блудного сина не сперечався й не доказував свою правоту, коли молодший син захотів отримати свою частину маєтку. Хоча цей вибір був неправильний, але батько погодився з ним.

Нам, людям, Бог дає особливий привілей: мати свободу власного вибору. Він, як батько зі згаданої притчі, сумує та плаче, коли ми робимо неправильний вибір. Він робить усе, щоб людина навернулася до Нього, але ніколи не робить цього силоміць. Можливо, комусь це не сподобається, але тут таки доречна фраза, яку використовувала радянська ідеологія: «Ми ковалі своєї долі». Людина сама обирає свій життєвий шлях: із Богом чи без Нього.

Але ми повинні пам'ятати, що ця свобода вибору покладає на нас велику відповідальність.

Свобода поважати вибір інших

Ми повинні враховувати, що свобода власного вибору поширюється й на інших. Це означає, що ми повинні поважати вибір інших людей, навіть якщо нам здається, що він неправильний. Це особливо актуально в наш час демократії. Нерідко християни, добиваючись від державних та суспільних структур певних свобод для себе, негативно, а то й вороже ставляться до того, що й інші представники суспільства, які не поділяють наших поглядів, мають право на таку ж свободу. Ми забуваємо той факт, що Бог, Який має більше прав та засобів для покарання таких людей, чомусь не робить цього.

Більше того, ми часто буваємо непримиримі навіть у боротьбі все-

редині церкви. Коли засуджуємо тих, хто думає інакше й не поділяє наших внутрішньоцерковних правил, постанов та передань. Історія християнства говорить нам, що найбільш жорстокі та кровопролитні війни були якраз між самими християнами, представниками різних конфесій.

Свобода говорити правду

Погодьтеся, ми часто потрапляємо в ситуації, коли від нас вимагають дати оцінку діям тієї чи іншої людини, церкви чи організації, дати оцінку подіям. І часто ми намагаємося вийти із ситуації дипломатичними висловлюваннями, щоб нікого не образити, не змарнувати стосунків, не зашкодити собі. Іншими словами, говоримо не всю правду, або й взагалі не даємо оцінки, обходячись туманними фразами чи улюбленою цитатою: «Нікого не судіть».

Але звільнена Богом людина не може мовчати, не може задольнятися напівправдою, коли потрібно сказати таки правду. Ісуса, власне, і розп'яли за те, що Він відкрито говорив правду книжникам та фарисеям. Іван Хреститель поплатився головою за те, що сказав правду самому цареві. А міг би обмежитися фразами, які ми чуємо нині: «Це не наша справа, ми жителі неба, у політику не ліземо...»

Говорити правду — це не політика. Це вимога Євангелії. Історія християнських діячів, мучеників, реформаторів — це історія людей, які говорили правду. Відкрито, голосно, публічно. Нерідко вони платили за це високу ціну.

Згадаймо історію відомого румунського пастора Річарда Вурмбрандта. У 1936 році Річард, а згодом і його дружина Сабіна повернулися до Господа й невдовзі почали підпільну місіонерську діяльність серед євреїв. У часи Другої світової війни вони стали засновниками месіанської общини в Бухаресті.

У 1945 році Румунію захопили комуністи й спробували використати церкву для своїх цілей. Про цей час Вурмбрандт згадує в книзі «Страждання за Христа»: «Почався такий кошмар, у порівнянні з яким нацистський терор був чимось не-

значним та легким... Комуністи знали, що вони можуть посадити нас у тюрми, але не зможуть ув'язнити нашої віри в Бога. Тому вони так жорстоко боролися з нами». На жаль, керівники багатьох релігійних організацій робили безліч поступок комунізму. Пізніше Вурмбрандт писав: «У 1945 році в приміщенні румунського парламенту було скликано релігійний конгрес, у якому брали участь тисячі представників духовенства. Усі вони аплодували, коли стало відомо, що товариш Сталін (портрет якого висів на стіні) буде почесним головою конгресу, хоча й знали, що він знищував безліч людей, серед яких тисячі християн... Керівники приходів — реформатори, лютерани, верховний рабин — піднімалися на трибуну. Усі вони висловлювали свою згоду працювати разом із комуністами. Моя дружина, яка сиділа поруч, не могла більше цього витримати. Вона сказала: «Йди і змий цей сором з Христового обличчя». — «Якщо я це зроблю, ти втратиш свого чоловіка», — заперечив я. — «Тоді ти будеш боягузом...» — сказала Сабіна. Я попросив слова. Мене радо запросили на трибуну... Я почав з того, що коротко висловив своє ставлення до комунізму. А потім сказав, що наш обов'язок як священнослужителів прославляти Бога та Христа, а не міфи про швидкоплинний земний рай, що наша справа захищати Його вічне Царство любові від насильства цього нікчемного світу. Поки я говорив, священники, які протягом кількох годин слухали улесливий обман про партію, здавалося, прокидалися від сну. Хтось почав аплодувати, напруга охопила весь зал — і раптом хвилями прокотилися аплодисменти. Міністр у справах релігії, православному священник Костянтин Бурдучеа, який колись був фашистом, оголосив із кафедри, що моє право говорити закінчилось...»

Усі промови на цьому конгресі передавалися по радіо, і вся країна чула те, що я говорив з трибуни комуністичного парламенту. Я сповістив про Христа й згодом мусив дорого заплатити за це».

Так, він дорого заплатив за свободу сказати правду. Після багато-

річних тортур у в'язниці він отримав інвалідність, але не зламався духовно.

Свобода, яку варто берегти

Церква в Галатах була хорошою церквою. Як для батька хороша кожна його дитина. Але апостол Павло не міг закрити свої батьківські очі на деякі проблеми, що там виникли. Отримавши свободу через віру в Ісуса Христа, насолоджуючись цією свободою, віруючі раптом стали її обмежувати. Як саме? Додаючи в служіння певні правила, виконання яких, на їхню думку, робило віруючу людину більш повноцінним християнином. Додаючи дещо із закону Мойсеєвого. Галати неправильно розуміли свободу. Отримавши її, вони не знали, як нею користуватися. Вони не могли позбутися рабської звички мати над собою певні правила, які б врегульовували їхнє життя й віру. Апостол каже: «Тепер, як пізнали ви Бога, чи, краще, як Бог вас пізнав, як вертаєтесь знов до слабих та вбогих стихій, яким хочете знов, як давніше, служити? Ви вважаєте пильно на дні та на місяці, і на пори та роки. Я боюся за вас, чи не дармо я працював коло вас?..» (4:9-11).

Свобода, за яку варто боротися

Послання до галатів показує, наскільки важливим було для апостола, щоб його духовні діти залишалися вільними. Послання дуже емоційне, Павло іноді навіть використовує грубі вирази, щоб переконати віруючих боротися за свободу, дану через віру в Ісуса. «Христос для волі нас визволив. Тож стійте в ній та не піддавайтесь знову в ярмо рабства!» (5:1). Він розумів, що, підпорядковуючи себе певним духовним обмеженням, правилам та законам, церква втрачає справжню свободу.

За таку свободу варто боротися. Бути незалежним від правил, зовнішніх обставин, страху, сміливо говорити про свої переконання, говорити правду — це виклик самому собі та дияволу, який хоче знову повернути нас у рабство. Бути вільним, як це не парадоксально, важче, аніж у рабстві. Бо раб не думає про завтра, він забезпечений не-

обхідним. А свобода — це відповідальність, це обов'язок реагувати на всі виклики життя, приймати власні рішення.

Мартін Лютер у своїй праці «Про свободу християнина» дає дві передумови про свободу й рабство духа: «християнин є абсолютно вільним паном всього створеного і не підвладний нікому» та «християнин є покірним слугою всього створеного і підвладний усім». Увесь його трактат присвячений поясненню цього протиріччя, яке і є правильним розумінням свободи.

Християнин — повністю вільний пан усього створеного й не підвладний нікому; християнин — покірний слуга всього створеного й підвладний усім.

Здається, що дві ці тези суперечать одна одній. Однак, якщо обґрунтувати їх належним чином, то разом вони могли б чудово служити нашій меті. Обидві ці тези — це твердження самого апостола Павла, який говорить у 1-му Посланні до коринтян, 9:19: «Від усіх бувши вільний, я зробився рабом для всіх...», і в Посланні до римлян, 13:8: «Не будьте винні нікому нічого, крім того, щоб любити один одного». Любов за своєю природою готова служити й бути підвладною тому, хто любить. Так і Христос, будучи Господом всього створеного, «родився від жони і став під законом» (Гал.4, 4), і таким чином був одночасно вільною людиною та слугою, «бувши в Божій подобі» і «подобою ставши як людина» (Фил.2:6-7).

Ми не тільки найвільніші з царів, але також і вічні священики, а це ще краще, ніж бути царем, бо як священики ми гідні постати перед Богом, щоб молити за інших і вчити один одного божественних істин.

Мартін ЛЮТЕР

Ісус говорив людям: «Прийдіть до Мене, усі стурдовані та обтяжені, і Я вас заспокою! Візьміть на себе ярмо Моє, і навчіться від Мене, бо Я тихий і серцем покірливий, і знайдете спокій душам своїм. Бож ярмо Моє любе, а тягар Мій легкий!» (Мт.11:28-30).

Дивно, правда? З одного рабства в інше. Але ярмо Христа якраз і є виявом свободи, бо людина одягає його добровільно та з радістю. Бути коханим у шлюбі — це теж по суті рабство, підпорядкування себе комусь. Але це щасливе та приємне рабство. І головне — добровільне.

Свобода добровільно підпорядкувати себе комусь чи чомусь заради чийогось блага — це і є вищий прояв свободи.

Рабів до раю не пускають

Вислів, який свого часу став гаслом Революції гідності попри його суперечки щодо походження, певною мірою відсилає нас до біблій-

ної історії про вихід народу ізраїльського з Єгипту. Як ми знаємо, у землю обітовану увійшли лише діти тих, хто народився в рабстві. Увійшли ті, які не знали, що таке рабство. Рабських дух повинен був померти в пустелі разом із його носіями.

Це сильний символ. У Царство небесне увійдуть лише вільні люди. Звільнені не лише від гріха через віру в Христа, але й вільні від тих обмежень, які часто ставить світ та життєві обставини. Чому Христос так гнівно викривав книжників та фарисеїв? Бо вони були в

рабстві власних законів та правил. Це були не духовні, а релігійні люди. А Бог не любить релігії. А релігія не терпить вільних, незалежних людей.

Разом із тим, свобода має й ризики. Неправильне розуміння свободи може відвести нас від Бога. У тому ж Посланні до галатів Павло каже: «Бо ви, браття, на волю покликані, але щоб ваша воля не стала приводом догоджати тілу, а любов'ю служити один одному!» (5:13).

Справжня свобода покладає відповідальність за її правильне використання. Тому нам конче потрібна Божо мудрість, як користуватися даною нам свободою. І тоді вона буде легкою. Справжня свобода підпорядковує нас один одному, а зрештою — самому Христу, Який свого часу настільки підпорядкував Себе Отцеві, що пішов на хрест, щоб дарувати нам свободу.

Юрій ВАВРИНЮК

Свобода слова та свобода совісті

Сторінками історії

Як відомо, у Радянському Союзі не було свободи слова, особливо у релігійній сфері. Тому віруючі, як тільки настала Перебудова, по максимуму намагалися використати це послаблення. На фото: одна з перших і наймасовіших євангелізацій на Волині, луцький стадіон, 1990 рік.

Свобода слова

Свобода — одна з невід’ємних категорій буття сучасної людини. У Конституції України чітко прописано: «Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності і правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними» (ст. 21). Для нинішнього покоління свобода поглядів, переконань, слова — звичне поняття, однак у багатьох немає чіткої визначеності в тому, що означає свобода. Часто її не цінують і не вміють нею користуватися.

Оскільки свобода стійко асоціюється з європейським демократизмом, слід пояснити появу цього орієнтиру. У Середні віки в Європі домінувала єдина офіційна ідеологія: у центрі життя була церква, яка претендувала на роль посередника між небом і землею та підтримувала пануючий феодалний лад. Інакодумство жорстоко каралося.

Усі суспільні виступи проти існуючого порядку часто базувалися, як не дивно, на прочитанні Святого Письма, відмінного від церковної традиції. Тому сама церква стала турбуватися, щоб якомога менше людей мали доступ до Біблії. Папа Інокентій III вважав, що Писання надто складне для загалу, навіть учені люди не до кінця розуміють його. Навіть священник, який розгортав Біблію за кафедрою, був скутий масою заборон і упереджень. 1229 року в Тулузі відбувся Собор, який заборонив не тільки читати Біблію, а й навіть мати її вдома. Заборона поширилася на всі європейські країни. В анналах Таракконського Собору 1234 року це пояснено так: «Небезпечно давати дітям в руки ніж, щоб самі собі нарізали хліб — вони можуть поранитися. Так і читання Святого Письма принесе мирянам більше шкоди, ніж користі». Інквізиція мала повноваження страчувати навіть тих людей, які були присутні на читанні Біблії й не донесли про це.

Саме тому найперша ініціатива реформаторів — перекласти Святе Письмо зрозумілою людям мовою. Так у задушливу атмосферу Середньовіччя увірвався дух свободи, дух нового часу. Саме Біблія зробила європейське суспільство світоглядно вільним.

— Визначимося з терміном «свобода».

Богдан Коваль (релігієзнавець): Загалом свобода — це можливість реалізовувати свою волю, звісно, не обмежуючи при цьому прав інших. Свобода дається людині як безцінний подарунок Бога на самому початку — в Едемському саду. Для людини ця свобода постає як свобода вибору — обрати шлях із Богом або шлях без Бога з усіма наслідками. Тому свобода — також вміння обирати та відповідати за власний вибір.

Павло Зубков (богослов): Християнська церква прийшла не на пустий простір, були інші релігійні течії, які в той час створювали конфлікт ідентичності церкви — «хто ми?» Наприклад, ще на Єрусалимському соборі постало питання навернення в християнство юдеїв та язичників, по суті вирішувалося — ставати язичникам юдеями чи ні. І тоді апостоли проголосили дуже важливий принцип: «Бог не вчинив ніякої різниці між нами та ними» (Дії 15:9). Тобто принцип рівності на основі Писання.

У сфері ж стосунків апостол Павло каже, що важливо мати свободу — висловлювати свою думку відкрито, але враховувати інших людей із їхніми поглядами, авторитетом. Тому свобода також диктувалася соціальною відповідальністю.

— Як трансформувалося поняття свободи від раннього християнства до середньовічного суспільства?

Петро Котляров (історик): Здається, середньовічне суспільство взагалі не мало особистої свободи. На уламках античної цивілізації була створена зовсім нова система — феодалізм. А феодалізм передбачав нерівність. Уже в IX ст. Карл Великий видав закон, у якому було написано, що кожен селянин повинен мати свого пана, тобто він апріорі не міг бути вільним. А пан цього селянина — підлеглий сеньйора, сеньйор — короля, король — папи. Домінувала ідея теократії — панування релігійної влади над світською, примат догми над розумом, перевага права канонічного над цивільним. Пануюча церква ставила жорсткі межі для митців, мислителів, священників. Така ситуація зберігалася тривалий час, лише в XII ст. почалися зміни у бік свободи.

— Яким чином церква, яка раніше була фундаментом для рівноправ'я та свободи особистості, стала носієм протилежних цінностей?

Роман Проданюк (богослов): Людина після гріхопадіння стала рабом — рабом своїх бажань. Християнство завжди перебувало серед агресивного язичницького суспільства. І в такому суспільстві церква намагалася проповідувати свободу, опираючись його впливу. Але в середньовіччі відбувся певний ухил в поганство, тому що самі носії Євангелії втратили Євангелію. Духовенство загубилося у філософії.

Богдан Коваль: У Середньовіччі завдяки домінуванню теоцентричних ідей у церкви з'явилася реальна можливість побудувати т. зв. ідеал християнського суспільства — «град Божий» (за Августином), як гармонію політичної й духовної влади.

Але натомість сформувалася система, яка працювала на самовиживання й на придушення всіх інакомислячих. Церква була на найвищому щаблі панування, тому природно була зацікавлена в тому, щоб підтримувати існуючий лад.

Петро Котляров: В античному й ранньохристиянському світі була велика повага до освіти. У самій Євангелії постійно повторюються заклики досліджувати Писання. У Середньовіччі ж траплялися лише поодинокі острівці вченості в глухих монастирях. Духовенство було переважно неосвічене, а прості люди — взагалі неграмотні. З процесом урбанізації, коли ставало більше свобод, міська влада стала створювати «незаконні» школи, пропри

Роман Проданюк: До слова про неграмотність. Ми знаємо, що в Старому Заповіті люди теж не мали освіти. Але навіть тоді були школи пророків, де навчали як правильно поширювати Боже слово. Були правдиві вчителі, які навчали вісників. У Середні віки проблема була в тому, що самі вчителі стали неграмотними.

Богдан Коваль: Тому одним із перших прагнень протореформаторів було дати народові Біблію зрозумілою мовою — щоб люди чули не уривки з проповідей священників, пропущені через призму церковного світогляду, а мали доступ до першоджерела й могли побачити біблійну картину, відмінну від офіційної ідеології.

Середньовічну історію українських земель не можна розглядати окремо від європейської історії. Усі ті рухи, що були в Європі, докочувалися до теренів України через Чехію та Польщу. Польський літописець XV ст. Ян Длугош розповідає про рух флагелантів (покутників-бичовників), які вперше з'явилися в Кракові 1260 року й розповсюдилися по Польщі. Вони співали релігійні пісні народною мовою, зокрема й слов'янською, не визнавали духовенства й проголошували право кожної людини читати й розуміти Біблію. Діяльність таких груп зафіксована на Галичині. Серед українців також було поширене гуситство. З XIV ст. немало українців навчалися в Празькому університеті, звідки привозили нові релігійні ідеї. Відомо, що чеські переклади Святого Письма народною мовою траплялися в Україні. У кінці XV ст. у Московській державі мали великий вплив т. зв. жидівствуючі. Невідомо, наскільки вони насправді були пов'язані з юдаїзмом, але ідею донесення до народу Писання живою народною мовою поділяли. Як свідчить митрополит Іван Огієнко у праці «Українська церква», збереглося чимало старозавітних книг у перекладі жидівствуючих із вираженими українськими ознаками.

несхвалення їх духовенством. Відповідно ставало більше освічених людей, які могли самі читати Біблію. Тоді й з'явилися протестні настрої.

Варто сказати, що вільна людина має зовсім інші духовні потреби, ніж раб. Хороший приклад — П'єр Вальдо, від якого пішов рух вальденсів. Це був багатий французький купець. Одного разу він випадково побачив сцену бродячого театру, який розігрував, як перші християни, навіть багаті, жертвували все своє майно. Це настільки вразило П'єра Вальдо, що він заплатив кошти вченій людині, щоб та переклала йому Біблію на зрозумілу мову. І життя його змінилося — сьогодні ми знаємо цю постать як одного із протореформаторів.

Петро Котляров: Потужні антицерковні рухи XII-XIII ст. були пов'язані власне з боротьбою за право читання Біблії. Ця боротьба закінчилася погано, протестувальники по суті були втоплені у крові. Але вже в XIV-XV ст. з'являються рухи в дещо іншій системі координат. Я говорю про категорію людей, які називали себе гуманістами. Сьогодні частим є уявлення, що гуманізм — це щось антирелігійне, атеїстичне. Аж ніяк. Узяти хоча б той факт, що гуманісти виступали за вивчення давніх мов — грецької, латини, єврейської. Чому саме ці мови? Бо ними була написана Біблія. Вони хотіли вивчати Святе Письмо. І не тільки для себе — вони переписують тексти, створюють бібліотеки, при чому — перші публічні бібліотеки.

Цікаво й те, що гуманісти, досліджуючи Писання, стали виступати проти інституту чернецтва. Мовляв, це не той шлях, через який треба досягати досконалості — слід жити поряд із людьми й творити добро. Один із гуманістів Джаноццо Манетті в своєму трактаті «Про гідність і вищість людини» вступив у полеміку з папою Інокентієм III. Папа відстоював думку, що людина надто немічна й недосконала, щоб заявляти про себе як про особистість, вільно читати й трактувати Писання. Манетті ж пише, що людина повинна діяти й розвиватися. Саме гуманістам належить гасло *ad fontes* (до джерел). І, власне, на цьому русі виховувалися такі реформатори, як Мартін Лютер та Філіп Меланхтон.

— Придушуючи протестні рухи, церква намагалася зберегти єдність християнства. Що доброго в тому, що сьогодні християнство роздрібнене й кожен тлумачить Біблію, як хоче?

Павло Зубков: Так, церква намагалася зберегти єдність, але якою ціною? Придушуючи будь-яке інакдумство й повністю контролюючи свободу християн. Федір Достоевський у романі «Брати Карамазови» пише якраз про ці речі й порушує важливе питання — людині часто буває жити зручніше без свободи, коли хтось вирішує за неї. І він приходиться до висновку, що такий порядок речей можливий тільки без Христа.

Роман Проданюк: Справа в тому, що люди не стільки виступали проти церкви, скільки шукали задоволення свого духовного голоду. У них відбувалася зміна світогляду, виникали питання, на які церква не могла дати відповіді, тому силою змушувала мовчати.

Інша крайність — коли з'явилося багато різних течій, кожна з яких по своєму трактує Писання. Коли Святий Дух тлумачить людині Біблію, то Він дає тільки одне розуміння істини. Що таке єресь? Згідно з посланням апостола Павла це плід плоті.

Тому дуже важливо читачам Біблії бути відкритими до Бога, щоб отримувати відкриття від Нього, а не фантазувати тілесним розумом.

— Якої свободи не вистачає в сучасному суспільстві? Біблія сьогодні доступна кожному, але чи втілена в життя біблійна свобода?

Роман Проданюк: Хоча Біблія доступна, на жаль, багато людей — раби власних пожадливістей, культури, традиції. Парадокс у тому, що й сьогодні в багатьох головах панує середньовічне переконання, що хтось може читати й тлумачити Писання, але не я. Тому люди перекладають цю відповідальність на своїх духовних авторитетів.

Ісус Христос під час Свого земного служіння проголосив такі слова: «Коли Син, отже, зробить вас вільними, то справді ви будете вільні» (Ів.8:36). Через Святе Письмо пізнаючи Христа, ми здобуємо справжню свободу.

Свобода совісті

Закон України про свободу совісті та релігійні організації проголошує: «Кожному громадянину в Україні гарантується право на свободу совісті. Це право включає свободу мати, приймати й змінювати релігію або переконання за своїм вибором та свободу одноосібно чи разом з іншими сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, відправляти релігійні культу, відкрито виражати й вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання» (ст. 3). Це надає широкі можливості для здійснення в країні різноманітної релігійної діяльності. Але там, де декларується свобода, є й великі ризики. Європейській цивілізації довелося пройти великий шлях від перших спроб релігійного порозуміння до сучасного законодавства про свободу совісті.

Свобода совісті — природне право людини формувати свої переконання. В епоху Середньовіччя навіть мови не могло бути про таке право, оскільки абсолютна влада церкви та її вищого ієрарха оголошувалася джерелом усіх законодавств. Правоздатністю міг користуватися лише той, хто був вірним постановам церкви. А незгодні з офіційним курсом відчували на собі гніт переслідувань — обмежувальних законів, суворох покарань. За потурання єретикам несли відповідальність навіть представники державної влади. Переслідування та знищення єретиків були передбачені постановами трьох церковних соборів — Латеранського (1179), Веронського (1184), Латеранського (1215).

З початком Реформації в Європі питання свободи совісті та віросповідання постало з усією гостротою. Англійський канцлер Томас Мор, на відміну від пануючої в суспільстві думки, заперечував можливість застосування покарань для єретиків, обмежуючись лише заборонаю їм проповідувати або засланням найбільш радикальних ораторів. Толерантність до різних поглядів підтримував найближчий сподвижник Мартіна Лютера Філіп Меланхтон. Одним із відомих реформаційних творів, що захищав право людини на власні переконання, став памфлет Себастьяна Каstellіона «Чи варто переслідувати єретиків?» Саме в епоху Реформації почалося практичне втілення цих ідей.

— Чи є в Біблії таке поняття, як право на свободу совісті?

Федір Райчинець (філософ): Саме поняття свободи совісті, на мій погляд, впливає з богословського образу та подоби Бога в людині, про що йдеться на самому початку біблійної оповіді. Цей образ і подоба з точки зору теології включає в себе також свободу совісті. У чому ж проявляється свобода людини? Це можна простежити вже в історії гріхопадіння, коли людина зловжила своєю свободою. І виявилось, що ми хочемо свободи як права вибору, але не хочемо свободи як відповідальності за наслідки цього вибору.

Також в історії сотворення світу закладається демократизм образу людини — тобто людина як така є носієм подоби Божої, має право вибору, і це не визначається приналежністю до певної раси, етносу, віросповідання, соціального статусу. Свобода совісті містить у собі й відповідальність: я не просто маю

право обирати, також моя відповідальність — надати це право іншим, тим, хто в меншості. Це і є зріле розуміння свободи. Бо ми часто готові відстоювати своє право, але не готові відстоювати свободу іншого, особливо якщо він належить до іншої раси, етносу, віросповідання, соціального статусу.

— Чому тоді Бог Старого Заповіту переслідує в обличчі ізраїльтян інші народи? Чи не суперечить це свободі віросповідання?

Олександр Слободський (правознавець): Старий Заповіт — це не просто підручник із певного періоду історії. У ньому прообрази, символи, які передають ставлення Бога до гріха, загальну картину плану спасіння. Хоча і згаданим народам була надана свобода, доки їхній гріх не збільшився до певної міри. Бог чекав, давав їм можливість і вибір, яким вони не скористалися.

Федір Райчинець: Справді, Біблія — скоріше не історія, а богословський погляд на історію, певне осмислення історії з точки зору Божої місії. Бог обирає народ, який має сформулювати на фоні інших держав нову альтернативну спільно-

ту. І ця спільнота має повернути решту народів до Нього. І погляньмо, скільки в Писанні настанов щодо того, як потрібно ставитися до чужоземця-приходька, до сироти й вдови... Формується ціле богослов'я про те, як ставитися до слабкого, вразливого, чужого.

— Що змінилося з приходом Ісуса Христа? Як Божя місія реалізується в Новому Заповіті?

Максим Крупський (богослов): Явно простежується прихильність Ісуса Христа до пригноблених. На відміну від решти суспільства, Божий Син не цурається їх, навпаки — вони входять у коло Його спілкування. Та й сама першоапостольська церква була переслідуваною. А коли ти маєш статус гваної меншості, то ідеї свободи для тебе дуже актуальні. Ці ідеї звучать із уст Ісуса Христа, а згодом із уст апостолів.

Петро Котляров: Бог вивів Авраама з його міста, створюючи умови, де той міг максимально реалізувати свободу сповідання релігії, до якої був покликаний. Потім так само Бог виводить ізраїльський народ із єгипетського рабства, потім

— із вавилонського полону. Таким чином даючи їм можливість реалізувати покликання до свободи.

Новий Заповіт написаний зовсім із іншого ракурсу, але ідея свободи продовжує звучати: «Бо ви, браття, на волю покликані...» (Гал.5:13). Тут Бог вже не виводить Своїх послідовників із якогось місця в інше, а навчає, що внутрішню свободу можна реалізувати навіть у суспільстві, яке чинить тиск.

Федір Райчинець: Відомий принцип, який проголосив Ісус Христос: «Віддайте кесарю кесареве, а Богу — Боже», змушує нас замислитися, чим ми зобов'язані кесарю, а чим — Богу. Також це ставить нас перед вибором — як будемо чинити, коли виникатиме конфлікт між вірністю Богу й вірністю кесарю? Це і є питання свободи совісті. Адже ми як християни живемо в державі, яка має свої закони, і вони можуть суперечити Божим законам. І тут ми реалізуємо свободу совісті в лояльності до першого чи другого. Особливо гостро про це говориться в книзі Об'явлення: кому я буду вірний, живучи в імперії Звіра, який змушуватиме мене відректися від Бога?

Підготовка до спалення Яна Гуса. Його було страчено за інакдумство пануючою на той час католицькою церквою.

Олександр Слободський: Усе ж таки Ісус Христос перш за все проповідував Царство Небесне — як ідеал повної свободи й блаженства. Але при цьому Він навчав людей ще на землі будувати стосунки за правилами Царства, щоб його успадкувати.

— І знову ж таки — свобода совісті в період Середньовіччя була втрачена.

Петро Котляров: Відбулася дивна річ — християнство, яке було втіленням свободи в устах Ісуса Христа і апостолів, у Середньовіччі перетворюється на повну протилежність. Спочатку втрачається свобода на власне майно, потім осо-

не майно, і нарешті — смерть. Саме за такими принципами діяла інквізиція у своїй боротьбі зі свободою мислення.

— **А реформатори? Накільки вони були толерантними до інших віросповідань і до права людей на свободу совісті?**

Федір Райчинець: У цьому питанні самі реформатори, принаймні ранні, не були хорошим прикладом. Звичайно, вони проголошували «Sola Scriptura», але спробуй-но розуміти Писання не так, як вони його розуміли. Я б сказав так, що Реформація дала поштовх до чогось такого, до чого самі реформатори виявилися неготовими. Але це

У XVI ст. значна частина українських земель входила до Великого Князівства Литовського та Королівства Польського. Важливу роль в історії цих держав та в історії протестантизму східної Європи відіграло підписання Варшавської Конфедерації 28 січня 1573 року, яка мала за мету подолати проблеми після укладення Люблінської унії 1569 року. Згідно з унією утворювалася нова держава — Річ Посполита, яка мала єдиного короля, сейм, гроші, податки, зовнішню політику, але не мала домінуючої церкви. На східних землях більшість підданих була православними, на заході та півночі — протестантами. Під час укладення Конфедерації представники протестантських конфесій та православні зобов'язалися бути взаємно толерантними, берегти терпимість і повагу одне до одного в наступних поколіннях, бути солідарними в боротьбі за віру при будь-якому державному правлінні. Хоча цей акт і не відвернув релігійних конфліктів, але тимчасово зробив Річ Посполиту набагато безпечнішим місцем, ніж більша частина Європи. Акт вважається першим подібним документом у Європі, його текст внесений у список ЮНЕСКО «Пам'ять миру».

биста свобода, а врешті й свобода мислення. Звичайно, люди могли мати будь-які думки, але висловлювати їх було дуже небезпечно. А розвивається інакодумство тоді, коли окремі групи людей починають виборювати собі певні свободи — спершу економічні, згодом і такі, які зараз ми називаємо свободою совісті.

Церква активно боролася із свободою мислення. Для цього були створені спершу Домініканський орден, потім Священна інквізиція. Цікаво, що інститут інквізиції обґрунтовували на основі Святого Письма — от як можна перевернути все на свій лад! Вони казали, що першим інквізитором був Бог. Коли Адам і Єва згрішили, Він спершу їх допитав, потім вигнав із Едему, дав їм «одяг грішників», відібрав усе їх-

питання дуже багатогранне, і мене, наприклад, насторожує надто романтичне сприйняття Реформації, ідеалізація й спрощення історичних подій.

Петро Котляров: Так, іноді нам хочеться однозначних простих відповідей. Звісно, під час Реформації було багато негативу. Але ж потрібно усвідомлювати, який це був час. Час повстань, релігійних, національно-визвольних війн... І реформатори, природно, були відображенням тої жорстокої епохи. Хоча на фоні інших релігійних діячів вони були ще досить поміркованими. А деякі з богословів Реформації взагалі відстоювали дуже дипломатичні підходи.

— **Отже свобода совісті на державному рівні навіть у період**

Реформації не була досягнута. Виходить, та свобода, яку ми маємо сьогодні — це надбання гуманізму?

Максим Крупський: Не можна сказати, що тільки гуманізму, великий поштовх все ж дала Реформація. Проблемою Середньовіччя була тісна близькість церкви і держави, релігійний компонент часто використовували в політичних цілях. Можливо, саме це й заважало вкоріненню ідеї про свободу совісті. Але поступово суспільство дозріло до того, щоб сказати: маєш право вірити, маєш право не вірити, маєш право змінювати свої переконання.

Петро Котляров: Гуманізм, безперечно, теж зробив свій внесок, але перед ним стояли трохи інші завдання. Найбільший вплив усе-таки зробила Реформація. Вона почала змінювати догматику, що вилилося в гостру ідейну боротьбу. Коли міжрелігійне протистояння доводило до війни, у різних країнах Європи починали шукати точки дотику, укладати едикти, які урівнювали католицизм та лютеранство. Таким чином суспільство звикало до думки, що на цілком законній основі можуть існувати інші релігійні напрямки поряд з панівною церквою.

— **З якої країни сьогодні варто взяти приклад Україні стосовно свободи совісті?**

Федір Райчинець: Я не вірю в те, що є якась ідеальна система. Але все-таки є щось ближче до ідеалу, а є щось взагалі далеке. То ближче до ідеальної моделі для мене є скандинавські країни. Макс Вебер казав, що пояснює скандинавський феномен одним словом: лютеранство.

Свобода совісті є там, де церква (неважливо — вона в більшості чи в меншості) має право нагадувати державі три основних постулати. Перший — що людина, а не держава є носієм образу й подоби Божої. Другий — що держава має право виконувати тільки ті закони, які не суперечать Божим законам. Третій — що держава має обов'язки перед громадянами і громадами. Якщо церква може про це вільно говорити, тоді можна стверджувати, що в державі справді діє свобода совісті.

Олександр Слободський: В історії були випадки, коли якась меншість відстоювала власні права, виступала за рівність і свободу, але згодом ставала впливовою більшістю й силою «наводила порядок». Таке відбувається і в релігійній площині. Коли певна релігійна орга-

нізація є домінуючою, вона може використовувати політичні важелі й ставати порушником релігійної свободи. Мені подобається одне з визначень свободи совісті, що це — природне право людини на умови, у яких може реалізуватися вільний розвиток особистості. Ці умо-

ви має створювати держава. І за цим критерієм оцінюється зрілість суспільства.

За матеріалами телеканалу «Надія», приуроченими до 500-річчя Реформації, ведучий Кирил Андрєєв

Ціна свободи

В останні дні вся Україна та й цілий світ із захопленням спостерігає за тим, як українські військові звільняють території нашої країни. Свобода — це те, за що ми боремося. І Господь наперед знав, що ми з вами будемо проходити нелегку земну долину. У Євангелії від Луки записані чудові підбадьорливі слова нашого Спасителя: «А чи ж Бог в оборону не візьме обраних Своїх, що голосять до Нього день і ніч, хоч і бариться Він щодо них? Кажу вам, що Він їм незабаром подасть оборону!» (Лк.18:7-8). І далі Господь продовжує: «Та Син Людський, як прийде, чи Він на землі знайде віру?»

Тож нам треба бути пильними, бо нас чекають нелегкі часи, як ізраїльський народ, який Бог вивів із Єгипту — з неволі до свободи. Отримавши цю таку довгождану свободу, народ опинився в пустелі. Ніхто з них не знав, яке випробування їх чекає. Уже не було ворогів, не було переслідування фараонових колісниць. Люди стали вільними, незалежними. Вони ідуть до своєї мети — обітвованої землі. Та вони не знають, що свобода має свою ціну: в пустелі буде випробуваний їхній характер, їхня віра й надія на Бога.

Це приклад для нас та яскравий прообраз, зокрема й в духовному житті. Одного разу ми з вами пережили радість спасіння, радість звільнення від наших гріхів, тягарів і кайданів неправди. І ми були щасливі, отримавши цю свободу, ми раділи, як той ізраїльський народ, який перейшов по сухому через Червоне море. Як вони раділи, як вони співали та в якому піднесеному настрої були через те, що нарешті вільні, і Бог із ними!

Але не забуваймо, що перед нами була життєва пустеля. І перед на-

ми вона теж простяглася. І я щиро хочу, щоб у цій пустелі ніхто з нас не ліг костями, щоб ніхто не зневірився. Умови в пустелі були надзвичайно складними. Людям бракувало то води, то їжі, то якихось інших звичних їм речей, які мали в Єгипті. Але вони мали свободу й близькість із Богом. Бог готував собі особливий народ.

І для того, щоб ми мали вплив і були носіями правди й істинної свободи, маємо пройти через випробування. Бо тільки випробувані люди можуть впливати на суспільство, можуть нести Добру Новину тим, хто ще її не знає. Тільки укріплені в вірі люди можуть вести інших до віри.

Я закликаю всіх: у цій життєвій пустелі, яка перед нами, не нарікаймо ні на кого й ні на що. Навчімося дякувати за все, бо тим, хто любить Бога, все допомагає на добре — навіть печаль, навіть тривоги, навіть втрати. Якщо все це допущено Богом у наше життя, то в цьому є свій зміст і своя мета для кожного з нас, бо без волі Божої й волосина не впаде з нашої голови.

Я прошу: у цій подорожі за Ісусом ніколи не оглядаймося назад, а дивімося тільки вперед. І коли слабнуть сили, пам'ятаймо, що в нас є джерело, звідки можемо ці сили черпати — це наша спільність з Ісусом у потаємній кімнаті. Саме там відбувається обнова нашої віри, наших духовних сил. Саме туди сходить підбадьорення від Святого Духа, яке освітлює темне, зрошує засохле й тішить наші душі.

У тій життєвій пустелі не робімо неправди, а творімо правду. Прославляймо Бога за всіх обставин. І що б не трапилося у нашому житті, навчімося дякувати Богові й покладатися на Нього. У першому вірші того ж вісімнадцятого розділу Єван-

гелії від Луки сказано, що «треба молитися завжди, і не занепадати духом».

Знаєте, нас чекає чудова країна. Там не буде розлуки й сліз, не буде тривоги, болю й крику. Смерті не буде. До тої країни ми йдемо через оцю життєву пустелю. І нам треба навчитися сприймати, що це все служить на користь нашій безсмертній душі, навчитися довіряти Богові, навчитися любити Господа й ближніх.

Нас із вами Бог покликав для того, щоб робити добро людям в ім'я Господа нашого Ісуса Христа, бо «ми Його твориво, створені в Христі Ісусі на добрі діла, які Бог наперед приготував, щоб ми в них перебували» (Еф.2:10). Світ нині чекає цього, люди цього чекають.

Тому я благословляю вас, щоб у цій життєвій пустелі, на шляху до обітвованої повної свободи ви любили людей, служили людям і пройшли цей шлях із незламною надією та вірою в Бога. Господь нас ніколи не залишить. Він завжди буде зі Своім народом, бо Він так сказав: «Ось Я з вами аж до закінчення віку!»

Михайло ПАНОЧКО

Тягар свободи: принцип відповідальності

Свобода — сенс і мета людського існування

Немає більшого тягара, ніж свобода, немає важчої ноші. Суперечливість цього твердження полягає в складності самої концепції свободи. Дати однозначне визначення цього поняття дуже складно, так само, як пояснити, що таке кохання та краса. Коли ви відчуваєте її, то знаєте, що вона у вас є. Серед багатьох людських ідеалів свобода найчастіше інтерпретується неправильно, тому її так важко досягти. Більшість людей так ніколи й не зазнають правдивої свободи, незважаючи на те, що вона є метою та змістом людського існування.

Свобода, як би малозрозумілою не була для багатьох, залишається головним прагненням людини. Дуже важливо зрозуміти, що власне поняття свободи було створено для людини, а не людиною. Свобода не є ідеалом західного чи східного світу. Це біблійна концепція, яку Сам Бог винайшов як сенс і мету існування людини. Таким чином, свобода є необхідною умовою для того, щоб життя відбулося. Дух свободи тотожний духу людини й притаманний їй натурі. Саме тому пристрасне прагнення свободи таке природне для людини.

Рабство в будь-якій формі або найменша спроба обмежити розвиток і вираження людського духа обов'язково стане поштовхом, який розбудить сплячого велетня на ім'я Свобода. Будь-яка форма рабства — каторжна праця, ідеологія, політичний режим, економічний гніт, насильство в сім'ї, духовна чи релігійна тиранія — є, зрештою, гріхом проти людського духа.

Чотири концепції свободи

Грецькі філософи намагалися дати визначення свободи у своїх працях. Це складне питання стало предметом дослідження багатьох сучасних мислителів. Орlando Паттерсон у своїй книзі «Свобода в становленні Західної культури» пропонує наступне резюме: сво-

бода — трояка людська цінність, що включає історичні, соціологічні та концептуальні стосунки.

Спочатку йде концепція особистої свободи, яка дає людині розуміння, що її ніхто не примушує й не стримує від здійснення бажаної дії, а також переконаність у тому, що вона може чинити так само. Друга концепція свободи називається суверенною свободою. Вона означає наявність влади, що дозволяє робити так, як людині подобається, незалежно від бажання інших. Третій аспект свободи — це громадянська свобода, яка означає здатність дорослих членів спільноти брати участь у її житті та управлінні. Існування громадянської свободи передбачає наявність політичної структури з чітким визначенням прав та обов'язків кожного громадянина.

Ми розглянемо ще одну, четверту, концепцію свободи, визначення якої запозичене не в грецьких філософів чи західних мислителів, а в Творця людства та Його Слова. Цю концепцію ми назвемо природною свободою. Вона закладена в самій природі людини як право й відповідальність, дані Богом під час сотворення. Про це право, яке Бог делегував людині, йдеться в Книзі Буття (1:26): «І сказав Бог: Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою, і хай панують над морською рибою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усею землею, і над усім плазуючим, що плазує по землі».

У цьому уривку міститься джерело та основа правдивої свободи, а також сам зміст цього поняття. Отже, справжня свобода — це «право панувати над землею через свої дари та таланти з метою виконання призначення, даного Богом». Таким чином кожна людина була створена Богом, щоб панувати над світом через свої особисті дари та таланти, виконуючи Божий задум для свого життя й служачи іншим людям у процесі реалізації цього задуму. Свобода — це право служити іншим для виконання Божої волі, не обмежуючи й не контролюючи інших людей, які, у свою чергу, виконують власне призначення й цим служать нам.

Зверніть особливу увагу на інструкцію, яку Бог дав Адамові. Перераховуючи все живе на землі, у морі та в повітрі, над яким той мав право панувати, Бог не назвав людини. Справжня свобода — це пізнання особистого призначення й право виконати це призначення згідно із законами та принципами, установленними Богом, не обмежуючи інших у їхньому прагненні зробити те саме. Основний наголос у такому визначенні поняття свободи робиться на особистій відповідальності. Відповідно до такого визначення будь-яке панування однієї людини над духом іншої є порушенням природного Божого закону.

Фізичне та духовне рабство

Хто в першу чергу усвідомить, що свобода — найбільша цінність, яку слід берегти? Відповідь коротка: раб. Свобода — соціальна цінність, яка починає проявлятися тоді, коли зневірений раб намагається протестувати проти нелюдських умов, у яких він перебуває. Це відбувається тому, що свобода — не новий соціальний статус для знедолених, а насамперед відновлення природного стану, того, що називається «бути людиною».

Щоб повніше зрозуміти, що таке свобода, необхідно більше знати про стан, який називається рабством. Так, Орландо Паттерсон стверджує: «Рабство — це постійне, насильницьке та особисте панування над відчуженими від народження, приниженими, позбавленими почуття власної гідності людьми. Це початкова форма особистого панування, коли людина знаходиться під безпосередньою владою іншої. Насправді таке панування означає владу над життям і смертю раба. Раб — це знедолена людина. Він не належить до жодної законної соціальної чи етнічної спільноти. Раб позбавлений незалежного соціального існування. Він існує лише через і для свого господаря. Раб перебуває в постійному приниженні. Окрім цього, господар та його клас паразитують на рабі. Принижуючи його честь, вони таким чином прагнуть піднести власну».

Це стосується й духовного рабства. Біблійна концепція свідчить,

що людська раса потрапила в рабство до князя темряви через непослух нашого предка Адама. Наслідки рабства одні й ті ж — чи це рабство духовне, душевне чи фізичне; особисте, культурне, обшинне чи національне. Будь-яка спроба обмежувати, контролювати, стримувати, забороняти чи перешкоджати виконанню Божого призначення та волі в житті іншої людини є бунтом проти Бога.

Фізична шкода рабові — не єдиний наслідок рабства. Найстрашніший результат — диявольська руйнація психіки людини. У цьому полягає вся трагедія рабства як фізичного, так і духовного. По суті, основна мета гнобителя — досягти душевного/психічного поневолення. Іншими словами, зламати дух свого раба. Найнебезпечніший аспект придушення однієї особи іншою полягає у втраті людським духом надії.

Звільнення ще не означає свобода

Коли пригніченість стає постійним психічним станом, тоді фізичної свободи недостатньо. Розум — джерело життя. «Як у душі своїй він обраховує, такий і є» (Пр.23:7). Отже, ваш душевний стан важливіший, ніж фізичний. Ви не будете вільні доти, доки не вільний ваш розум. Свобода — це насамперед душевний стан, а потім фізичний. Це основа твердження, висловленого Ісусом Христом, Князем миру, Джерелом істинної свободи: «І пізнаєте правду, а правда вас вільними зробить!» (Ів.8:32). Значить, джерело свободи згідно з Ісусом Христом — це не сукупність законів, навіть найправильніших, не ключ від рабських кайданів, але знання, тобто пізнання інформації, настільки сильної, що вона може зробити вільним ваш розум. Якщо людина — це її думки, то вона не буде вільною доти, доки не зможе вільно мислити.

Отже, можна бути звільненим, але не бути вільним. Звільнення — це позбавлення фізичних обмежень. Звільнення — це коли пригнобленого забирають із середовища гнобителя, відокремлюють від фізичних умов рабства. Однією з найсерйозніших причин відчаю та розчарування, яке настає у тих, хто став жертвою придушення чи на-

сильства, є їхнє невміння відрізнити звільнення від свободи. Звільнення не є свободою. Звільнення лише готує вас до свободи.

Багато націй, які викувалися в полум'ї фізичного та розумового придушення та яким вдалося скинути із себе ярмо колоніалізму й рабства, продовжують боротьбу, будучи незалежними вже багато років, за оволодіння основним трофеєм — справжньою свободою. Ті, хто сприйняв звільнення за свободу, бредуть, спотикаючись під тягарем психологічного рабства. Дехто навіть передав свою рабську психологію наступним поколінням.

Як же людина, спільнота, нація може позбутися психологічного рабства та здобути свободу? Щоб відповісти на це запитання, вивчимо модель, розроблену Самим Творцем, Який визволив ізраїльтян зі столітнього рабства єгипетського фараона, провів через пустелю до обітованого краю, зробивши з них вільну суверенну націю. Глибоке вивчення цієї блискучої моделі дасть нам як окремим індивідуумам, цілим спільнотам і націям пізнання тих принципів, які необхідні, щоб пройти шлях від рабства до звільнення і, зрештою, здобути свободу для виконання Божого призначення в нашому житті.

Ми повинні зрозуміти, що свобода не означає відсутності закону, обов'язку працювати, але означає усвідомлення власної відповідальності. Ми повинні завжди пам'ятати, що справжня свобода вимагає виконання більшої кількості законів, ніж рабство, вона закликає нас працювати ще сильніше й передбачає більший самоконтроль та дисципліну. Уміння керувати собою та своїм оточенням є підставою правдивої свободи. Досягнення цього є першою та остаточною метою Бога. У рабстві керуєте не ви, а вами. Отже, справжня свобода передбачає повернення до ролі управителя. Найперше доручення, яке Бог дав людині, було керування нерухомістю під назвою Земля. З людиною був укладений договір про догляд цієї нерухомості. Одним із пунктів цього договору була свобода. Ви не вільні доти, доки не здатні панувати над землею через свій дар. Я закликаю

вас випробувати свободу, яка чекає на вас у землі обітованій — землі, наповненій молоком, медом... і почуттям відповідальності.

Принцип відповідальності

Відповідальність — ключ до свободи. Давайте спинимо гнітючу силу пустелі й зробимо свободу нормою нашого життя. Якщо ваші колеса загрузли в піску пустелі, якщо ви втомилися жити в рабстві, тоді починайте вчитися відповідальності, щоб змінити своє життя. Свобода потребує відповідальності.

Коли Бог дає вам насіння, Він хоче, щоб ви виростили ліс, а не повернули Йому це насіння назад. Він хоче, щоб ви використовували для цього ті здібності, які Він вам дав. Та справа, яку доручає Бог, завжди містить у собі щось більше, ніж здається на перший погляд. Він дає вам насіння, що вже містить кінцевий плід. Саме цей плід, а не насіння, Бог хоче отримати назад. У цьому полягає основна ідея притчі про таланти. Бог дає вам один талант, одне насіння, а ваше завдання розмножити його.

Вам, певно, важко повірити, що можна знайти час, щоби багато читати. Наприклад, я підкорив себе жорсткій дисципліні: не дивлюся телевизор, відключаю відео, лягаю пізніше, встаю раніше. Я волю бути відповідальною людиною, щоб насичувати свій розум новими знаннями. У цьому суть свободи. Три складові успіху — правильні пріоритети, ефективна організація та дисципліна.

Найпрекрасніше, що чим більше я пізнаю, тим більше користі отримують інші, тому що я стаю кращим учителем. Отримуючи більше знань, я можу благословити більше людей. Тоді більше людей хочуть почути мене. Мій дар росте й розширюється, а Бог відчиняє переді мною більше дверей. Ісус сказав: «Бо кожному, хто має, дасться йому та й додасться» (Мт.25:29). Моє усвідомлення відповідальності зростає з кожним новим завданням. Свобода обов'язково пред'являтиме вимоги до ваших здібностей. Така її природа.

Є речі, які Бог ненавидить. Безвідповідальне витрачання здібностей — одна з таких речей. Ісус не

тільки назвав раба, який не примножив таланту, лукавим і лінивим, але також засудив його на вічне прокляття. Але це ще не все! Бог забрав у засудженого раба талант і віддав його тому, який володів десятима талантами. Якщо ви не хочете вчитися, тому що ліниві, ви не зможете довго бути там, де є зараз. Ви втрачите роботу. Хтось інший займе ваше місце й просуватиметься вперед, а ваші колеса так і залишаться в сипучому піску пустелі.

Внутрішній контроль

Я думаю, що віруючі Церкви XXI століття ходять швидше в рабстві, ніж у свободі, навіть якщо роблять це підсвідомо. Тепер я знаю, що справді немає більшого тягара, ніж тягар свободи. Багато наших братів і сестер давно втомилися від блукань у пустелі, яку самі ж винайшли, а все тому, що тягар свободи виявився надто важким для них. Але Ісус зробив пропозицію всім віруючим розділити з Ним Його ярмо свободи: «Прийдіть до Мене, усі стружені та обтяжені, і Я вас заспокою! Візьміть на себе ярмо Моє, і навчіться від Мене, бо Я тихий і серцем покірливий, і знайдете спокій душам своїм. Бо ж ярмо Моє любе, а тягар Мій легкий!» (Мт.11:28-30).

Божа обітниця про землю, що тече молоком і медом, здійсниться, коли ви досягнете Ханаану, але там вам доведеться працювати, щоб мати молоко та мед. Вам доведеться натомість віддати свої здібності та дари. Мед і молоко в Божій землі свободи — це праця. Для початку вам доведеться завести корову, за якою треба доглядати. Коли ви забезпечите її усім потрібним, тоді можна доїти. Вам доведеться ставити будильник на 4 ранку, щоб подоїти корову. Вам потрібно буде мити, годувати її та прибирати гній. Такі-от справи з молоком у землі Ханаанській. Свобода вимагає праці та відповідальності. За мед вам теж доведеться боротися. Доведеться битися з армією злих бджіл, що жалять, щоб наповнити банку ароматним медом. У Ханаані вам доведеться ризикувати. Вас можуть дуже боляче вжалити, але при цьому вам дістанеться мед. Свобода — це ризик, мужність, біль та наполегливість.

У Єгипті вас контролюють ззовні. Приймаючи вимоги свободи, ви стаєте господарем власного життя. Коли ви в рабстві, над вами стоїть господар, і ви повинні підкорятися його законам. У свободі ви господар і створюєте власні закони. Справжня свобода — це право керувати ресурсами землі за допомогою своїх дарів, самодисципліни та внутрішнього контролю. Свобода — це творча праця.

Дії раба мотивуються зовнішньою загрозою, а вчинки вільної людини зумовлюються внутрішньою посвятою справі. У свободі людина чинить правильно, не тому що на неї тиснуть інші, а тому що вона навчилася підкоряти себе вимогам свободи. Справжня свобода передбачає вміння керувати собою.

Ви думаєте, ізраїльтяни самі піднялися б і пішли на роботу, якби не єгипетський нагай? Думаю, що ні. Багатовікове рабство зробило звичайне виживання метою їхнього існування. Влада наглядача та тиск, який він чинить, змушують раба взятися за роботу. Вільна людина сама розпоряджається своїми дарами, талантами та часом. Вона сама себе будить. Самодисципліна стає нормою її життя. Вона сама обирає життєві пріоритети та складає свій графік. Вільна людина сама відповідальна за своє життя, тому що вона сама визначає свою долю.

Оскільки більшість людей не настільки вільні у своєму мисленні, щоб самим ефективно керувати робочим часом, вони вважають за краще мати роботу з фіксованою зарплатою. Перш ніж братися за роботу, яка вимагатиме від вас умінь планувати, організовувати та визначати життєві пріоритети, потрібно стати

вільною особистістю. Саме тому Ізраїлеві сини не готові були вступити в Ханаан. Сінай — це Божа школа для навчання особистої відповідальності. Пустеля — університет, де ми вчимося працювати.

Пізнаючи себе

Перш ніж людина переконається в можливості та необхідності використання своїх талантів і дарів, вона повинна зрозуміти, у чому полягає Божий внесок у її життя, та усвідомити власну цінність. Мені доводиться багато працювати в Південній Африці. Починаючи з моменту скасування апартеїду в 1994 році, багато зусиль пішло на те, щоб змінити менталітет нації. Тепер вільні вибори забезпечують правління більшості, але сторіччя сепаратизму та придушення зробили свою справу: у людей, із якими тривалий час поводитися як з робочою худобою, відсутня самоповага та почуття власної гідності. Має пройти чимало часу, перш ніж вони усвідомлять нову реальність. Розуміючи, що жодне законодавство, навіть найправильніше, не зможе виховати в них самоповаги, я вирішив взяти активну участь у процесі моральної реабілітації нації. Політичні закони та норми не в змозі виховати почуття власної гідності.

Щотижня на телебаченні Південної Африки трансливалися наші передачі. Ми отримували дивовижні листи. Багато хто писав, що вперше в житті відчув себе людиною. Люди ділилися своїми думками та почуттями, говорячи, що нічого подібного досі не чули. Будучи сам темношкірим, я пояснював своїм побратимам, які прагнули виховати в собі правильну самооцінку, наскільки вони важливі для Бога.

Деякі режими використовують релігію як один з інструментів придушення мислення людей. Що й відбулося в Південній Африці, де встановився тісний взаємозв'язок між апартеїдом та панівним релігійним віруванням. Внаслідок тривалого придушення людської гідності, люди продовжували блукати в пустелі з тим самим рабським мисленням. Справжня свобода, як каже Ісус Христос, походить від «знання істини». Коли люди пізнавали істину про себе зі сторінок Божого Слова, вони ставали вільними. Істина допомагала їм знайти себе, вихувала в них почуття власної гідності та впевненість у тому, що їм є заради чого жити. Я розповідав їм, що Ісус Христос прийшов заради них, щоб показати, наскільки вони важливі для Бога.

Колишні жертви тоталітарних режимів і колоніальних систем не потребують Євангельської звістки про порятунок, яка відносить їх на небеса. Небеса — це чудово, але ми повинні випробувати нашу віру, ще живучи на землі. Людям потрібна повна Євангелія, яка вчить їх, що вони є важливими й цінними тут і зараз. Бог створив людину, щоб вона керувала Його справами на землі, тому ми проповідуємо жителям Африки, Центральної Америки, Карибів та інших частин світу, що вони народилися не випадково, а для виконання певної мети, що кожна людина унікальна й незамінна. Ісус прийшов, щоб повернути нам самих себе. Свобода — це відкриття самого себе: своєї цінності, значущості та гідності. Ви по-справжньому вільні, якщо знаєте, хто ви є.

Майлз МОНРО,
уривки з книги «Тягар свободи»

Церква у війні

Служитель Ірпінської Біблійної церкви Станіслав Грунтковський разом із дружиною Аллою у свій час прийняв непросте рішення — залишитися в Ірпені й служити людям. Перші десять днів війни вони провели в місті, яке постійно обстрілювалося, допомагаючи евакуювувати людей. Спробуймо порівняти, як виглядали ці події з чоловічого й жіночого погляду, що лякало, тишило, тривожило й підбадьорювало кожного з подружжя?

Очима чоловіка

— Як ви почули про початок війни?

— Під ранок 24 лютого до нашої спальні буквально увірвався наш наймолодший син із криком: «Нас бомблять!» Ми прокинулися, але ніяких вибухів не було чути. Виявилось, що це наш старший син Владислав, який навчається в США, дізнавшись про те, що діється в Україні, зі свіжих американських новин, вирішив повідомити про це братові. Саме так ми дізналися, що почалася війна.

Того ж дня ми відправили нашого середнього сина Назара з невісткою Яночкою й сином Тимофієм в Острог, де було спокійніше. А вранці 25 лютого ми з Аллочкою теж почали збирати валізи з думкою залишити це неспокійне місце.

— Чому ви вирішили зрештою залишитися в Ірпені?

— Я пішов до церкви, щоб попроситися з братами, які на той мо-

мент залишалися в місті, і був здивований, бо в приміщенні побачив багато незнайомих містян. Згодом дізнався, що це люди, які прийшли звечора з надією знайти прихисток у нашому підвалі — імпровізованому бомбосховищі. Коли я зайшов у пасторську кімнату, то там було близько семи молодих братів, які не знали, що робити. Ми стали обговорювати ситуацію й зрозуміли, що перед нами новий виклик. Я всередині відчув, що не маю ніякого морального права звідси їхати.

Повернувся додому, розповів про свої відчуття дружині й був утішений тим, що вона повністю мене підтримала й сказала: «Славіку, ми маємо залишитися тут удвох і служити цим людям».

— Що було найстрашніше за ці дні?

— Перші вибухи було дуже страшно чути. Коли раптом починає все гримотіти, ти не можеш контролювати свою фізіологічну емоційну

реакцію. Серцебиття дружини сягало 120-150 ударів за хвилину. І тебе все стискає, бо почуваєшся безсиллим. Без сумніву, це страшно й моторошно.

Але за кілька днів ми стали звикати до цього, потрохи розпізнавати, де наші, де не наші. Перестали так гостро реагувати на постріли. Найстрашніше для нас були нічні обстріли, особливо той, що був у п'ятницю, перед тим, як ми вирішили виїжджати.

Якщо ж говорити про служіння, то ми мали два основних виклики: приймати людей, які шукали в нас прихисток, організувати їм умови для проживання, допомагати їм ліками. Команда чудових сестер із нашої церкви годувала цих людей. А друге, що було ще більш складним, це організація евакуації.

— Що вас найбільше вразило?

— Команда людей, які залишилися служити. Багато кого з них я знав, але багатьох із них не дуже близько. Та в одну мить ми перетворилися в міцну сім'ю: разом молилися, разом ділилися страхами, десь і плакали разом. Це було величезне благословення — бути пліч-о-пліч із дуже вірними й дуже посвяченими людьми.

Вражаючим було те, що до нас із проханням про евакуацію стали приходити дуже впливові, дуже успішні й дуже заможні ірпінчани, які раптом зрозуміли, що ніщо: ні їхній авторитет, ні зв'язки, ані гроші на банківському рахунку не можуть їм зараз допомогти. Вони почувалися зламаносердими й були дуже вразливими. Багато хто плакав... І наша команда намагалася кожному допомогти.

Тобто вражала розгубленість колись успішних і сильних людей і вдячність тих, кому ми змогли надати допомогу, особливо тих 60-70 людей, які оселилися в домі молитви. За той час ми з ними стали сім'єю.

— Які цінні духовні уроки взяли для себе?

— Передусім я зрозумів, що не був готовим до таких випробувань ні емоційно, ні духовно. Були моменти, коли збивалися наші системи реєстрації, наші системи евакуації. Ми спочатку склали списки й мали план вивезти певну кількість людей, аж раптом до нас масово стали приходити люди. Усім ми навіть не мали змоги допомогти. Ми запитали: «Чому ви приходите саме до нас?» Як виявилось, до 2 березня евакуацію в нашому місті більше ніхто не організував. Ми перші стали це робити. І змушені були якось допомагати цій безлічі людей.

Були моменти, коли відчував злість, гнів, роздратування. Скажу чесно, бували миті, коли нам із братами хотілося закрити церкву від людей. Це бажання виникло вперше в житті. Бо ми не могли впоратися з цими колосальними людськими потоками, які хлинули до нас.

Проте ми бачили й чудеса, особливо в ті два вечори, коли нам вдалося відправити усіх-усіх, хто прийшов у той день, бо хоч транспорту було менше, але в останню мить прибували якісь додаткові буси.

Звичайно, були й драматичні моменти. Одного разу я побачив у коридорі чоловіка, який стояв, обхопивши голову руками. Виявилось, що в нього серйозна ниркова недостатність, і він потребує гемодіалізу — три процедури на тиждень, одну з яких він вже пропустив.

У той час до Києва не можна бу-

ло ніяк добратися, лише через розбитий романківський міст. І він каже: «Напевно, завтра я спробую взяти велосипед і через цей розбитий міст перенести, а потім поїхати в Лук'янівську лікарню. Правда, там черга, і я не знаю, чи мене приймуть». Ми стали телефонувати в Чернівці, у Рівне. І нам таки вдалося домовитися про гемодіаліз у Рівному. Тож ми його відправили найближчим транспортом туди.

Була й вагітна жінка, якій до пологів лишалися лічені дні. Ми хвилювалися з приводу того, що робитимемо, коли вона почне народжувати. Але нам вдалося і її евакуювати. Були інші випадки, пов'язані зі складним фізичним станом людей, але з ласки Божої команда впоралася і з цим.

— За що найбільше вдячні?

— Передусім за ту команду братів і сестер, яка трудилася, недосипала, підтримувала людей, вирішувала безліч питань. Але особливо дякую церквам Рівненщини, Вінниці, Чернівців, які допомагали з евакуацією. Дякую водіям. До нас приїжджали сивоволосі чоловіки, які долали дуже довгу дорогу, щоб допомогти людям. Вони спали в холоді й не завжди мали достатньо їжі, але знову й знову поверталися, щоб допомогти людям, які цього потребували.

— За що молитесь зараз?

— Молюся, щоб двері Ірпінської біблійної церкви знову були відчинені й багато людей, спасених фізично й духовно, прийшло туди, щоб подякувати Богові за Його захист, свободу й перемогу.

Очима жінки

— Як почули про війну?

— Того ранку ми солодко спали. На 24 лютого ми мали плани — то був день народження в моєї найкращої подруги Надюши. Я спекла дуже смачний торт фісташка-малина, зробила макарони, а увечері ми з сім'єю мали піти й привітати Надю. Але всі наші плани в одну мить зруйнувалися.

— Чому прийняли рішення залишатися в Ірпені?

— Ми дітей відправили одразу ж 24 лютого до наших батьків в місто Острого Рівненської області. Наступ-

ного дня хотіли вирушити туди самі, бо увечері 25 лютого, коли були на молитві в церкві, ми почули перші вибухи. Це було незвично й для мене, жінки, це було страшно.

Зранку я лишилася складати речі, а чоловік пішов у церкву попроситися. Його не було довгенько. Коли я мила посуд, він зателефонував і сказав, що в церкві багато невоцерковлених людей. Це зворушило мене, я стала молитися: «Боже, у церкві є люди... Як нам правильно вчинити? Чи варто зараз їхати?» Коли прийшов чоловік, то обережно так сказав: «Аллочко, нам потрібно, напевно, лишитися?» І я йому кажу: «Мені Бог те ж саме поклав у серце».

— Що ви робили?

— Мені довелося робити те, до чого я раніше не мала жодного стосунку — допомагати як медик. Я не маю відповідної освіти, але щодоби в нас у підвалі ночувало від 80 до 150 людей, серед яких були й діти, і літні люди, і люди з різними хворобами. Тому й виникало немало проблем зі здоров'ям. Здебільшого люди знали, які препарати їм потрібні, і в мою сферу відповідальності входило те, щоб десь ці препарати знайти. Слава Богу, що в нашій церкві є брат Артем Гурін. Він дав нам ключі від своєї аптеки і сказав: «Усе, що потрібно, беріть безкоштовно».

Разом із тим я готувала сніданки для нашої команди. Коли приїжджали водії з різних церков України, щоб евакуювати людей, мені хотілося і їм приділити увагу, запропонувати чай, каву, якусь їжу, щоб вони відчували, наскільки ми вдячні їм за те, що вони роблять.

Ну і я була просто поруч зі своїм чоловіком.

— Що було найстрашніше?

— Пам'ятаю день, коли двічі повертали колону, яку ми хотіли евакуювати. У церкві було дуже багато людей. У підвалі — десь 200 чоловік, тому туди ми більше нікого не впускали. В основному залі було близько 300 людей, і ми попросили тих, хто жив неподалік, піти ночувати додому. Частина послухалися, і на ніч у залі лишилося десь 150 людей, у підвалі так і було 200. У якусь мить хтось вигукнув: «Швидко всі ховайтеся в підвал!» І, увявіть собі, ці 150 людей із домашніми тваринами

ринули в підвал. Я дуже злякалася, що ці люди можуть задушити своїх дітей, один одного. Але наші брати впоралися з цією ситуацією, заспокоїли усіх...

Другий дуже страшний момент стався в неділю. Тоді ми зібралися в пасторському кабінеті о сьомій ранку, щоб разом помолитися. Почулися сильні вибухи, а після них якийсь незвичний звук. Хтось із братів скомандував: «На підлогу!» Ми всі впали на підлогу, закрили голови. А коли стали підніматися, як усе минулося, я зауважила один момент, який мене дуже втішив: мій чоловік прикрив мене собою.

— Що найбільше вразило?

— Посвята людей, команди, молодих братів у таких екстремальних умовах, у які ми несподівано потрапили. Я думаю, що всі боялися так само, як і я, але вони не виявляли цього зовні. Вони намагалися впевнено робити те, що від них залежало, те, що могли зробити, і навіть більше. Особливо мене вразили сестрички, які працювали як бджілки, бо ж довкола — маса людей, яких треба нагодувати, ра-

зом із тим тримати приміщення в порядку. У нас завжди був наготові кип'яток для чаю, печиво, фрукти, щоб люди могли попити чогось гарячого. Раз на день годували людей. Коли не вистачало їжі, бо готували десь на 150 людей, а часто їх було більше, то обіцяли для тих, хто не отримав обіду, приготувати вечерю — так і робили. Це важка праця, бо трудилися зранку до смеркання, намагаючись хоч так підбадьорити людей.

— Які життєві та духовні уроки ви винесли?

— За ці дні я зрозуміла, що мені подобається служити людям і що це велике благословення. Коли ми зациклюємося на собі, коли ми не хочемо виходити із зони свого комфорту, то багато чим незадоволені. А коли бачиш довкола розгублені й налякані лиця в той час, як сам усвідомлюєш себе Божою дитиною й маєш спокій і мир від Нього, то ти маєш служити і ділитися цим миром. І це приносить тобі ще більше благословення. Я дуже рада, що ми з моїм коханим могли бути поряд із цими людьми.

— За що найбільше вдячні?

— За свого чоловіка, тому що він прийняв правильне рішення. І навіть тоді, коли нам все ж довелося терміново евакуюватися, попри весь страх, я була вдячна чоловікові за те, що ми були тут весь цей час і разом служили. Дякую Богові за команду, із якою разом працювали, приємно було бачити таких людей поряд із собою й відкривати їх поновому. Дякую Богові за всіх, хто за нас молився, за братів та сестер, які підтримували нас із різних куточків України та з-за кордону.

— За що молитесь?

— Молюся, як і всі в Україні та у світі, за припинення цієї війни. Молюся за те, щоб повернутися в Ірпінь, обійняти братів і сестер, побачити тих людей, які до того не були членами нашої церкви, але пообіцяли, що прийдуть до церкви після свого повернення додому. Хочеться їх обняти і з ними разом порадіти.

*За матеріалами
«Ірпінської біблійної церкви»*

Екзамен із незалежності

У цьому році, відзначаючи День своєї незалежності, Україна чула вітання з усього світу. Але лише тепер ми стали по-справжньому розуміти, що таке незалежність.

24 серпня 1991 року було прийнято Акт проголошення незалежності України. Але, як і в нашому житті, проголошення чогось ще не означає наміру так і жити. І ми ще довго були й навіть подекуди й залишаємося залежними.

Ми довірилися іншим країнам і позбулися ядерного потенціалу заради миру в усьому світі. Й ось тепер один із гарантів цієї угоди погрожує нам, зокрема й своєю ядерною зброєю. Ми впустили флот суші на свої військові бази — і тепер звідти летять ракети, сіючи смерть мирним містам України.

Ми не були достатньо наполегливими, відмежовуючи свою мову й культуру. І мільйони українців ни-

ні отруєні пропагандою, що звучала тією мовою.

Так виглядає залежність. І вона така потужна й проникла настільки глибоко в кожного з нас, що здавалося — буде легше здатися, скоритися. Так думав увесь світ. У це повірив ворог...

Тож як стати незалежними? 24 лютого ми склали й продовжуємо складати свій екзамен на незалежність. Ми вистояли на початку, стоїмо й тепер перед лицем страшного лиха, яке прийшло на нашу землю і в життя кожного українця.

Але це не єдиний екзамен. Ще їх багато перед нами. І навіть зараз: їхати чи залишатися, шукати кращої долі чи бути вдома, у строю? Як правильніше: піклуватися про рідину чи про країну і чи це можна поєднати? І взагалі, а яка вона — моя незалежність і чи насправді я незалежний?

Чи незалежні ми від комфорту й грошей, від гріха й лихих ідей, які пропонує оточення? Чи незалежні ми від ненависті, яку так важко тепер вигнати з серця?

Щодня ми складаємо екзамен на правдиву незалежність. І персонально — послухом Богові, і як частина нації. Тож нехай Бог свободи й любові втре кожну сльозу й допоможе кожному з нас і Україні загально гідно скласти цей екзамен.

«Коня готують на день бою, але перемога — від Господа» — сказав Соломон. Багато пройдено й багато ще попереду. Тож українці, християни, віри нам, міцності духу, невтомності в молитвах і за Україну, і за світ. Готуймо відповідально своїх коней, тобто невтомно борімося кожен на своєму фронті. А перемогу приготує Господь.

Микола РОМАНЮК

Про дивовижний смуток «хороших росіян»

Останнім часом — о, алілуя! — багато українських християн та церковних громад переходять на українську мову. Процес, сказати, більше, ніж нормальний. Давно пора, як мовиться. Здавалося б, тільки радіти й вітати такі починання... Але ж ні, декого такі процеси не на жарт засмучують. І кого б ви подумали? О, так, російських християн. І навіть «хороших», тих, які підтримують Україну. А також російськомовні українські віруючі — щасливої їм долі! — висловлюють стурбованість та сум через перехід громад на українську мову. І починаються маніпуляції з опери про націоналізм і таке інше. Ну, ви знаєте...

Так ось, ви мені пробачте, але я тут дещо скажу. Коротко кажучи, усе це є типовий газлайтинг! Що це таке? Нижче дам визначення, а поки що скажу так: Росія нахабно насаджує всім навколо свою «велику» мову та культуру, пригнічуючи мови та культури інших народів, і абсолютно не побивається цим, навпаки, вона ще й нав'язує цим народам почуття провини (о, страшний націоналізм!), коли вони хочуть відстоювати своє. Це гидотна річ, скажу я вам! Диявольська, підла, підступна!

Вікіпедія каже: «Газлайтинг або газлайтинг (англ. gaslighting) — форма психологічної маніпуляції, метою якої є змусити жертву сумніватися в адекватності свого сприйняття навколишньої дійсності, ставити під сумнів власну пам'ять та розсудливість. Поняття походить від назви п'єси «Газове світло», у якій змодельована стійка психологічна маніпуляція, що застосовується головним героєм до своєї дружини. Газлайтинг — один із основних елементів психологічного тиску в системі аб'юзивної поведінки, що є психологічною основою домашнього насильства».

Якщо просто, то це коли насильник змушує жертву почуватися неадекватною, начебто це з нею щось не так, коли вона намагається звільнитися від впливу насильника. Саме це робить Росія з тими народами, які вона прагне поневолити. Розкаже старі байки про інтернаціоналізм, а насправді розширює свій немитий «руській мір». Звучить духовно, але вкрай нечесно. І все це не минає просто так, воно формує етос та совість людей. І християни, якими б «не від світу» вони не були, не ізольовані від цього ідеологічного впливу. Змалечку все це всмоктується з молоком матері, з повітрям.

І ось живе собі добрий рускій християнин і проблеми ніякої не добачає у своєму «руському мірі». Як так? Так і повинно бути. Хіба ні? Куди б він не поїхав, чи то в Україну, чи Білорусь, чи країни Балтики, чи Молдову, з ним мають розмовляти російською, а йому і в голову не прийде переходити на місцеву мову. А для чого? Інтернаціоналізм же ж надворі, як-не-як. І так людина може роки прожити в Україні та поняття не мати, що вона щось робить не так, як належало б робити.

Аж раптом українські громади переходять на українську. І що подумає хороший рускій християнин? Ага. Саме так! «Ой, печаль яка! Усім же добре було. А братерство яке! Для чого тепер ділити людей, утискати російськомовних, націоналізм — це зло!» Відчуваєте маніпуляцію? Газлайтинг чистої води. Не можна вестися на таке! У жодному разі. Не можна. Гнати в ший треба це газове світло зі своєї свідомості. Ми вільні та незалежні. І не росіянам нам розказувати й повчати про інтернаціональне братство. Ситі вже цими балачками. Тож тепер, дорогі російські брати, поговоримо трохи мовою, а не на языкє.

Себастьян ТЕГЗА

Микола Шеремет: «Постраждалі потребують не релігійних настанов, а простої людяності»

2014 року Микола й Катерина Шеремети з двома дітьми були змушені залишити свою домівку в Стаханові (тепер Кадіївка) Луганської області, яка опинилася в окупації, і стати одними з перших біженців російсько-української війни. Про те, як було виїжджати з міста, де вони заснували церкву, розповідає Микола:

— Це було дуже болісно. Ми збиралися жити, робили ремонт в хаті. Стали нові люди приходити в церкву... Коли почалися перші обстріли, розум відмовлявся сприймати реальність — що це справжня війна. Уже чуємо, як гуркотить, уже бачимо чужі блок-пости, але... Я навіть при цьому всьому клеїв шпалери, фарбував... Не вірилося.

Ми купили квитки, щоб їхати на конференцію «Голосу надії», дітей вивезли. Думали: побудемо в Олександрії, заберемо дітей і повернемося до служіння на Луганщині. Але вже на другий день конференції нам подзвонили, що підірвали залізницю. І тоді зрозуміли, що не повернемося. Ми й речей ніяких не

брали з собою... У Стаханов у 2015 році вдалося проїхати моїй дружині, але це було того не варте — тільки страху набралася. А потім уже дорога туди була закрита, адже я засвітився як капелан української армії.

Відразу ж ми стали працювати як волонтери. Возили на схід гуманітарну допомогу. Там були великі проблеми з продовольством. Спочатку ще можна було проїхати навіть до окупованих населених пунктів, хоча й із ризиком. Привозили продукти в місцеві церкви, а вже вони роздавали людям. Згодом ця дорога закрилася, і ми могли допомагати тільки тим, хто лишився на території, контрольованій Україною. Поступово став задіювати себе в капеланстві. Півроку ми сім'єю прожили в Ковелі, у тещі. Потім переїхали на Прикарпаття — мене запросили стати служителем у м. Долина, де була невелика церква. Початок повномасштабного вторгнення застав мене вдома, у Долині. Дізнався з новин, як і більшість людей.

— Чи змінилося щось у вашому служінні після 24 лютого?

— Ми робимо практично все те ж саме. Єдине, що змінилося — втрачена стабільність. Ти не знаєш, що буде завтра, де ти сам будеш завтра. І роботи стало набагато більше, бо більше нагальних потреб, бо бойові дії стали більш інтенсивними.

До карантину ми були в офіційних списках від МОУ як капелани, навіть отримали статус учасників бойових дій. Тепер ситуація змінилася, ми не приписані до конкретної бригади, просто контактуємо зі знайомими командирами й допомагаємо як волонтери. Постійно перебуваємо з хлопцями, адже основне наше служіння — душпастирство, ніша, яка не заповнена на війні.

— Тобто ваше служіння має два напрямки — гуманітарний і духовний?

— Так, хоча звичайно, у першу чергу — духовний. Душпастирство — все те, що й робить служителю у цивільному житті: молитви, консультації. Багато хлопців сповідуються, часто їм треба виговоритися. Бо загострюються різні життєві, сімейні, релігійні питання... І добре,

Інтерв'ю

коли є з ким поспілкуватися на ці теми. І вже в другу чергу — різні господарські питання: порубати дрова, привезти води, доставити посилки...

Хоча зараз, коли є потреба в амуніції, ці напрямки справді діляться 50 на 50, можливо, навіть із переважанням другого.

— Ви сказали, що капеланство дуже близьке з пастирством. А чим ці служіння відрізняються?

— Різниця в тому, що пастор зустрічається з людьми кілька разів на тиждень, а капелан живе з солдатами постійно. І оточують його здебільшого невоцерковлені люди. Тому це навіть більше місія — благовістя, приведення до Христа. Слава Богу, є покаєння, водні хрещення. Цього року наші капелани хрестили п'ять чоловік. Хлопці приєднуються до євангельських церков. А щодо решти — усе дуже подібне, це такі самі люди, тільки у формі, ну і — атмосфера війни, небезпеки...

— Із якими питаннями найбільше звертаються солдати?

— Загалом найбільше звертаються з невоєнними питаннями. На першому місці — сімейні проблеми (зради, розлучення)... Іноді просять щось пояснити в Біблії.

Якщо говорити про останній період активної війни, то тут трохи інша ситуація. Є моменти, коли відбувається ліквідація супротивника, особливо в ближньому бою — солдати це сильно переживають. Коли не просто десь вдаліні, а на твоїх очах — передсмертні судоми, хрипи... Тож часом потрібно проговорити, що це був необхідний захист, щоб це не гнітило людину.

— Чи ставили вам запитання на зразок: «Чому Бог допустив війну? Де був Бог, коли вбивали невинних?»

— Ні, солдати жодного разу такого не запитували. Такі запитання здебільшого ставлять у християнському середовищі. Це саме стосується запитання: «Чи можна вбивати?» На війні з цим все зрозуміло — а як інакше захистити своїх близьких? Так, вбивство — це гріх. Але воїни зупиняють агресію, вони беруть на себе удар — підставляють і праву, і ліву щоку. А от у церквах ми стикаємося навіть із засудження капеланського служіння як такого.

— А ви маєте відповідь на ці запитання?

— Я відповів би, що Бог тут ні при чому. Що є певні наслідки, коли людина переступає Божі принципи. Що кожному Бог дав свободу волі й право вибору. І це людина вибрала насилля, вбивство. Це наслідок її гріха.

Звичайно, важко давати відповіді на запитання: «Чому Бог не захистив дітей, які були закатовані, згвалтовані?» Це будуть якісь філософські потуги, спроби дати відповідь. Але це навряд чи справді втішить людину, яка пережила жахіття.

Щоб втішити людину, потрібно пояснити, що хоч і прийшло горе, але Бог із нею в цьому горі. Що Бог захищає, але, як казали хоробрі юнаки: «Якщо й не так, ми все одно ідоліві не поклонимося». Що все не закінчується в цьому житті. Такі запитання — справа не одної розмови.

— Тобто певною мірою капелан виконує функції психолога?

— Так, великою мірою. Солдати — теж люди, і вони потребують іноді навіть поплакати. Іноді й серед офіцерів є чоловіки з батьківським серцем, які можуть вислухати. Але до них не завжди підуть.

— Чи потрібна в такому разі спеціальна підготовка, знання з психології?

— Звичайно, якщо капелан її має — це дуже великий плюс. Адже є певні симптоми на фізичному рівні, є на психологічному рівні. Їх треба якось пояснити. Вихід дає Біблія, Святий Дух, але спершу треба побачити по словах і поведінці людини, що саме з нею коїться, щоб правильно, кваліфіковано надати допомогу, а не просто накидати якихось загальних фраз. Тому освіта дуже потрібна кожному служителю. Хоча б ази.

— Чи може капелан брати зброю й воювати?

— У спеціальній конвенції прописано, що капелани не беруть участі в бойових діях як солдати. З іншого боку, я знаю випадки, коли призивали військовозобов'язаних служителів, вони брали зброю, ставали солдатами. І, перебуваючи у війську, по суті виконували капеланське служіння — не за посадою, а

за покликанням. А одночасно бути і капеланом, і солдатом — не можна. Хоча, бувають різні випадки й винятки з правила. Дай Боже, капеланам не потрапляти в такі ситуації...

Навіть самі хлопці розуміють, що людина, яка бере до рук зброю, не зовсім може бути священнослужителем. Інколи приїжджають наші волонтери, і їм дають зброю сфотографуватися. А хтось із солдат каже: «Вони нам добро несуть, а ти їм зброю до рук тулиш!»

— Убивство (хай навіть ворога) змінює людину? Чи може служитель далі служити після такого?

— Я ще такого не переживав, тому не можу дати відповіді. Скажу так, війна сама по собі змінює людей. І не важливо, чи брав ти участь у бойових діях, чи просто був свідком, чи навіть переживав усі події в тилу. Усі ми — уже інші. Закінчиться війна, і це буде відчуватися. Так, нас усе це змінює, від цього нікуди не втечеш. Але що з того? Краще змінитися, але при цьому захистити своїх ближніх.

Щодо служителя... Я думаю, усе залежить від конкретної людини — від її характеру, здібності справитися з цим, пробачити собі. І, звісно, у Господа є зцілення. Дехто залишає служіння через те, що його діти не увірували. Чи правильно це? Інші — якось витримують і далі служать. Ми ж не граємося в служіння, це не хобі. Ми ж не для себе це робимо. Іноді треба переступити через себе. Якщо Бог довірив — хіба можна просто покинути? Я розумію, це складні питання нинішнього часу. У нас ще немає досвіду, щоб повністю на них відповісти. Бо ми ще не пройшли цей шлях.

— Продовжуючи тему змін. Тепер багато говорять, що війна змінює теологію. Чи спостерігали ви якісь зміни в християнському середовищі?

— Так. Для багатьох людей армія, зброя і навіть капеланське служіння було взагалі під табу. Але тепер багато з них стали волонтерами, проповідують військовим... Навіть на рівні керівництва УЦХВС, мені здається, відбулися зміни. Наприклад, у мене є відзнака, розроблена об'єднанням і вручена керівництвом братерства. І це цінно для ме-

не, бо це визнання капеланського служіння та його важливості. У 2014 році, при витоках капеланства, можна було почути: «Ти — не пастор, як що одягнув військову форму!» Найбільш боляче, коли саме свої не розуміють і осуджують.

— Чи доводиться вам, крім солдатів, спілкуватися з постраждалим цивільним населенням? З чим вони приходять?

— Тут у мене є невеликий «привілей» — я сам у 2014 році опинився в окупації, потім став біженцем, втратив житло й майно. І коли ділишся з людьми своєю історією, вони більше відкриваються, бо бачать, що ти їх розумієш. Бачать, що хтось пережив таке саме, як вони, але не зневірився, що життя не закінчилося, що є вихід.

Люди приходять просто зі сльозами: «Дивіться, що вони натворили...» Розбиті горем. Буквально недавно вивозили сім'ю, яка 40 днів просиділа в підвалі з дітьми, собаками, котами... Їх не цікавить ні їжа, ні одяг, нічого не просять. Їм байдуже, куди їхати. Питають тільки: «Коли це закінчиться?»

Тут не до богословських питань. Просто обіймаєш людину, яка плаче, і молишся з нею. Поступово їй стає легше. Ці люди дуже поранені, дуже. Усе, чого вони потребують, — не повчань і настанов, не релігійних бесід, а простої людяності. Простих, іноді банальних слів підтримки. Простих обіймів. Поділитися з ними хлібом, посидіти, разом попийти чаю. Просто побути з ними, вислухати, запитати про сім'ю... Звісно, у всьому цьому виявляється любов Господа. Простими нерелігійними словами — біблійні принципи. Вказуємо на Христа, на надію в Ньому. Ділимося, як Він нас провів і втиснув, хоча ми все втратили.

Ми дуже багато спілкувалися з такими людьми, коли відвідували ті церкви на Луганщині, які колись засновували — Лисичанськ, Северодонецьк. Після початку повномасштабної війни тамтешні служителі Олександр Руденко, Микола Наумов активно вивозили населення, роздавали продукти.

— Чи були якісь ситуації, які вас особливо вразили за останній час, свідчення Божого втручання?

— Найбільше мене підбадьорюють свідчення солдатів. Тоді бачиш, що ти тут недаремно. Бо часом приходять сумніви... Наприклад, хлопці свідчать, як вони молилися, виходячи з оточення. Хтось — читав 90-й псалом (ми роздаємо заламінований текст), хтось — своїми словами, як учив капелан. І розказують, як лишилися живі, хоча за кілька метрів від них падали снаряди. Як поряд упали й не спрацювали дві міни (коли одна — таке трапляється, а це відразу дві). І вони самі дякують Господу, кажуть: «Нас Бог вивів!» Чути таке — найбільша нагорода.

Останнє свідчення — цивільне. Коли були в Лисичанську, спілкувалися з одною сім'єю біженців. Їхня бабуся жила окремо. І в її двір прилетів снаряд. Вона лежала на ліжку. Осколками прошило двері, вікна. Пролетіло над нею і під ліжком — скрізь навколо, а її не зачепило. Її син був шокований, він усе це зняв, показує мені: «Колю, невже так буває?» Кажу: «Чому ж ні? Адже ми щодня молимося, і Господь захищає». Ці люди стали самі молитися, співати, читати Біблію. Дехто кається: «Раніше ми приходили до вас тільки заради гуманітарки... Нам так соромно». Видно переродження людей. Вони побачили церкву, яка ви-

конує своє призначення, яка служить голодним і нагим, бачачи в них Христа. Люди справді навертаються до Бога, навіть без жодних закликів до покаяння.

— Що б ви порадили в цей трижовний час — як не зламатися внутрішньо під тиском війни?

— Відповідь банальна, але єдино правильна й надійна — тільки Господь може зберегти. «Тільки в Бозі заспокоїться моя душа». «Слово Твоє — потіха моя». Особисто для мене — це молитва, вивчення Біблії. Я не можу радити: «Не читайте новин», бо це неможливо та й не правильно. Ісус Христос сказав: «Ви ж про війни почуєте, і про воєнні чутки, глядіть, не лякайтесь, бо статись належить тому» (Мт.24:6). Тобто від цього не вдасться заховатися, закритися. Ми це чуємо сьогодні й цим живемо.

І ще сьогодні нам важливо бачити перед собою Христа — бачити Його голодним, роздягненим. Бачити Христа у рваних берцях, у сирому бліндажі. І не просто бачити, а послужити Йому, прийти на допомогу. Ось Він є і потребує нашого служіння. Усі наші стосунки з Богом вимірюються любов'ю до людей.

Розмовляє Дмитро Добуш

Як раніше, вже ніколи не буде...

Життя усіх нас кардинально змінилося. Комусь довелося опанувати зброю, іншому — новий фах. Члени сімей вперше розлучилися на такий довгий період. Дехто скитається по закордоннях. Усі ми живемо мрією, вірою та сподіванням. Живемо перемогою. Очікуємо, що все вернеться «на круги своя» (як вітер, про якого пише Екклезіаст, 1:6).

Однак найбільшим відкриттям воєнного часу для мене стало розуміння того, що все вже ніколи НЕ БУДЕ, як раніше. Життя, яким ми його знали до 24 лютого 2022 року, вже не вернеться. Тому що не повернеш тисячі втрачених доль, мільйони літрів пролитих сліз, спалених стін будинків.

Якщо дозволить Господь, життя продовжиться, але воно буде іншим. «Покоління війни» — статус, від якого не відкупишся ні за які гроші.

Тому чим швидше ми внутрішньо погодимося з новим статусом, приймемо нові реалії й почнемо діяти відповідно до них, тим швидше адаптуємося й зможемо знову бути чимось корисними для громади.

Знаю, що багато людей ще й досі очікують дива й сподіваються на повернення минулого...

Залишімо минуле в минулому. Живімо згідно з новими обставинами. Бог обов'язково допоможе це пройти. Надіймося на Нього навіть у новому світосприйнятті свого життя.

Богдан ГАЛЮК

Оточення, обстріли, молитва, жива віра та живий Бог

«Досягла вас спроба не інша, тільки людська; але вірний Бог, Який не попустить, щоб ви випробувалися більше, ніж можете, але при спробі й полегшення дасть, щоб знести могли ви її» (1Кор.10:13).

«Ні про що не турбуйтеся, а в усьому нехай виявляються Богові ваші бажання молитвою й проханням з подякою. І мир Божий, що вищий від усякого розуму, хай береже серця ваші та ваші думки у Христі Ісусі» (Фил.4:6-7).

Напишу одразу, що ми вийшли. За цей час ми були практично в тактичному оточенні двічі. У Северодонецьку та Лисичанську. Це не повне оточення, були шляхи відходу, але нерви мали напружені.

Пам'ятаю, як ще в Северодонецьку після одного з обстрілів потрібно було відновити зв'язок. А це означало, що вночі треба було робити свою роботу в повній темряві, незважаючи на те, що десь поряд працювала артилерія. У такі моменти випробувань не дуже хотілося виходити надвір і щось робити. Але робота є роботою, і на війні кожен має своє завдання. Одягнувши броніки та каски, ми вже біжимо вулицею. І тільки коли десь осторонь чули виходи, то на кілька секунд зупинялися, щоб визначити, куди ля-

гатиме приліт. Це були тривожні секунди. Але потім знову прискорювалися й робили те, що потрібно. Та як не старалися, тривожні секунди були часто тієї ночі, тож ми працювали довше, ніж звичайно. Після такої роботи неймовірно зближуєшся з тими, із ким це все проходиш, але зараз не про це... І ось втомлені та на адреналіні ми забігаємо у своє укриття. Роботу виконано, і дуже хочеться спати. Але, проходячи повз нашу польову капличку, я, незважаючи на сонливість, захотів у неї зайти. І там, стоячи на колінах і дивлячись на зображення Христа в Гефсиманії, як дитина, помолився про подарунок на день народження. До мого дня народження було ще 2 місяці, але я став молитися: «Боже, прошу Тебе, зроби мені подарунок на мій день народження. В час цих усіх випробувань я хочу полегшення. І хай навіть воно прийде через п'ять днів після мого дня народження, не 25, а 30 червня, — виведи нас із Северодонецька та Лисичанська. Виведи нас із цього місця. Я не знаю, як це станеться, але так хочеться бути вдома чи хоча би в іншому місці та побачити рідних».

Я знаю, що так не можна молитися. Будь ласка, не повторюйте за мною. Це не приклад правиль-

ної молитви. Бог не джин із пляшки, але саме в той момент втоми вона була чесною та щирою. Після молитви прийшов мир у серце та впевненість, що треба молитися за це щодня.

Через певний час ми вийшли із Северодонецька. То був непростий вихід. Але ми змогли вийти з мінімальними втратами. Потім, просто через обставини, що склалися, мій командир відправив мене в Дніпро по машину для нашого взводу. І так вийшло, що це відбулося на мій день народження. Водночас туди приїхала моя дружина Олена. Правда, без дітей, сама. Але ви навіть не уявляєте, який шлях їй потрібно було подолати та скільки всього мало збігтися, щоб вона приїхала з Братислави до Дніпра в той самий час, що і я. Ще того дня, коли вона вже була в Україні, на Рівненщині, мені сказали, що не зможу нікуди виїхати, хіба що через тиждень. Але потім, буквально через 20 хвилин усе змінилося. Уже ввечері я був у Дніпрі й міг обійняти Олену...

Я нічого не говорив командирю про свій день народження, та й сам загубив дні та числа, і думав, що воно буде після мого повернення на війну. І вже коли приїхав додому, в Дніпро, побачивши та обійняв-

ши Олену, я усвідомив, що ми святкуватимемо мій день народження разом! Це був чудовий подарунок від Бога на моє свято! Це були особливі кілька днів. Це було справжнє диво! Чудо, схоже на перетворення води на вино. Уже через кілька днів треба було повертатися до Лисичанська. Знову напруга, знову складний напрямок. Але там мої друзі, мій взвод, батальйон, комбат... А моя молитва була не просто за те, щоб ми вийшли з Северодонецька та щоб я побачився з ріднею, але й щоб ми могли вийти з Лисичанська... Залишалося лише кілька днів до 30 червня. Та я не переставав молитися... Сьогодні 4 липня – і ми вже не в Лисичанську. Нас вивели.

І нехай привід для виходу з Северодонецька чи Лисичанська був не найприємнішим, такий уже в нас напрямок. Війни не виграються відступом. Але іноді треба відійти, щоб вирівняти фронт і зберегти життя тих, хто далі захищатиме нашу землю й досягатиме перелому в цій війні. Там ми зробили все, що могли, а деякі навіть зробили більше, ніж було в їхніх силах, віддавши на захист найцінніше, що в них було – життя й

здоров'я... Але все ж таки це Божа відповідь. У Його відповіді було не все й не те, що я просив, і не так, як хотілося. Але було по-справжньому, як у реальному житті.

А те, що стосується зустрічі з дружиною і дня народження, то Божа відповідь була дуже близько до того, що я просив. І в Його відповіді було навіть більше, ніж я очікував... Це було диво...

Так, війна не закінчилася. Ми не повернулися з війни додому назавжди. До перемоги ще далеко. Я не побачив дітей. Але ми вийшли з Северодонецька, вийшли з Лисичанська. Усі в моєму взводі живі... А те, що в умовах війни я зміг з'їздити додому, побачився з дружиною, друзями, забрав машину для взводу (на якій ми відступали з Лисичанська) і що це сталося на день народження — це реально диво.

Не треба повторювати за мною, щось загадувати та чекати, що Бог має це зробити. Бог не джин, як я вже писав. Але Бог є. Він живий, і Він нас любить. Його любов, як і любов добрих батьків, не завжди означає виконання всіх бажань. Іноді ця любов навіть дозволяє нам проходити

через біль та страждання. Ми не можемо все усвідомити та встановити всі причинно-наслідкові зв'язки. Але ми можемо вірити. Можемо бути впевненими, що Бог є, що Він живий і що Він любить нас! Ми можемо бути впевнені, що під час випробувань Бог поруч. Він дасть полегшення. А випробування ми зможемо перенести.

Варто намагатися молитися, просити, вірити та сподіватися. І навіть якщо ви проходите через неймовірні випробування, не втрачайте віри в Бога! «Досягла вас спроба не інша, тільки людська; але вірний Бог, Який не попустить, щоб ви випробувалися більше, ніж можете, але при спробі й полегшення дасть, щоб знести могли ви її».

Бог є, Він живий, і Йому варто молитися!

«Ні про що не турбуйтеся, а в усьому нехай виявляються Богові ваші бажання молитвою й проханням з подякою. І мир Божий, що вищий від усякого розуму, хай береже серця ваші та ваші думки у Христі Ісусі».

Женя ЯЗВІНСЬКИЙ

У мене немає дому

Це біль тисяч жінок, які, рятуючи своїх близьких, були змушені покинути свої домівки. Байдуже, де вони нині — в Україні, Європі чи Америці... В орендованому житлі, у переобладнаному спорткомплексі чи «гостюють» тривалий час у знайомих або рідних. Із чоловіком чи лише з дітьми. Із друзями чи з ледь знайомими людьми. Усередині серед десятків різних болів є один, що болить у кожній, — «у мене немає дому».

Ми, жінки, створені так, що дім для нас — життєва необхідність. Пам'ятаєте, як у Приповістях: «Мудра жінка будує свій дім...» Як каже мій тато, «жінкам аби меблі совати чи ремонти робити». Або хоча б книжки гарно порозкладати. У своєму домі, для своєї сім'ї. Адже, дбаючи про свій дім, ми благословляємо себе та своїх домашніх.

Але для цього ланцюжка благословення необхідна одна базова умова — наявність дому. А зараз його в нас немає. Чи є?

Пам'ятаєте стару християнську пісню про те, що «дім — це не вікна і не двері, і навіть не стільці за столом» (так-так, це та, яку ми чули завжди російською). Так-от, нині якраз час усвідомити, що наш дім — це те місце, де наші рідні. В орендованій квартирі. На підлозі в спортзалі. У родичів на горіщі. Це наш тимчасовий, але — дім. І ми маємо і право, і обов'язок його будувати. І навіть отримувати від цього задоволення.

Ми ж думаємо, що це не на часі. Що можна перетерпіти і так. Що це ж все одно не моє. Що тут не місце для моїх звичок, правил, зручностей. Що ми не маємо на це права, часу, можливостей.

І ми терпимо.

Та, на жаль, жінка чахне, коли в неї відбирають дім. Адже для нас дім — це місце сили. Це — наш світ, який ми облаштували так, щоб кожна дрібниця нас заряджала, а не виснажувала. Це місце, де живуть кохання, ніжність, задоволення. Це — поле нашого покликання і місце здійснення мрій. Це — наш дім. Бо «мій дім — моя фортеця».

Нам нині вкрай потрібна ця фортеця. Вкрай потрібна сила. Тому погодьмося з думкою, що наші домівки — там, де ми є. Ми можемо й маємо їх будувати. І ростити в них нові покоління щасливих спасених людей. А потім прийде перемога. Яку ми зустрінемо з чітким розумінням того, що більше ніхто наш дім у нас не відбере, бо він — у нашому серці і в вічності.

Марія МАРЧУК

Дві церкви

«Ви світло для світу. Не може сховатися місто, що стоїть на верховині гори. І не запалюють світильника, щоб поставити його під посудину, але на свічник, і світить воно всім у домі. Отак ваше світло нехай світить перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла, та прославляли Отця вашого, що на небі» (Мт.5:14-16).

«Отож, кожен, хто слухає цих Моїх слів і виконує їх, подібний до чоловіка розумного, що свій дім збудував на камені. І линула злива, і розлилися річки, і буря знялася, і на дім отой кинулась, та не впав, бо на камені був він заснований. А кожен, хто слухає цих Моїх слів, та їх не виконує, подібний до чоловіка того необачного, що свій дім збудував на піску. І линула злива, і розлилися річки, і буря знялася й на дім отой кинулась, і він упав. І велика була та руїна його!» (Мт.7:24-27).

Є моменти в житті, коли перевіряється фундамент будівлі. Якщо подивитися поверхневим поглядом — усі будиночки стоять рівно. Звісно, одні більш чепурні, інші трохи обдерті. Але головне те, що сховане від поглядів — фундамент. Церкви регулярно проводять богослужін-

ня, гарно одягнуті люди спішать до храмів... Але коли приходить випробування стихійним лихом, відразу стає видно, чи був міцний фундамент. Видно з того, що одні будинки лишаються стояти, а від інших лишаються тільки руїни.

Війна стала одним із таких випробувань. Відійшовши від шоку, одні люди стали активно підтримувати інших, вивозити біженців, їхати в найбільш небезпечні місця з гуманітарними вантажами, служити капеланами чи навіть записуватися у військо — їхній фундамент виявився стійким у надзвичайній ситуації. Інші в цей час були сковані страхом, розбиті розпачем, у паніці кидалися з одного боку в інший — їхня будівля пустила тріщину, а в декого зруйнувалася дощенту.

Одні церкви стали прихистком для всіх потребуючих, там не було вільного місця, бо люди спали навіть у «святому святих» — біля кафедри. Там не переживали, що попсується недавно зроблений ремонт. Адже все майно має працювати на головну мету — служити іншим, а особливо в час лиха. Це міцний фундамент віри, любові й доброти. Інші ж церкви виявилися зачиненими на замок або ж пасивними спостерігачами, здатними тільки проголосувати кари, вишукувати причини людських страждань, піклуючись лише про себе. Це оманливий

фундамент гордості, фарисейства та егоїзму.

Що ж має на увазі Біблія, коли говорить про фундамент? Ісус Христос каже: «Хто слухає Моє слово і виконує...» Не тільки читати, слухати, знати, але й виконувати — ось що є справжньою кам'яною основою. Це значить, що написане для людини — не пусті слова, не гарна історія, а життя. Це значить, що вона від початку усвідомила християнство як шлях самопожертви. Це значить, що вона внутрішньо налаштувала себе на самовдосконалення. Якщо ж християнство сприймається лише як гарна недільна традиція, то з цього впливає й відповідне ставлення до Божого слова. Його істина не сприймається всерйоз, не кидає постійний виклик. Іншими словами: «Ми знаємо, що Біблія — це добре й правильно, але реальність надто складна, тож ми просто житимемо як усі».

Але тільки тоді, коли Писання сприймається як істинна реальність, коли усвідомлюється первинність духовного світу над матеріальним, коли Боже слово коріниться в людині на рівні глибокого переконання — це виливається в посвячене життя згідно з покликанням. Тоді фундамент церкви не можуть зрушити ніякі бурі — і вона стає містом на вершині гори, світильником на підвищенні, орієнтиром і захистом для тих, хто збився з дороги.

Дмитро ДОВБУШ

Моя долина смертної тіні

Alexander Nemenov (AFP)

Пів року тому ми жили звичним для нас життям. Мали свої мрії та бажання. Наприклад, моя мрія як служителя церкви, яку ми відкрили два роки тому, була в тому, щоб ми зростали як кількісно, так і духовно. Наша церква налічувала близько 50 членів, також 20 дітей, до 20 молоді. Тому й не хотіли їхати з міста, бо звикли тут жити, бачили людей, яким можемо послужити, і щодня думали, що це останній день бойових дій. Ми планували провести дитячий табір, молодіжний виїзд. Постійно молилися за мир в Україні. Перед самою війною були на п'ятиденному пості в Бердянську, а потім призначили триденний піст у своїй церкві. І ось на третій день цього посту розпочалася війна.

У той день ми вагалися — збиратися чи не збиратися нам на молитву. Вирішили зібратися, хоча вже лунали вибухи.

А далі почалися темні часи. Нас відрізали від зв'язку. Не було світла, води, газу. І разом із цим настали невластиві для весняного Маріуполя морози. У мене велика сім'я — восьмеро дітей і вже шестеро внуків. І не так то й легко було всім разом виїхати. Але й жити в місті ставало дедалі небезпечніше. Одного ранку я побачив, як сусід збирається в дорогу. Проте надвечір він повернувся додому й сказав, що місто оточене й виїхати дуже складно.

Я постійно ставив Богові запитання: «Боже, що робити? Що Ти очікуєш від мене? І взагалі, що відбувається довкола?» Ми виявилися неготовими до війни, бо просили в Бога миру й процвітання. І нам було приємно спостерігати за тим, як розвивалося наше місто.

Правда, я чув перед тим пророцтво про руйнування нашого міста, що тут не буде каменя на камені й танки їздитимуть містом. Але не вірив цьому. Не міг зрозуміти, чому саме наш Маріуполь, де досить багато церков, багато віруючих людей. Але коли я виїжджав із міста, воно було зруйноване на 85 відсотків. Тепер уже й на більше.

Але я не хочу розповідати про те, що пережив, хоча було дуже багато переживань. Уявіть, як то жити великою родиною з двома дворічними малюками, коли в хаті холодно, нема не те, що їжі, а й води. І при цьому треба ще підтримувати церкву, віруючих і невіруючих людей, які звертаються до тебе за порадою.

Я хочу говорити про те, чого Бог мене навчив за ці дні. Господь навчив мене цінувати прості блага життя, які ми приймаємо як щось звичне, зокрема електрику. Ми були цього позбавлені. Я став цінувати можливість зібратися разом на богослужіння. Став цінувати життя взагалі, бо ми щодня жили так, наче це наш останній день. Дуже хвилював-

ся, щоб у цьому холоді й напівголоді діти й жінки не похворіли. І знаєте, що дивно: за ці 25 днів, які ми провели в облозі, ніхто не захворів. Але коли вже вирвалися й зупинилися в Бердянську, почалися проблеми зі здоров'ям. Ми розуміли, що це наслідки неймовірного стресу, який пережили.

Я почав по-особливому дякувати Богові за хліб свій щоденний, бо ми не бачили його багато днів. До 18 березня я ще ходив на роботу, ми охороняли один залізничний об'єкт, допоки не зникли двоє наших колег. Ще перед війною нам принесли сухарі для собак. І вони лежали в шухляді в колеги. Та от одного дня ми вирішили разом попиту чаю, коли змінювали один одного. І колега каже: «О, в мене хліб є, сухарі точніше». Він дістав по два на кожного: один прицвілий, інший добрий. Ми зішкрябали цвіль і з'їли цей хліб із задоволенням.

Потім ми змушені були збирати дощову воду. І це у XXI столітті! А щедесьь глибоко в моєму серці вже стала зароджуватися мрія: щоб тільки поховали нормально, тому що багато померлих лежало просто на вулиці, загорнуті в ковдру або й без того. Я це все бачив, і це бачили мої діти.

Після всього цього я став зовсім по-іншому дивитися на життя, став по-іншому розуміти слова: «За все дякуйте». Відчув неймовірну залеж-

ність від Бога. Знаєте, при рідних я ще тримався, але в миті, коли був на самоті або зі своїми друзями, то відчував, наскільки пригнічена й занепокоєна моя душа. Особливо актуально звучали тоді слова псалма: «Чого, душе моя, ти сумуєш, і чого ти в мені непокоїшся? Май надію на Бога, бо я Йому буду ще дякувати за спасіння Його!» І ця надія тримала нас під час бомбардувань, коли ми були в підвалі, коли в особливо важкі ночі чекали світанку, і тоді, коли стали вибиратися з міста.

Я колись читав про долину смертної темряви й не розумів, що це може бути. У житті Давида зрозуміло, а в моєму житті — ні. Але в ті дні, проведені в Маріуполі, зрозумів це. Пригадую, як ми з сином ішли до однієї старшої самотньої жінки, щоб допомогти їй забити плівкою вікна, із яких випало скло. То там, то тут було чути вибухи, і ми не знали, чи залишимося живими. Дружина перед тим відмовляла нас, але я кажу: «Мусимо допомогти жінці, тому помолимося й вирушимо в путь». Наша долина смертної темряви пролягла через вулиці, де йшли бої, де їздили танки, як було сказано в пророцтві, якому я не вірив. Але, як написано в одному з псалмів, ми віддали свою дорогу Господу й поклали на Нього надію.

І Бог зберіг моє життя. Він зробив це не тому, що я пастор церкви, яка успішно розвивалася. Не тому, що зі мною були маленькі діти, за яких ми по-особливому хвилювалися. Але я впевнений, що щодо кожного з нас є Його воля й призначення. Тому переконаний, що Він не просто так зберіг мене й мою родину.

Будучи в Маріуполі, я постійно запитував у Бога, чи варто евакуюватися, чи залишатися тут, щоб служити людям? Я чекав, можливо, якогось відкриття чи сну, але Бог дав мені на пам'ять одну думку, яку я прочитав у книзі Віктора Куриленка. У ній автор говорив, що на першому місці в нас має бути Бог, на другому — сім'я, а потім уже служіння. Коли не поодинокі снаряди, а бомби стали вибухати поряд із моїм будинком, я вирішив, що час уже вибиратися, бо моя сім'я потребує захисту.

Тепер я переселенець, який шукає себе в цьому житті. Моя сім'я

далеко від мене. Я відправив дружину з дітьми та внуками в Іспанію до сина, який туди виїхав зі своєю сім'єю у 2015 році, коли почалися військові дії на Донбасі. Але попри все я розумію, що маю виконувати у своєму житті те, чого чекає від мене Бог. Я в Україні, тому маю бути корисним своїй країні, допомагати людям.

Я й далі надіюся на Бога. Не тому, що все мені зрозуміло та йде за моїм планом. Покладаюся на Нього навіть тоді, коли змушений залишити свій дім і бути далеко від родини. Усі ці труднощі виробляють у мені ще більшу надію й довіру до Бога. Пригадайте Христа на хресті. Люди, дивлячись на Нього, кажуть: «Ну от, надіявся на Бога... Хай Він спасе Його!» Але Христос не втрачав надії на Бога навіть у найважчих випробуваннях. І це приклад для нас навіть у ті часи, коли ми проходимо долиною смертної темряви. Навіть тоді, коли сльози стають для тебе хлібом, навіть тоді, коли ти співаєш уночі не тому, що хочеш цього, а тому, що довкола вибухають снаряди й бомби. Ти не можеш спати. Бо поряд з тобою діти, за яких ти хвилюєшся. І щоб зменшити їхні хвилювання, ти співаєш із ними, читаєш 90-й псалом чи інші тексти з Писання. Ти разом із дітьми проголошуєш: «Хто живе під покровом Всевишнього... той каже до Господа: охороно моя і твердине моя, Боже мій, я надіюсь на Тебе».

І я бачив, як Бог явно діяв у моєму житті: захищав, забезпечував усім необхідним і, зрештою, вивів нас із цієї долини смертної темряви. Він говорив до мого серця словами з псалма: «На Господа здай дорогу свою, і на Нього надію клади, і Він зробить». Слова «Він зробить» в іншому перекладі звучать, як «Він усе здійснить так, як треба». Тобто у визначений Богом час, у визначеному місці й у визначений спосіб.

Дехто з моїх друзів виїхав із Маріуполя 24 лютого, я — 21 березня, хоча до того думав, що це вже останні дні війни. Але Господь проговорив до мене дуже простими, але й доволі чіткими словами: «Бог, сім'я, служіння». Так, це було моє власне відкриття, але я сказав: «Це наш час». І хоча ми виїжджали під обстрілами, але Бог нас зберіг.

Тому цінуймо все, що маємо. Коли ми приїхали в Бердянськ і нас запросили поїсти, я вперше за багато днів відчув запах хліба, по-особливому відчув смак води. Навіть лампочку гладив, вона горіла, а в мене вдома — ні. Це може видатися дивним, але я став по-іншому дивитися на світ: насолоджуюся тим, як горить газ. У захваті, коли заходжу в дім молитви й бачу там людей, які можуть спокійно збиратися й разом славити Бога. Мій дух захоплений, зачудований тими Божими милостями, які бачу довкола.

Я вірю, що Бог зробить усе так, як треба, і в нашій Україні. Бачу, як Він робить це, як змінює людей. У нас були сусіди, які ніколи з нами не спілкувалися, називали нас сектантами й вважали, що ми, м'яко кажучи, не все розуміємо адекватно. Але в ті важкі дні вони приходили до нас додому, просили, чи можна посидіти біля нашого вогнища. І я бачив, що вони не хотіли йти до себе додому. Ми пригощали їх чаєм і тим, що мали вдома, а вони стали мене звати Серьоженькою й просили, щоб я не виїжджав із міста, бо зі мною їм спокійніше. Вони казали: «Мер міста виїхав, то хоч ти нас не лиши». Я дивувався, що вони порівнювали мене з мером, але відчував таку відповідальність за них, що зрештою вивіз і їх з Маріуполя. Так Бог працює з людськими серцями.

Я бачив, як люди, які жили в одному будинку, але ніколи не спілкувалися між собою до війни, усі разом на вулиці готували їжу. Вони ставали дружнішими. Тобто війна, з одного боку, принесла руйнування, а з іншого — багатьох змінила. Сусіди вітаються один із одним, кладуть в один котел хто капусту, хто картоплю, а хто дощову воду, яку зібав напередодні. Це формується зовсім інший народ. Бог змінює ДНК нації, і я вдячний Йому за це. Так, Він робить це не так, як ми думали. Ми чекали, що прийде пробудження, дощ благодаті вилиється, але перш ніж він вилватиметься, Бог підготує ґрунт, зокрема серця віруючих людей, на якому виростуть пишні плоди.

Сергій СКЛЯРОВ
(за матеріалами «Церкви Святої Трійці» м. Рівне)

Вразливість великого Бога

Шляхи богопізнання

24 лютого вісью майже кожної з наших емоцій став біль. Світ перевернувся з першим ранковим дзвінком — і все, що відбувалося потому, було й досі є позначене болем. Повномасштабне воєнне вторгнення, націлене на цивільних передусім, підірвало довіру до уявної демократизованої глобальної спільноти. Світ перестав бути лагідним. Плани зникли. З'явилося інше: гостре відчуття несправедливості й власного безсилля. Дедалі сильніша туга розлуки — мій чоловік залишився вдома, коли ми з восьмирічною донькою та собакою переїхали до безпечного місця. Почуття провини за безпеку. Невигйна думка, що робиш недостатньо, навіть попри майже цілодобове волонтерство. Втрата вагітності на вісімнадцятий день війни. Прострочені болем листи від близьких. Щоденні новини про земляків, у яких відбирали майно, дома, домашніх тварин, руки, ноги, коханих, рідних, життя.

Потім, коли тижні розтягнулися на місяці, а ми повернулися додому, щоби бути й служити разом, додалося ще одне щоденне джерело болю: спостерігати розкришені на щєбінь життя без досяжної перспективи довготермінового відновлення.

Ракет ставало більше. Ми частіше впізнавали імена в армійських некрологах. Західні колеги сповіщали про те, що наша війна потроху зникає з їхніх новин. Зрештою, для нас самих вона перестала бути новиною й сприймалася натомість майже звичністю. Так, ніби життя без сирен ніколи й не було.

Для світу кількість убитих українців стала перетворюватися на абстрактну політичну статистику. Для нас і досі кожна втрата — це коштовні люди, які дихали й перестали дихати. Як писав Тімоті Снайдер про мільйони жертв Голокосту: «Це число, як і всі інші, треба сприймати не як 5,7 мільйона — абстракцію, яку мало хто з нас може осягнути, але як одне життя, помножене на 5,7 мільйона разів». За кожною з одиниць множника — ще одна людина.

Втративши вагітність, я відмовилася назвати те, що трапилося, викиднем. Це не був «викидень». То була втрата маленької людини із серцебиттям і дрібними пальчиками; дитини, яку дуже любили й чекали. І це боліло нестерпно.

Побачивши фотографію м'якого коника, просоченого кров'ю, на платформі за-

лізничної станції в Краматорську, де російська армія атакувала ракетами тисячі цивільних, що чекали на евакуаційні потяги, я думала про те, про що мовчала ця іграшка. Про певну маленьку людину, яку намагалися врятувати від геноциду. Про причину, чому та дитина вибрала саме цю іграшку й тримала її так близько. Про когось, хто подарував цю іграшку. Оказію, з якої з'явився цей дарунок. Мрії (їхати верхи на справжньому коневі?), спогади (дідуся гойдав дитину на коліні, весело іржучи, наче коник?), буденні ритуали (денний сон, що не наставляв без улюбленої іграшки під щокою?). Про певне окреме, дане Богом, життя. У новинах не казали, чи вижила дитина, якій належав коричневий коник. Того дня на краматорській станції вбили понад п'ятдесят людей, серед яких були діти. Та фотографія — ще один доказ воєнних злочинів росіян проти українців. Але водночас вона розповідає історію невинної крові, яка досі волає до неба з іграшки на платформі.

Історії очевидців, історії з новин, історії, які можна було лише уявити, щодня множили біль. Він був усюди. Біль увиразнював потребу в Бозі. І Бог теж там був.

Не як Бог обітниці щасливого життя, що настане колись, — у ті темні тижні навіть думка про можливість щасливого життя здавалася зрадницькою.

Не як Бог, який — одного дня — відновить усе поруйноване.

Не як Бог, який зробить так, щоб усе посприяло нам на добре.

Навіть не як Бог, який зцілює.

Він був там, близький, оприявлений. Зламаносердий. Він був не Богом, який забирав мій біль, щоб розчинити його в небутті й натомість подарувати амнезію, а Богом, який забирав мій біль, щоб узяти його Собі.

Втративши вагітність, я знала, що Ісус узяв немовля у Свої люблячі обійми до того, як я отримала таку нагоду. Але Він також обійняв нас у нашому горі — відчуваючи його, розділяючи його з нами. У ті миті щемкого болю я не шукала полегшення, надії, заспокоєння чи будь-чого іншого, на що Бог міг би замі-

нити мій смуток — я шукала тільки Того, Хто мав тепер той біль у Собі. Зламаносердного Христа.

«Хрест є головним символом нашої віри, — писав Генрі Ноуен, — і запрошує нас відшукати надію там, де бачимо біль, і ствердити воскресіння там, де бачимо смерть. Заклик бути вдячними — це заклик довіряти, що кожна мить нашого життя може бути названа шляхом, яким хрест веде нас до життя нового». Я думала не лише про хрест як символ, а й про Ісуса, який був Словом і став Тілом, фізично розіп'ятим на тому хресті. Думала, що тоді, упродовж найчорнішої години в історії людства, цей Син Людський бачив лице маленького власника (чи маленької власниці?) коричневого коника, просоченого кров'ю, на краматорській залізничній станції, знав цілу його (чи її?) історію — і страждав.

Він також страждав, обіймаючи мене, заплакану й зболену, на лікарняному ліжку в країні мого прихистку, коли я оплакувала втрату вагітності, про яку просила Бога, щоби Він послав її і зберіг. Христос був зі мною там, і там Він був вразливим.

Господь Усемогутній, зберігаючи досконале єднання й спільність усередині Трійці, не мав потреби створювати людей. У Нього не було браку, дефектів чи недоліків, які треба було компенсувати чимось чи кимось. Він створив людей із надміру Своєї любові. Сам вільний і справедливий, Він дав людям свободу обирати й опції до вибору, але передбачив покарання за рішення, які завдадуть шкоди. Створивши покарання для тих, кого любив, Він також створив муку для Себе: Він хотів, щоб усі спаслися й ніхто не був позбавленим Його Слави. Пекло як місце розділення Бога й людини стало також місцем Його болю. А ми, улюблене Його творіння, стали місцем вразливості великого Бога. «Зіницею ока», яка постійно пече.

Ісус Христос терпів страждання на хресті з любові. Саме любов є тим, що робить і Бога, і нас, створених за Його образом, відкритими на біль. Генрі Ноуен стверджував, що «радість і смуток ніколи не розлучаються, вітха й печаль поєднані, а оплакування й танець є частинами

єдиного руху». Любов тоді також невіддільна від болю. Біль веде нас на глибину, де ми, своєю чергою, знаходимо Бога, вразливого й зламаносердного Господа Всемогутнього.

Там, у тій Божій вразливості, я, люблена Ним, знаходжу зцілення. Не тоді, коли біль і страждання минулися, а в їхньому найгустішому триванні. Я ніколи не вибрала б собі тої темряви. Але, опинившись у ній, я зустріла Христа. Як писала у «В'язничних листах» Коррі тен Боом — жінка, що пережила нацистські концтабори й втратила в них найближчих, «для дитини Божої нема ями настільки глибокої, щоб Ісус не був за неї глибшим».

Нема.

Старозавітні люди, не знаючи правдивого Імені Всюдисущого, віднаходили різні Його Імена у власних досвідах. Імена виявляли Його характер, але також були свідченням власної людської історії, пережитої разом із Ним. Бог-Цілитель приходив тоді, коли боліло. Бог-Утішитель — коли були сльози. Бог-Відповідь — коли питання стояло аж надто гостро. І тепер, у цьому сезоні мого життя, Ісус відкрився мені як Скорботний Друг зі світлом воскресіння в очах. Навіть зараз, поки досі болить, я довіряю тому воскресінню й знаю, що наша історія не завершилася. Знаю, що Він іще витре наші сльози — Він уже багато разів робив це раніше. Колись ми знову зможемо сміятися і, може, навіть танцювати. Нам дуже потрібна буде ця радість, бо радість зміцнює й насажує. Але часточка болю, який триває тепер, ніколи нас не полишить. Вона дозволить нам пам'ятати; поглиблюватиме й очищатиме нам серце, зішкрібатиме поверховість, наблизитиме до Христа й нагадуватиме, що любов не перестає ніколи. Відкриваючи нас, як і Бога, на біль, любов водночас коронує нас перемогою Того, Хто з любові поклав Своє життя й тим переміг смерть. Сьогодні, дослухаючись до сирен у своєму місті, я думаю про те, що лише зламаносерді знають, яким близьким і яким переможним буває Бог із тими, кому болить.

**Надійка ГЕРБІШ,
інтернет-видання Verbum**

Чому має відбутися українізація?

Церква має бути в авангарді перемін. Їй конче потрібно бути прикладом у відродженні української мови й культури. Призначення Церкви — не тягнутися в хвості, але розуміти історичний процес і випереджувати його. Вивчаючи історію духовних пробуджень, ми можемо простежити закономірність: церква росте й впливає на суспільство там, де готова відстоювати правильну позицію перед викликами історичних преображень. Християнство процвітає там, де покоління християн мали великодушність та відвагу стати на правильний бік історії, заступитися за істину та справедливість. Про це свідчить історія США, Польщі, Південної Кореї та ряду інших країн. У них християнство більшою мірою, ніж інші фактори, впливало на формування моделі патріотизму. І саме в цих країнах церкви сьогодні запо-

внені, а християнство значною мірою визначає принципи суспільного життя. І навпаки — там, де церковні лідери проявили малодушність, егоїзм, схильність до компромісів та короткозорість перед обличчям історичних викликів, християнство втрачало свою суть та вплив, входило в національну свідомість як ретроградство й ханжество, даючи зелене світло лівим антихристиянським силам. Така історія Франції в модерну епоху, така історія Росії.

Відродження національної мови, пригніченої століттями — це один із ключових елементів побудови вільної та справедливої України. Яку позицію в питанні мови у своєму житті й діяльності займе євангельська церква — вибір на своєму рівні робить сьогодні кожен християнин.

Чому повинна відбутися українізація? Тому що це справедливо й

розумно. Російська мова в Україні значною мірою є спадком насильницької політики знищення української національної свідомості царською, а потім комуністичною владою. Відродження української мови — це частина процесу декомунізації й повертання до нормального життя після радянського рабства. До того ж ця умова конче потрібна, тому що, по-перше, російська мова фокусує її носіїв на російське інформаційне й культурне поле — і таким чином прирікає їх на світогляд, сформований в Росії, разом із всім його контентом. По-друге, присутність російської мови в Україні дає привід Кремлю вважати Україну частиною імперії й претендувати на владу й вплив на українських землях.

Українські євангельські християни із запізненням узялися за виконання Великого доручення Христа в культурній сфері. Для такого запізнення були об'єктивні причини, пов'язані передусім із підпільним характером церкви протягом десятиліть радянського режиму та відсутністю теології, традиції й кадрів, необхідних для таких дій. І хоча за останні роки є виразний прогрес у розумінні цього питання християнськими лідерами, яке реалізується через конкретні проекти, усе одно протестанти не використовують потенціалу, який дає відчинене вікно можливостей цього переломного часу.

Це передусім стосується сфери формування національної культури, на яку неможливо впливати без переходу на українську мову. Надію вселяють зміни в церкві, які відбулися після 2014 року, зокрема після 2016-го, коли євангельські церкви України об'єдналися заради масштабного відзначення 500-го ювілею Реформації. Програма ювілею стала можливістю для формування культурної ідентичності українських протестантів та їхнього послання, яке вони можуть запропонувати суспільству в цей час кризи й пошуку шляхів.

Варто підкреслити ще раз: виконання культурного аспекту Великого доручення Христа «Ідіть та навчіть народи» неможливе без українізації євангельської церкви в Україні, без правильного переходу на укра-

їнську мову в житті й діяльності євангельських церков. Як повинен відбутися цей перехід? Зміни мають наступати поступово й в першу чергу зачепити три ключові групи й сфери: лідерів, мистецтво, молодь.

Першою категорією людей, від яких залежить успішна українізація — це безсумнівно євангельські лідери. Церковна ієрархія — пастори й служителі церков, очільники християнських організацій і місій, а також євангельська інтелігенція. Однозначно, що від українізації євангельських еліт залежить успіх переходу всієї церкви на українську мову. Інша сфера, яка повинна першочергово українізуватися — це сфера християнського мистецтва, зокрема прославлення. Є кілька причин, чому співати пісні українською важливіше, ніж навіть проповідувати. Мистецтво торкається емоційної та естетичної сфери людини. Мова теж перебуває в цій царині. Мистецтво — це ключовий засіб, що формує культуру. І третя, найбільш стратегічна категорія — це молодь. Молоді люди гнучкі, необтяжені звичками, сентиментами й стереотипами, які в

релігійній сфері мають особливо велику силу. Може, це звучить банально, але все ж таки молодь — це майбутнє і церкви, і світу.

Українізація повинна відбуватися поступово. Особливо на теренах, де панує в побуті російська мова. Але не треба бути наївним і міркувати, що вона відбудеться автоматично, що українізація буде результатом історичної еволюції й що Україна просто приречена на відродження української мови. Нічого саме собою не відбувається, незважаючи на те, що сучасний світ любить вірити в такі утопії. Сама собою може відбутися лише деструкція, а не побудова складної конструкції, якою є якісна національна культура. Прекрасна національна культура, яка спроможна надихати покоління українців для доброго й благородного, може бути тільки результатом зусиль і творчості плеяд людей, які з любов'ю та посвятою її створюють. Цілком можливо, що найкращий час для українізації — якщо не сьогодні, то навіть уже позаду нас.

Україна знову переживає переломний момент своєї історії. Через

розпад імперії зла в 1991 році українцям уперше за багато століть відкрилася можливість жити у власному національному домі. Закономірно, що національне відродження супроводжується духовним відродженням, свободи політичні йдуть пліч-о-пліч зі свободами релігійними. Як має виглядати життя в цьому домі, на якій системі цінностей воно буде побудоване, які будуть в ньому принципи та його атмосфера — це все значною мірою залежить саме від церкви, оскільки вона є чи не єдиним організмом, який сфокусований на трансцендентних джерелах цінностей. Відродження національної мови, пригніченої століттями — це один із ключових елементів побудови вільної та справедливої України. Позиція християнських церков у питанні мови матиме ключове значення для успіху або поразки процесу відродження української культури.

**Ярослав ЛУКАСІК,
урибок зі статті «Церква, мова
і Велике доручення Христа»,
2019**

УЦХВЄ розпочала українізацію церковного життя в російськомовних регіонах

Комітет УЦХВЄ 6 липня рекомендував усім місцевим церквам об'єднання використовувати єдиний календар та залишити в минулому розділення на «новий» і «старий» стиль.

Протягом останніх років набула поширення практика подвійного святкування (Різдво і 25 грудня, і 7 січня), але все ж вона слугувала перехідним етапом. Нарешті найбільші протестантські церкви переходять на григоріанський календар — і це сигнал позитивних тенденцій.

Календарне розділення в християнському світі було одним із елементів цивілізаційної тотожності з росією та її геополітичним протиставленням Європі. Поступово дедалі більше українських християн обирають єдність із Заходом, а нинішня війна лише актуалізувала це прагнення.

7 липня Комітет УЦХВЄ ухвалив рішення про перехід на українську мову для частини місцевих церков у регіонах поширення російської мови. Це стосуватиметься використання державної мови під час богослужінь, Біблії українською мовою замість російського синодального перекладу тощо.

Це рішення було довгоочікуваним для багатьох п'ятидесятників. У часи, коли вся країна стає на шлях остаточного утвердження національної ідентичності, мова — один із визначальних чинників нашого культурного відокремлення від спільного з Росією минулого.

Тривалий час питання мови в середовищі протестантів не стояло так гостро, як сьогодні. Включення церкви в процес українізації — однозначно позитивний крок і для вірян, і для репутації церкви. Рішення

використовувати українську мову в тих церквах, де раніше звучала російська, актуалізує включення християн (зокрема протестантів) у процес культурної трансформації та дерусифікації України.

Хоча багато протестантів звикли читати Біблію російською мовою, проте звички можна змінювати, особливо коли є широкий вибір різних українських перекладів Божого Слова (Пантелеймона Куліша, Івана Огієнка, Івана Хоменка та найновіші переклади Рафаїла Турконяка і Валерія Громова).

Подібне рішення можна знайти і щодо церковної музики. Українські протестанти мають дуже багато християнських гімнів рідною мовою, а деякі з них стали відомими й поза церковним середовищем. Щороку з'являється багато українських пісень прославлення, які варті уваги. Також слід не забувати, що значна частина популярних пісень російською мовою — це переклад із англійської чи інших мов, тому нерідко існують і українські аналоги.

Ця стаття народилася з розмови, розмова — із запитання, а запитання — із перекладу. Тож по суті — це історія одного перекладу.

Російськомовний репертуар

Перекладати пісні з російської мови я став через кілька років після того, як прийшов до церкви. Здебільшого на прохання регентів хорів та окремих гуртів, іноді й з власної ініціативи — дуже хотілося якомога більше українізувати богослужбовий репертуар. Хоча це робити було дуже важко через нерозуміння багатьма людьми згубного впливу русифікації.

Особливо неприємно бувало через російськомовний контент на публічних заходах поза домом молитви. Зазвичай, а особливо в тих випадках, коли доводилося бути організатором, я усіма силами сприяв тому, щоб репертуар був україномовним. Але — хто знає внутрішню кухню, той мене зрозуміє — навіть лідер певного служіння, крім переконання, не має особливих важелів впливу...

Тому бувало, що невоцерковлені люди прямо запитували: «А чо-

му ви співаєте російські пісні, декламуєте російські вірші? Хіба ви живете не в Україні?» Уже звичкою стало у відповідь наводити довідку з церковної історії: церква як частина суспільства не стала винятком і теж сильно піддалася зросійщенню — головним чином через тотальну відсутність у часи Радянського Союзу українських Біблій, пісенників та іншої релігійної літератури. Я відповідав, чесно визнаючи проблему, що як і решта суспільства, церква, на жаль, досі не може до кінця звільнитися від нав'язаної двомовності. Мовляв, вибачте, робимо, що можемо, але маємо те, що маємо. Бо не всі з нас це усвідомлюють.

Можу похвалитися, що все-таки вдалося трохи вплинути на ситуацію — як перекладами пісень, так і загальном популяризацією україномовної літератури. Навіть кількох проповідників у свій час переконав користуватися українським перекладом Біблії. Хоча, на власний сором, мушу зізнатися, що й сам не завжди був свідомим і певний час теж користувався російським перекладом та навіть написав кілька російськомовних віршів...

Після повномасштабного вторгнення Росії, на щастя, настрої суттєво змінилися. Сьогодні до багатьох перекладачів-піснярів вишикувалися цілі черги. З одного боку, це, звісно, радує — краще пізно, ніж ніколи. Та є тут і досить сумна тенденція, про яку якраз хочу поговорити.

Переклад, що змусив замислитися

Отож, якось минулого року товариш-диригент учергове попросив мене перекласти одну незвичайну пісню. Вона відрізнялася від решти тим, що твір великою мірою культовий (у хорошому розумінні). Тому я й назвав його «незвичайним» — мабуть, до цього я не працював із настільки відомими текстами. А що більше текст популярний, то більші очікування від перекладу — він має бути максимально близьким до оригіналу, в ідеалі — зберегти ключові фрази, завдяки яким він так усім полюбився. Тож хоча на той час я вже не так багато перекладав, але це стало певним викликом — тож вирішив спробувати. Як ви, напевно, зрозуміли із заголовку статті, мова йде про пісню «Привет вам, Христово цветущее племя».

На диво, переклад пішов дуже легко, що буває далеко не завжди. І хоч не всім я був задоволений, та загалом вийшло, на мій погляд, не так і погано. Принаймні, замовнику сподобалося. Але коли робота вже була закінчена, я раптом зловив себе на думці, яка муляла мені під час усієї роботи над текстом. Ще раз перечитав оригінал, потім переклад і запитав себе: а про що ця пісня?

З одного боку, зміст твору нібито зрозумілий: ідеться про духовну боротьбу кожного християнина. Про біблійний «останній час», коли ця боротьба стає особливо напруженою. Про есхатологічну готовність християн-посттрібулаціоністів. Заклик до стійкості, вірності в горнилі випробувань. У контексті гонінь в СРСР, коли була написана ця пісня, до речі, з притаманним для того періоду пафосом, усе досить зрозуміло. Але я не раз замислювався над тим, що вкладає в слова цього й подібних музичних творів попередньої епохи сучасна молодь, коли їх виконує хором чи загальним співом. Чи усвідомлює покоління Інстаграма й Тіктока значення того, про що співає?

Запитав це перш за все в себе, хоча я з покоління Фейсбука (тобто вже достатньо старий), народився

в Радянському Союзі, багато читав і чув розповідей літніх людей про гоніння... Але навіть для мене в пісні багато незрозумілого. Що, приміром, значить «останній вирішальний бій»? І що взагалі за мілітаристичний настрій у стилі радянських маршових творів? Що це за «зло», яке в процесі цієї битви має перетворитися на «руїни»? І таких запитань виникає досить багато.

«Співайте для Господа пісню нову» (Пс.97:1)

У мене й раніше виникали подібні запитання під час співу в церкві різних пісень, коли вдумувався в слова. Але найчастіше дуже відомі нам твори все ж співаються «на автоматі», без заглиблення в їхній зміст. Це природно, учені кажуть, що після 40 повторень мозок перестає акцентуватися на змісті. Чи не виходить, що з цієї причини в богослужбовому репертуарі опиняються пісні не надто зрозумілі для слухачів, а іноді й самих співаків?

Я ні в якому разі не виступаю проти старих, чи, як то кажуть, «колишніх» пісень, вважаю, що для них є своє почесне місце й час. Але все ж таки пісня для мене — це розмова душі про те, що вона відчуває саме зараз. У цьому сенсі спів

великою мірою споріднений з молитвою. Можливо, саме тому часто дискутую з диригентами про те, що кожен час потребує своїх пісень. І чи не варто замість того, щоб шукати перекладачів, шукати нових авторів — які пишуть про актуальне. І мова зовсім не про якісь новомодні стилі музики, це окрема тема, зараз я говорю тільки про зміст. Нові тексти без проблем можна класти на ті мелодії, які більш притаманні відповідній церковній традиції.

Розумію, що ця проблематика стосується не усіх церков — а більш консервативного крила. Та й, власне кажучи, не усіх пісень — є, як кажуть, нестаріюча класика, універсальна для різних поколінь. Та все ж дуже хотілося б, щоб відсоток нових пісень у богослужбовому репертуарі зростав.

Наступне питання, яке впливає — а чи варто взагалі перекладати такі пісні, як «Привет вам, Христово цветущее племя»? Розумію парадоксальність цього запитання, яке виникло в мене вже після здійсненого перекладу, та все-таки... Якщо ця пісня яскраво представляє конкретну епоху, то, можливо, їй місце на богослужіннях, присвячених пам'яті гнаних християн? Або ж і на звичайних зібраннях — але в підхо-

*Привет вам, Христово цветущее племя,
Рожденное в бурях великой судьбой,
Вас грозно встречает последнее время,
Зовет на последний решительный бой!*

*Стеною стальною полки боевые
Неверье ведет к нам на лютую брань.
Сомкните ж теснее ряды молодые,
В решительной битве никто не отстань!*

*Трубите победу! Священное пламя
Пусть ярче горит над руинами зла!
Несите вперед христианское знамя
Любви бескорыстной, Христова добра!*

*Сегодня сердца молодые пусть будут
В биенье одном на груди у Христа,
А завтра, быть может, кого и поднимут
Толпой разъяренной на древо креста!*

*Вперед, не робея на смену идите
Усталым борцам! Не страшитесь креста.
Растите, цветите, плоды приносите,
Прекрасное в мире наследье Христа!*

*Привіт тобі, світле насліддя Христове,
Народжене в бурі, в негоді земній,
Тебе зустрічає зоря вечорова —
Гряде вирішальний безжалісний бій!*

*Стіною крокує ворожа потуга —
Сміється невір'я в луні канонад.
Тримайтесь пліч-о-пліч, не кидайте друга,
В останньому герці — ні кроку назад!*

*Трубіть перемогу! Хай сяє вогненно
Ранкова зоря над руїнами зла!
Нехай майоріє Христове знамено,
Знамено Любові, що з Неба зійшла!*

*Хай б'ються віднині до самої смерті
Серця в унісон разом з серцем Христа,
Бо завтра, можливо, хтось стане за жертву,
Розп'ятий юрбою на дереві хреста!*

*Вперед, без вагання, серця молодії,
Не бійтесь, що доля у вас непроста.
Радійте, співайте, даруйте надію,
Прекрасне у світі насліддя Христа!*

дящий момент і з попереднім викладом історії написання та історичного контексту для кращого розуміння слухачами.

Розумію й диригентів — не так просто знайти нову пісню. І, напевно, зараз я говорю про те, що потрібно було робити ще 10 років тому (і що багато церков, безперечно робили). Але що раніше зміниться курс із перекладачів на авторів, то раніше буде результат. Звичайно, що в будь-якому випадку — краще вже старий перекладений контент,

ніж старий російськомовний. Але як би то нам навчитися дивитися хоч на кілька кроків вперед?

* * *

Ну а тепер, власне, до розмови, яка виникла, коли я поставив наведені запитання щодо перекладеної пісні редакторів «Благовісника», з яким ми ділимо один кабінет. Він, до слова, якраз добре орієнтується як в історії церкви, так і в деталях літературно-пісенної спадщини християн. Забігаючи наперед, скажу, що

багато чого після цієї бесіди стало для мене більш зрозумілим. Отже, тут я передаю слово колезі та спів-автору цієї статті Юрію Вавринюку.

Розмова глухого з німим

Даруйте мені таку дещо жорстку фразу, винесену в підзаголовок, але розмова з моїм колегою Дмитром щодо згаданої пісні виглядала саме так.

Коли він сказав, що зробив переклад пісні «Привет вам Христово цветущее племя», я був трішки

Пісня «Привет вам, Христово цветущее племя» була написана в 1960 році в розпал антирелігійної боротьби Микити Хрущова. Тоді влада агресивно намагалася знищити існуючі церкви. Відома обіцянка Хрущова — через декілька років показати останнього віруючого по телевізору. І саме тоді віруючі всіх деномінацій по-особливому активізували свою діяльність, закликаючи до єдності, спільної молитви та боротьби проти атеїзму. Це в прямому розумінні була боротьба, що виражалася у проведенні акцій протесту, письмових заявах керівництву СРСР та відстоюванні своїх громадянських прав. І це був період масових арештів та судів над служителями та церковними активістами.

У 1960 році молодь євангельських християн-баптистів зібралася на з'їзд. Служитель Ташкентської церкви ЄХБ, який на той час уже мав судимості за віру в Христа, не зміг бути на цьому зібранні. Він письмово звернувся до християнської молоді, написавши своєрідний молодіжний гімн (див. стор. 37).

Дуже швидко цей вірш став піснею. Ось як згадує про це відомий християнський композитор Веніамін Крейман.

«Одного вечора молодь церкви зібралася на молитовне зібрання. Молитва була за служителів церкви, пастора та диякона, над якими наступного дня мав відбутися суд. Ми вирішили, що, наскільки це буде можливо, прийдемо всі в суд, щоб підтримати братів. Я стояв біля піаніно, обперся рукою об його криш-

ку. Відчув, що під рукою якийсь папірець. Узяв його в руки — це був невідомий мені вірш, який розпочинався словами: «Привет вам, Христово цветущее племя...» Він мене вразив до глибини душі. Запитую, чий це вірш. Миколи Храпова, кажуть. І тоді в моїх думках та серці почала зароджуватися мелодія. Я сів за піаніно — і через деякий час ми з молоддю вже співали щойно народжену пісню. І незабаром вона

стала широко відомим молодіжним гімном».

Веніамін Крейман — автор багатьох популярних пісень, таких як «Когда твой путь земной...», «Умолкните, предо мной острова», «Пойте Господу», «Христос — надежда христиан». Нині він проживає в США. А Микола Храпов, відомий служитель, поет, помер у 1982 році у в'язниці, провівши за ґратами загалом 29 років свого життя.

Масова акція євангельських християн-баптистів на площі перед будівлею центрального комітету Комуністичної Партії Радянського Союзу, яка відбулася 16-17 травня 1966 року. Віруючі вимагали прийому в керівників країни, щоб обговорити питання масових репресій, які чинить влада. В акції взяли участь близько 430 чоловік із 130 міст країни. Протест закінчився відмовою посадовців прийняти делегацію, масовими арештами за допомогою військових. Зрештою близько 30 учасників отримали від одного до трьох років заслання.

здивований і навіть збентежений. Здивований тим, що я, людина, яка пам'ятає цю пісню в часи її найбільшої популярності, людина, яка на всіх рівнях намагається українізувати наші богослужіння, ніколи не думав про переклад. Вона настільки увійшла в мою пам'ять, свідомість та ество мовою оригіналу, що мені й на думку не спадало її перекладати. Збентежений — а чому саме ця пісня, і чи вдалося перекладачу з молоді когорти передати дух відомого твору?

Розмова, наскільки пригадую, одразу перейшла до запитань, які Дмитро вже озвучив вище. Він чесно казав, що не розуміє до кінця контексту деяких рядків та образів. Навіть військовий маршовий характер пісні для нього незрозумілий. Я спочатку навіть розгубився: про що це він? Що ж тут незрозумілого? Мені був рідний та зрозумілий кожен образ, кожне речення, кожна строфа. І чим більше ми говорили, тим більше розумів: ми розмовляємо різними мовами, у нас зовсім інший погляд на одні й ті самі речі.

Я став розповідати Дмитру про що та пісня, який контекст потрібно враховувати, щоб її зрозуміти. Розповів історію її написання та описав час, коли вона народилася й чому. «Ну, тепер, після такого роз'яснення мені стало більш зрозуміло, — відповів Дмитро. — Хоча деякі образи все одно, як на мене, дивні».

І тут я усвідомлюю: а він же не один такий! Скільки молодих людей, особливо ті, які народилися в роки незалежності, співають звичні для наших богослужінь пісні, не розуміючи до кінця їхнього змісту. Для них вони просто спадщина батьків, яку потрібно берегти як сімейну реліквію. Навіть якщо й розповісти про що пісня, їм важко її спроектувати на сучасність, поєднати з собою та своїм життям.

Молодому поколінню потрібні нові пісні, які відображають їхні почуття, їхні переживання та духовний досвід. Бо старі пісні, такі як «Привет вам, Христово цветущее племя», якщо і сприймаються, то крізь призму історії, як батьківська спадщина.

Гарним прикладом можуть стати деякі українські народні пісні, які

були цікаві виключно як пісні минулого. Вони відображали реалії, що давно проминули. Ними цікавилися окремі любителі старовини чи народної творчості, іноді популярні виконавці давали їм сучасну обробку. Але все одно вони сприймалися як данина історії.

І от Україна здобула незалежність. І деякі старі пісні отримали нове життя. Бо стали співзвучні з тим контекстом, який у них вкладався. І особливої популярності старовинні пісні набувають під час Революції гідності та війни з Росією. «Плине кача» стало своєрідним гімном на пошану загиблих героїв Майдану. Другого життя набувають «Ой, у лузі червона калина», «Гей, соколи» під час війни 2022 року. Контекст старовинних пісень наклався на сучасні події та переживання, і таким чином вони стали зрозумілими та актуальними. Без цього колишні пісні залишаються колишніми, якоюсь мірою навіть мертвими.

Батьки та діти

Пригадую один момент, який мене колись настільки вразив, що я написав окрему статтю, яка викликала чимало галасу та суперечок. Дотепер у моєму блозі вона на перших позиціях. Мова йшла про популярний у євангельсько-протестантських церквах вірш «Как славно, празднично живем». Нагадаю його початок:

*Как славно, празднично живем:
Конгрессы, съезды, фестивали...
Но вспомнить хочется о том,
Как мы когда-то начинали.*

*Как наши деды в кандалах
За убеждения за веру
Этапом шли в Сибирь, в Гулаг
На смерть, на пытки, на расстрелы.*

Зміст віршу зводився до того, що от колись була справжня віра, справжні християни, а нині конгреси, з'їзди, фестивалі... Не буду зараз переповідати суть дискусії та мою незгоду зі змістом твору. Хочу лише згадати мої враження від перегляду на YouTube сотень декламацій цього вірша. Як правило, його розповідала... молодь. Молодь, яка ніколи не бачила й не переживала того, про що згадується у вірші. Це було лише декламування. Без проникнення контекстом, без розуміння

епохи, про яку йдеться. А вже наповал мене вразив 8-10-річний хлопча, який із пафосом, притаманним нашим церквам, декламував: «Как славно, празднично живем... Но вспомнить хочется о том, как мы когда-то начинали...» Я дивився й хотілося запитати: «Дитино, ти хоча розумієш, про що говориш?»

Ні, ми повинні знати нашу історію. Знати якою дорогою йшли наші батьки та діди, у яких обставинах проповідували та які пісні співали. Без знання минулого, кажуть, немає майбутнього. Але це були їхні переживання, їхні пісні, їхній духовний досвід.

Я не маю на увазі всі пісні. Є твори, про які можна сказати, що во-

Велика музика, я переконаний в цьому, завжди йде від серця. Музика, створена лише шляхом докладання техніки, не варта й паперу, на якому вона написана.

Моріс Жозеф Равель

Життя, як піаніно. З чорними і білими смугами. Але, живучи, не можна забувати, що чорні клавіші теж створюють музику.

ни вічні. Як от знаменитий гімн «О, благодать» чи «Великий Бог». Але є пісні, співзвучні конкретній епосі та які звучать неприродно та фальшиво в інших обставинах. Як і згаданий гімн «Привет вам, Христово цветущее племя». Для мене він навечно закарбований як твір, яким я жив, яким просякнута моя молодість, який я співав з молоддю на підпільних зібраннях у лісі. І звучатиме він для мене лише російською. Але навіть я не вважаю, що сьогодні ця пісня повинна звучати на загальних зібраннях. Ми живемо в іншому часі. І для цього часу потрібні нові пісні. Пісні про те, чим живе сучасна Церква.

**Дмитро ДОВБУШ,
Юрій ВАВРИНЮК**

«Звучати пісня може лише тоді, коли вона в унісон із нашим серцем»

Пропонуємо вашій увазі розмову з відомим християнським пісенним автором і виконавцем Сергієм Демидовичем.

— Вас на просторах інтернету знають як журналіста з активною громадянською позицією. Але ми з вами будемо говорити про музичну творчість. І щоб увійти в цей контекст, розкажіть, яку роль у вашому житті займає музика.

— Усе моє життя розділилося на декілька сезонів. І перший сезон — музичний. У 1981 році, коли я служив в армії, одна дівчинка переконала мене: «Сергію, спробуй написати пісню! В тебе вийде!» Тож якось одного разу я взяв гітару до рук, і так народилась перша пісня, яка мала назву «Господь Іисус, хочу я петь твою любовь всем людям». І саме вона виявилася якоюсь пророкою. Я не знав, що Бог приготував для мене таку долю.

З того часу пишу. Уже маю більше двохсот пісень. Двадцять альбомів. Усе, що відбувається в моєму житті, — чи мені сумно, чи радісно, — виринається на волю.

— Ви можете ствердити, що ваші погляди й взагалі те, що відбувається навколо, те, як ви це сприймаєте, відображається у вашій творчості?

— Так. Наприклад, зрадив мене друг — і я написав пісню «Гефсиманія» про те, як Христа зрадили друзі, вкладаючи в це особисті переживання. Дружина не раз зауважувала, що пісні, які я пишу, навіть інколи передбачали те, що має відбутися в моєму житті. Пам'ятаю, як писав пісню «Обоюдоострый огненный меч». Там є така фраза: «Огненным

мечем из уст Твоих коснись меня». Дружина ходить так туди-сюди й каже: «А, може, ти не будеш цю пісню дописувати, не хочеться, щоб вона в житті збулася». Або навіть ця відома пісня «Пусть даже не станет овец в загоне». Якимось я повернувся додому, а мене пограбували — порожній будинок, навіть люстру зрізали. Я тоді ще неодружений був. Приїхав додому до батьків, взяв гітару — і з душі вирвався крик: «Пусть даже не станет овец в загоне и виноград не даст плода, все равно я буду славить Господа Христа!» І, до речі, пісні, які написані під час великих переживань, мають на собі якесь особливе помазання Духа. Мені дуже багато людей говорили, що ці пісні в моменти тяжких втрат допомагали людям пережити цей час.

— Якимось так вийшло, що в християнстві виникли деякі групи — і між ними прірва в плані музичної культури. У деяких деномінаціях і церквах навіть не чули про вас і ваші пісні. Як ви думаєте, як так виходить, що є таке розділення?

— Я думаю, що зіграло роль географічне розташування. Я почав писати дуже давно — у 1986 році. Тоді не було інтернету. Не так, як зараз: записав пісню — і в той самий день

її можуть послухати у всіх куточках землі.

Другий момент — це теологія. У кожній церкві своя теологія й свої інструменти. З того часу, як у церквах стали говорити про те, що достойне місце слід віддати хвалі й поклонінню Господу (чого до певної міри не вистачало в баптистів та п'ятидесятників), дуже багато християн свою творчість спрямували на те, щоб пережити Бога. Тобто їхні пісні — це молитва, це поклоніння Господу. І з цієї причини в таких церквах незаслужено, на мій погляд, був витіснений інший вид творчості. Коли ми читаємо псалми Давида, там є не лише вдячність і прославлення, але й глибина переживань, скорбота, труднощі, зради, хвороби, покаяння.

Наприклад, Давид казав: «Грив більше, як волосся на моїй голові». І він це все це оспівував. Він співав пісні, у яких звертався до ворогів — щоб у вас і те було, і це було. Тобто ми обікрали самі себе в тому, що вибрали тільки певний сегмент творчості й вирішили, що Богу подобається тільки це.

Я людина ще минулого покоління. Пригадуєте притчу про міхи для вина? Ніхто не буде наливати вино в старі міхи. І ніхто, хто пив старе ви-

но, не захоче одразу нового. Ось це точно про мене й про таких, як я.

Ми маємо певний досвід. Наприклад, моменти пробудження в Україні та Росії в дев'яностих роках минулого століття відбувалися під мої пісні. Вони звучали і в Америці з кожного паркінга.

Я писав пісні різної тематики, описував різні переживання: і скорботи, і покаяння, любов чоловіка та жінки. У них звертаюся до людей, це євангелізаційні пісні... Вважаю, що ми обікрали себе в тому, що подумали, нібито ми, як християни, у піснях можемо виражати тільки свої почуття до Бога, прославлення й поклоніння. Я думаю, що весь спектр нашого життя, наших емоцій, наших переживань та страждань може виражатися в піснях. І саме це, на мій погляд, визначає якість пісні.

Як автор, можу розказати, як пишуться пісні. Тебе «накрило», ти сидиш і відчуваєш, що мусиш «виговоритися», тому береш у руки гітару — і щось враз виходить із серця. А іншим разом ти сидиш і думаєш: «Так, треба в Америку їхати через пів року. Треба альбом зробити — пісню написати». І ти мучишся, пробуєш одне чи інше, а нічого нема. А якщо і випустиш щось на свою голову, то таке замучене, що воно не торкається серця. І люди це відчувають.

Дуже багато з того, що сьогодні є на ринку, — ненароджене, штучно зліплене за допомогою отриманої освіти й техніки. Штучно зліплений продукт неживий, одноденний. Людина включає цю музику, і навіть якщо там красива мелодія — це все одно не те, що тебе торкнеться.

Ще питання в тому, як ми оцінюємо музику. Звичайно нам подобається чиста, красива музика. Але є один головний елемент, який, на мій погляд, вирішує: чи будемо ми далі цю пісню слухати, чи ні. І ми ніколи навіть не можемо пояснити собі, чого так. Буває, нечистий запис, але щось є таке в цій пісні, що вона народжена. Це те, що дав Бог, це те, що вирвалося з тебе. Воно живе. Тобто для мене є пісні живі, а є мертві, є шедеври і є копії.

— А як ви визначаєте — живе чи неживе? Я дивлюсь на молодих

людей, які пишуть музику й вірять, що вона від Бога (і слова, і музика). Буває, що ми з вами чуємо мелодію на одному акорді, а вони вірять, що це Господь.

— Ну, по-перше, хай вірять. Тому що без віри Богу взагалі важко догодити. Але погодься: якби проповідник був єдиний, кому подобається його проповідь, і він би казав: «Боже мій, який я талановитий», то це б спантеличило його слухачів. Тобто підтвердження таланту залежить від тих, хто слухає, від певного визнання.

У мене такий випадок був — йому наймолодшому сину тоді було роки чотири. І він узяв мою дорожку гітару ручної роботи — і тягне по підлозі за струни. Я кажу: «Синку, поклади! Синку, це дорога гітара!» А він так демонстративно кладе її вбік і насуплено каже: «Я знав, що тобі ніколи не подобалася моя музика!» Ось приблизно так можуть вести себе автори, які впевнені, що вони круто пишуть. Але, я думаю, треба отримати підтвердження від людей. Навіть не просто те, що твоя музика подобається людям, а що вона якось допомагає їм.

У своєму житті я не раз мав привілей отримувати такі відгуки, листи, коли люди говорять: «Як же я чую твоє серце! Кожне твоє слово — воно лягає в мою душу! Я жив твоїми піснями стільки років! Вони витягнули мене з ями!» Ось це для мене дуже важливо.

— Як ви думаєте, тепер ваша музика торкається молодого покоління?

— Когось торкається, але менше, тому що вони виховані в іншій культурі. Тепер важливо робити ремікси на старі пісні, щоб зберегти стару музику, продовжити її життя, її молодість, зробити її сучаснішою. Недавно молодь із моєї церкви виконала пісню «Старий хрест» в ультрасучасній обробці. Ти ніколи не впізнаєш цю пісню, хіба тільки за текстом. Там настільки все змінилось. Нічого немає від старої гармонії. Це абсолютно нова пісня. І я відкритий для такого, тому що це ніби друге дихання.

Якщо в пісні є дух, Боже благословення, помазання, то дати їй

друге дихання було б дуже добре. Тим більше, що тепер техніка дуже розвинулася, і все можна зробити зовсім не так, як я це робив колись.

— На вашу думку, чи існує якась прірва між поколіннями в музиці? Чи ви відчуваєте це на собі?

— Так, але я в цьому не бачу нічого страшного. Я ж розумію, що все тимчасове. Я не можу сказати, що молодь, яка не слухає моїх пісень, просто погано вихована. Ні, це просто інший час, і я радий цьому. Мені найголовніше все-таки життя в різних його формах. І щоразу, коли я чую живу сучасну пісню, то радію. Те, що мене засмучує, так це якась легковажність.

Наприклад, мій син, якому вже сімнадцять років, коли ми їдемо в машині, одну пісню не може дослухати до кінця. Усі слухає по пів куплету. Ось ця «кліповість» мислення, життя в стилі ТікТок, які увірвалися в наше сьогоднішнє, — це катастрофа. І тут я не просто дідуган, який намагається повернути час назад. Я хочу сказати, що якщо ми не заглибимося, якщо не буде глибоких текстів, сенсів, мелодики — все буде втрачено. І сучасний стиль не допоможе, якщо це ненароджена пісня.

— Стосовно піратства в християнській музиці. Це нас так навчили, що переписувати й розповсюджувати касети — це благословення. Це була окрема теологія. А тепер ви кажете, що треба вкладати в таланти. Ви думаєте, ще хтось вас підтримає?

— Тут потрібна просвітницька діяльність, і я хочу в цьому руслі працювати. Тобто нам, сивим, зрілим людям, які не розуміють сучасної музики, потрібно пригадати, як нас не розуміли у свій час. У моєму житті це було, бо мої пісні відрізнялися від пісень зі збірника «Песнь возродження», хоча згодом потрапили в його доповнений варіант. Знаю, як нам тоді хотілося, щоб хтось нас підтримав. Тому, маючи цей досвід, ми повинні підтримувати молодих, навіть якщо не розуміємо їхньої творчості. Нам треба максимально зменшити той розрив між поколіннями через просвіт-

ницьку діяльність. Ми повинні донести до свого покоління, що музика змінюється й буде змінюватися, будуть нові інструменти, нові мотиви. І нічого в цьому немає страшного, бо й ми хотіли по-іншому співати, ніж співали наші батьки. Тому ми повинні радіти за наших дітей, які співають про Бога музичною мовою, яка зрозуміла їм.

— Тож ми приходимо до висновку, що в музичному служінні дуже бракує батьківства, менторства. Ментор — це не той, хто вказує, як правильно, а що не так. Це людина, якій музикант довіряє. Це людина, яка любить і підбадьорює підопічного. Як ви бачите розвиток церкви в цьому напрямку?

— Проблема тут не лише в музиці, а й у тому, що церкви дуже відстають від загальних тенденцій. Світ дуже швидко розвивається. А церква — це дуже консервативний осередок. Вона вірить, що в нас усе повинно бути так, як було до того. І, зрештою, талановиті молоді виконавці не вписуються в лоно церкви. А потім пастори хвилюються, що людина розвивається в іншому місці, де може відпасти від Бога. Але ж в церкві немає місця для її творчості.

А якщо ми почнемо з того, що знайдемо місце цій творчості в церкві, то помітимо, як сама церква змінюватиметься. Контингент її стане молодшим. Молодь не буде просто відсиджувати зібрання, чекаючи, поки воно закінчиться, щоб потім свої потреби, зокрема й музичні, задовольнити десь в інтернеті, який стане центром її життя.

Музика тут другорядна проблема. Проблема в іншому. Є така давня пісня «Священный огонь», де є слова: «Вот старец больной, седеной убеленный в бессильи упал у подножья креста». І саме тоді він передав молодим людям свій палаючий факел. Це катастрофічна ситуація в церкві, коли старці біжать доти, доки не впадуть із факелом у руках. А його треба набагато раніше передати. Оскільки цього не стається, то відбувається старіння церкви.

Зрештою, це призвело до того, що молоді люди не хочуть слу-

жити. Згідно з проведеним дослідженням лише 0,02% молодих людей хотіли б стати служителями. А це означає, що старше покоління вчасно не зрозуміло, що значить дух Іллі — повернути серця дітей до батьків. Не діди внукам повинні передати церкву, а батьки дітям.

— Як би це практично мало виглядати?

— Передусім проповідь, про-світницька, пропагандистська, якщо так можна сказати, робота. Нам потрібно говорити, що стагнація церкви відбувається тому, що дуже повільно змінюється керівництво. Не треба до смерті тягти на собі відповідальність пасторського служіння.

Але разом із тим і молоді треба донести, що вони повинні пере-ймати досвід, що хтось був до них. Хтось писав «Старый крест», хтось його співав, хтось цей старий хрест проніс по життю. Саме тому, даючи напучення лідерам Ізраїлю, зокрема Ісусу Навину, Бог казав, що Він є Богом Авраама, Ісака, Якова... Тобто хтось був попереду, і не треба починати з нуля.

Проте якщо є неповага до старшого покоління, ти починаєш ніби з нуля. Коли батько не розуміє й не приймає тебе з твоїм способом мислення, ти змушений покинути свій дім і, ставши духовним сиротою, починати новий шлях.

Для батька це також проблема. Він би мав жити в домі, де чути сміх дітей, відчувати повагу й підтримку. Тому я хочу працювати в цьому напрямку, відчуваю, що Бог кличе мене до цього.

Ми повинні вчитися відчувати, як змінюється сезон, яких він пісень вимагає. Одного разу я потрапив на вечірне зібрання великої церкви. Вони співали загальним співом «Як олень прагне до потоків» — протяжно, із байдужими обличчями. Вийшовши проповідувати, я не стримався, щоб не запитати, чи бачили вони спраглу тварину й те, як вона біжить до води. Але ми не відчуваємо цієї спраги, це просто не пісні нашого серця, тому вони й не звучать.

Я не кажу, що це погані пісні, але до цих пісень потрібне серце, яке відчуває те, про що в них ідеться.

Інакше виникає проблема — пісня перестає звучати, розкривати свій істинний сенс. А звучати пісня може лише тоді, коли вона в унісон із нашим серцем.

Молоді люди особливо страждають від цього. Вони мають співати свою пісню, яка відображає їхнє серце. А старше покоління повинне дати їм таку можливість. Ми повинні стати духовними батьками. А духовне батьківство полягає не в насильстві над людиною, не в змушванні її прийняти твої цінності, а в допомозі їй сформуванню своїх цінностей та реалізувати їх у житті.

Тепер все дуже швидко змінюється, тому не треба боятися змін і в церкві. Не треба боятися змінювати форму, це не змінює Бога. Він завжди Той Самий.

— Як молодим християнам реалізуватися в музичному служінні і не розірвати зв'язку зі старшим поколінням, яке їх не розуміє?

— Тут є дві крайності. Одна, коли молода людина каже: «Та ви, старі, вже замучили мене! Я без вас новий світ побудую». А інша — коли ти не розвинувся, не зробив нічого тому, що якийсь дядя Вася сказав тобі, що це все не від Бога.

Якщо ми достатньо богобоязні, любимо Бога, у нас повинна бути особиста відповідальність за власний розвиток і повага до старшого покоління. Хочу сказати, що тепер є безліч інших місць, окрім сцени на центральному зібранні, де можна реалізовувати свій потенціал.

Я думаю, що тим старшим людям, які розуміють суть цієї проблеми, варто було б подумати над створенням такого майданчика, де захочувалася б творчість молодих, підправлялася при потребі, бо, звісно, перекося можуть бути.

Але головне — любіть Господа по-справжньому. Не можна служити Богові без Бога. Мовляв, Він десь там, за кулісами, а я тут весь творчий такий. Отримуйте від Нього спрямування, просто розмовляйте з Ним, просіть у Бога благословення. Бо без цього творчість не має сенсу. Це потрібно й молодим, і старшим.

За матеріалами інтерв'ю для Double Joy Music

Чи був Ісус добреньким?

Скільки вам було, коли ви зрозуміли, що практично все, що Ісус говорив, перебуваючи тут, на землі, цілком відповідає визначенню пря-молінійності? Він вступав у конфронтацію. Він кидав виклик усьому, у що вірили люди, і тому, що вони робили. Він відкрито висловлював зневагу до релігійних знаменитостей Свого часу й постійно застерігав людей, щоб вони їх не наслідували.

До мене це розуміння прийшло вже у літньому віці.

Не те, щоб я не читала Біблію. Запевняю вас, я читала її. Але в мене був явно класичний випадок, коли людина бачить те, що очікує побачити. А чекала я побачити, так вважаю, Ісуса ласкавого, лагідного та м'якого. Як мінімум, я очікувала, що Він, скажімо так, добренький.

Однак, якщо ви візьмете Біблію, де слова Ісуса виділені червоним, і прочитаете тільки їх, ви будете шоковані. Якщо читати лише слова Ісуса, то в більшості випадків Він справляє враження грубої й досить роздратованої людини! У мого п'ятирічного онука нещодавно з'явилася нова улюблена фраза, яку він використовує, коли хоче здивувати: «Що за...?» Саме це я хотіла сказати, коли читала ці уривки.

Звичайно, я знала про приклади, де Ісус дав фарисеям кілька не-привабливих імен (див. Мт.23:1-39), або про те, коли Він перевернув столи в Храмі (див. Мт.21:12). Також я знала, що Він сказав, що прийшов принести на землю не стільки мир, скільки меча (див. Мт.10:34). Однак я думала, що то були лише винятки.

Чим більше я читала слова, виділені червоним, тим більш придатним здавався мені такий колір, і тим ясніше я бачила, що це частина великого цілого. Спробуйте самі — і ви також побачите.

Здається, Ісус намагався бути максимально обурливим. Він ні на грам не дотримувався політкоректності. Коли людей шокувало те, що Він говорив, Він лише з більшою виразністю повторював це ще раз. Наприклад, наприкінці шостого розділу Євангелії

від Івана, у вірші 51, коли Він сказав: «Хліб же, який Я дам, є Плоть Моя, яку Я віддам за життя світу», євреї відразу ж стали перешіптуватися, запитуючи, що означають ці Його слова про те, щоб «їсти Його Плоть». Але замість того, щоб сказати їм щось приємне, пом'якшити Свою риторику й ретельно підібрати більш відповідні слова, Іван, починаючи з вірша 53, розповідає: «Ісус же сказав їм: Істинно, істинно кажу вам: якщо не будете їсти Плоті Сина Людського і пити Крові Його, то не будете мати в собі життя. Той, Хто їсть Мою Плоть і п'є Мою Кров, має життя вічне, і Я воскресу його в останній день. Бо Плоть Моя істинно є їжею, і Кров Моя істинно є пиття. Той, Хто їсть Мою Плоть і п'є Мою Кров, перебуває в Мені, і Я в ньому. Як послав Мене живий Отець, і Я живу Отцем, так і той, хто їсть Мене, житиме Мною».

Зверніть увагу, що Він кілька разів повторює фразу «Той, що їсть Мою Плоть і п'є Мою Кров». Хіба ці слова про поїдання не викликають у вашій голові образ диких звірів, що розривають і пожирають свою здобич?

Як розповідається у вірші 66, результатом таких графічних образів стало те, що багато хто з шанувальників Ісуса з того дня назавжди залишили Його.

Його зухвалі слова не були винятком із правил. В основному, винятком є ті випадки, коли Ісус зцілював когось та/або прощав комусь. Тоді Його слова були такими, про які можна сказати, що вони добрі, однак і в цих випадках Його слова нерідко були приправлені настановами та попередженнями.

Якщо ви шукаєте того люблячого Ісуса, яким, як ми всі знаємо, Він був, вам слід дивитися безпосередньо на те, що Він робив, а не стільки на те, що Він говорив. Милосердя, любов і співчуття Він виявляв Своїми діями. Він збирав навколо Себе дітей, годував голодних, зцілював хворих, прощав тим, хто відчував провинку. А головне, Він прожив

ідеальне життя, яке ми прожити зовсім не здатні, і натомість дав нам Свою бездоганну репутацію. Він узяв на Себе всю нашу нікчемність, усі наші недоліки та гріхи й заплатив ту ціну, яку мали заплатити ми. Його любов виявилася в Його діях стосовно нас.

Тоді в чому ж був сенс усіх го-стрих зауважень?

Я б сказала, їхній сенс у тому, що в них правда. Він прийшов не для того, щоб брехати людям, даючи їм можливість зберігати гарну думку про себе та своє життя.

Вони потребували, щоб їх шокували правдою про їхній непривабливий стан. Вони анітрохи не чинили правильно. У них не було нічого, що бажав Бог, особливо нічого такого, що можна було б вважати їхньою заслугою. У Його очах їхня праведність виглядала, як забруднений одяг. Усі причини для гордості, яких у них було чимало, були ілюзією. Ісус своїми словами постійно викривав брехню, у яку вони вірили, а потім вказував їм на Себе, як на єдину для них надію.

Поки вони не зрозуміють, у якому становищі насправді, вони не зможуть знайти втіхи. Тому Він невтомно розповідав їм про те, яким було їхнє становище. Хоча часто Його слова й були неприємними, зрештою, у них, звичайно ж, виявлялася любов.

Поки Він перебував із людьми, мало хто насправді розумів Його слова. Але після того, як Він воскрес із мертвих і зійшов на небеса, Він послав Утішителя, Який, поперше, нагадує про все, що Він говорив, а також про все, що Він зробив для людей. І багато хто, на-решті, увірував.

Коли ми сьогодні читаємо пря-молінійні слова Ісуса та з їхньою допомогою переконуємося у своїй негідності, Святий Дух весь час перебуває поряд, щоб нагадувати нам, що Ісус зробив для нас, щоб показати нам Свою величезну й немінучу доброту, милість і любов.

Кравець, проповідник, «контрабандист»

Церква в Мільках, 1939

Цезарій Кевра — один із польських п'ятидесятників, який був не байдужий до Господнього покликання поширювати Добру Новину й виконував його особливим способом — перевозив Біблії з Польщі в Україну під час своїх поїздок до друзів. А ця справа була небезпечна. В атеїстичному Радянському Союзі вірити в Ісуса Христа вважалося злочином, тому християн переслідували, а християнську літературу вилучали.

Цезарій народився 1 квітня 1931 року в селі Вікшняни Воложинського повіту (теперішня Білорусь) в селянській родині Никодима та Вікторії Кеврів. Він був старшим із чотирьох синів, які з'явилися на світ у цій сім'ї. Батьки були працьовитими, тому діти мали їжу, одяг і відповідний догляд.

Коли тато Никодим пішов на війну (а це було у вересні 1939 року), Цезарію ледве виповнилося дев'ять років. Роком раніше хлопець пішов у польську школу, у якій закінчив перший клас. Але восени 1939 року він не міг продовжити навчання польською, бо після 17 вересня село Вікшняни потрапило під радянську окупацію, тож Цезарій повинен був продовжити освіту в радянській школі. Щодня в селі говорили по-білоруськи, натомість у школі — по-російськи. У своїй місцевості Цезарій закінчив заледве чотири класи основної школи, три з яких російською мовою...

22 червня 1941 року Третій рейх напав на Радянський Союз, реалі-

зовуючи так званий план «Барбаросса». Фронт вирушив на схід, тож Третій рейх швидко поглинув тише село Вікшняни. Для Цезарія події, пов'язані з воєнними діями і приходом фашистів, були оповиті страхом...

Із того часу Цезарій особливо запам'ятав розстріли селян, винищення євреїв у містечку Ів'є й у сосновому лісі в Стоневичах, а ще — безіменні спільні могили, які називаються братськими...

Коли йому минуло 15 років, мати віддала його на практику до кравця, щоб хлопець привчався до професії. Протягом двох років, до грудня 1947 року, він працював як помічник у Станіслава Шарляна, досвідченого сільського кравця... У 17 років Цезарій уже мав свого учня Віктора й міг відокремитися від свого вчителя...

У 1950 році в село Вікшняни прийшли польські партизани, яким Цезарій розказав про місце, де кілька років тому сховав автомат і патрони. Щоправда, автомат був несправний, але брали все, якщо

йшло до рук. Хтозна, казали, усе може згодитися!..

Так сталося, що радянська контррозвідка заарештувала групу польських партизанів, які під час допитів видали всіх, кого знали, разом із дев'ятнадцятирічним тоді Цезарієм, що призвело до його негайного арешту. Спочатку Цезарія відвезли в тюрму в Молодечному, де проти нього кілька місяців ішло слідство. Постійною складовою справи були допити... 8 грудня 1950 року у Вілейці відбулося судове слухання... Цезарія засудили на підставі 24-ї і 145-ї статей Карного Кодексу Білоруської Радянської Соціалістичної Республіки на 25 років у виправних таборах і конфіскацію майна... Після оголошення вироку Цезарія привезли до тимчасової тюрми в Орші, звідки засуджених висилали до таборів углиб Радянського Союзу відповідно до потреб у робочій силі. У березні 1951 року Цезарія разом з іншими в'язнями посадили в товарні вагони, не повідомляючи, куди їх везуть...

Цезарій вижив у тій страшній подорожі тільки тому, що був молодий і здоровий. Нарешті через чотирнадцять днів, які тривали цілу вічність, засуджені дісталися місця призначення. Коли вийшли з вагонів, схотіли дізнатися, де вони. «Ко-

мі АРСР» — почули у відповідь. У них опустилися руки. Це вже був кінець світу...

У тому таборі Цезарій провів півтора року, працюючи на будівництві доріг. На місце роботи привозили харчовий пайок, який складався з води і квадратного шматка застиглої вівсянки. Вранці перед роботою й увечері після повернення він отримував суп і шматок хліба. Іноді в табір діставалися посилки із сухими продуктами. Коли така посилка приходила до в'язня, він повинен був ділитися нею, інакше його відразу обкрадали. Якщо хтось ішов скаржитися до керівництва табору, то чув у відповідь: «Ну то й що? Якщо ти не з'їв, то з'їв хтось інший. Це Радянський Союз. Тут усе спільне. Треба ділитися».

Табір складався з великої кількості бараків, а до кожного з них ішла широка, спаяна з одного боку труба, через яку до тимчасових будинків постачали газ. Табір поставили на величезних покладах земного газу, тож так обігрівали помешкання засуджених. На тій трубі в'язні сушили речі, які намокали під час роботи. Скрізь стояв страшний сморід. У кожному баракі на двоповерхових нарах спало від 25-ти до 30-ти осіб.

Дехто з в'язнів робив відчайдушні спроби втекти, але під час перебування Цезарія в ГУЛАГу втекти не вдалося нікому. Самому було важко вижити на тій нелюдській землі й без сторонньої допомоги здолати величезну незайману просторинь. Утікачів рано чи пізно відловлювали й садили в карцер. Деяких розстрілювали відразу, а поранених кулями під час погоні й покусаних собаками викидали до карних камер. У тому таборі ніхто не турбувався про засуджених. Не було ані лікаря, ані ліків. Слабші чи хворі люди просто помирали. В'язнів, які намагалися вижити в тих каторжних умовах, охоплювала безсилість і безпорадність... Цезарій вижив, бо мав молодий і сильний організм. Через вісімнадцять місяців робіт на вирубці лісу його перевели в нафтову шахту.

У серпні 1952 року Цезарій разом із групою в'язнів потрапив до табору праці АА-2 при нафтовій шахті, який потребував робочої сили. Там він щодня працював на глибині 240

метрів під землею, роблячи горизонтальні отвори, через які видобували прозору нафту, яку засуджені між собою називали білою нафтою. В'язні працювали у важких і небезпечних умовах. Разом із покладами нафти були великі поклади метану. У будь-який момент засуджені могли позбутися життя через вибух цього газу. Умови праці в цій шахті були такими важкими, що якщо в'язень виконував свої обов'язки, то за один робочий день йому скасовували два чи й три дні строку. Цезарій був задоволений, що його перевели з тайги до цього табору, бо тут в'язнів годували краще. Краще харчування означало, що тут було більше сухого хліба, а вранці й увечері видавали суп.

Адже із усього зла, якого зазнавали в'язні на каторзі, чи не найгіршим був хронічний голод. Вони працювали дуже важко, у складних умовах, а отримували занадто мало їжі. Цезарій постійно відчував голод. Голод! Голод! Голод! Уночі голод! Удень голод! Бували такі ночі, що він марив про хліб! Бачив, як його печуть. Відчував, як по кімнаті розходиться чудовий запах щойно спеченого, свіжого, ніжно-хрусткого хліба. Йому снилося, як він бере в руки гарячий буханець, як розламає його, а приємний запах збуджує нюх. Кусає шматок, і тепленький хліб розпливається у нього в роті. А коли прокидався, то тільки бурчало в животі. І знову голод! А той румун? Що він робив? Роздавав свій власний хліб!

Цезарій Кевра, пастор церкви в Любані з 1969 року

Одного разу до табору транспортували в'язнів із табору в Ухті. Один із них дуже вирізнявся своєю досить нетиповою поведінкою. Йому було близько 30-ти років, це був високий, гарний і стрункий румун. Звали його Аурел Серафінчан. Його позиція була незрозумілою, бо, незважаючи на обставини, у яких він опинився, він увесь час радів і за все дякував Богові. В'язні дуже швидко дізналися про нього, оскільки він робив щось таке, чого не робив ніхто. Коли він отримував свою норму хліба, то молився над ним, ділив на кілька порцій, одну з них залишав собі, а решту роздавав. Його ставлення до життя в таборі й підхід до людей викликали серед засуджених подив. Це було щось неймовірне!

Крім того, Аурел увесь час усміхався, витягав із кишені якісь маленькі папірці, що трохи нагадували папір для самокруток, і читав їх. Видно було, що читати йому надзвичайно приємно, бо він увесь час усміхався собі під ніс. У шахті ніхто не був щасливим. Люди рідко усміхалися. Чому радіти тут, у сибірських таборах? Той дивний румун усе більше цікавив Цезарія, тож якогось дня він пересилив себе й підійшов до нього. «Мене звати Цезарій, — представився тоном, у якому відчувалася впевненість у собі. — Я поляк. А ти?» — «Мене звати Аурел. Я румун із Буковини» — відповів дивний в'язень і зацікавлено подивився на парубка. Цезарій кинув погляд на папірці, які Аурел тримав у ру-

ці. «Що це? Що ти там читаєш увесь час?» — «Це частина Святого Письма. Якщо почнеш його читати, то твоє життя зміниться» — почув він у відповідь. «Я католик» — відповів Цезарій...

У таборах шукали розумних і здібних в'язнів, щоб доручати їм різні обов'язки. Коли Цезарій відпрацював у шахті близько року, то став майстром, а доля повернулася так, що Аурела призначили його помічником. На той час двадцятирічний Цезарій ще не знав, що знайомство з цим чоловіком поставить його

життя на цілком нову й неочікувану колію.

Працюючи щодня разом, Аурел і Цезарій проводили вдвох багато часу й часто говорили на різні теми... Пізніше Аурел став розказувати Цезарію про Бога і Слово Боже, від усього серця переконуючи читати Святе Письмо. Він говорив: «Цезарію, читай цю Книгу, і твоє життя зміниться. Дух Святий надихнув на її написання, і Бог промовляє через неї й донині». Спочатку Цезарій не дуже хотів розмовляти з Аурелом про Бога й про віру. Він казав: «Ти знаєш своє, а я — своє». Але Аурел був непересічною людиною. Він викликав у інших в'язнів велику повагу, а його стиль життя щоразу більше змушував Цезарія замислитися. Дійшло до того, що він уже не міг більше ігнорувати слова Аурела. Якщо Той, Хто жив щодня так, як Аурел, щось говорив, то Його слова повинні були щось значити. Ними не можна було легковажити. Цезарій почав читати сторінки Нового Завіту, які брав у Аурела. Слово Боже дуже швидко промовило до нього й глибоко зворушило цього непохитного молодого чоловіка. Аурел повторю-

вав йому: «Цезарію, я дуже люблю тебе, але, хоч ти й релігійна людина, ти ще й грішник і потребуєш Божих змін. Ти повинен почати молитися, а коли будеш проводити час із Богом, Він почне змінювати твоє життя. Ти станеш новою людиною і знайдеш у Бозі надзвичайну радість, яку і я знайшов».

Вивчення Божого Слова в поєднанні з молитвою й розмовами з іншими віруючими почало здійснювати великий вплив на Цезарія. У результаті старанної молитви й відданої місіонерської праці Аурела у тому таборі на вернулося до Бога 14 чоловіків, до них іще долучився раніше навернений баптист. У 1953 році вони сформували нелегальну спільноту, яка діяла підпільно. Щоб їх не викрили, зустрічалися з різною частотою, у різну пору дня і в різних місцях. Зазвичай це були бараки, які на

той момент були порожні. Аурел називав віруючих своїми «снопами», казав, що вони є врожаєм, який подарував йому Бог. Одного разу на ці нелегальні зустрічі почали запрошувати Цезарія, а він став регулярно брати в них участь. Він швидко помітив, що з ним почало відбуватися щось дивне. Бо ж переживав те, чого не розумів, хоч підсвідомо знав, що це дуже важливо. До цього часу він любив цигарки й випалював дві пачки щодня, а тут раптом став відчувати велике занепокоєння щоразу, коли мав намір взяти чергову цигарку. Тоді один із віруючих, баптист, який був досвідченим у вірі братом, зорієнтувався, що це Сам Бог почав Свою роботу в серці Цезарія. «Брате Цезарію, — серйозним голосом почав він, — Святий Дух працює над тобою, тож ти повинен приготуватися до Його дій. Ти маєш знати, що ми не куримо цигарок. Христос звільнив нас від усіх залежностей, і ми можемо жити вільно. Тож раджу тобі розпрощатися з цією звичкою. У нашому колі віруючі не курять!» За таких обставин Цезарій перестав палити, хоч раніше дуже любив цигарки й ніколи навіть не думав про те,

щоб відмовитися від своєї улюбленої звички. Коли він із покорою пізнавав Бога, то став відчувати щоразу більшу радість, яка якось особливо переповнювала його серце. Інші віруючі дуже швидко помітили, що він також перестав лаятися, хоч раніше лаявся постійно. Тоді вони впевнилися, що Бог розпочав Свою роботу в житті Цезарія. Підійшли до нього, й один із них урочисто сказав: «Брате, ми бачимо, що Святий Дух діє в тобі й наш Господь Христос хоче, щоб ти довірив Йому все своє життя. Ми бачимо, що ти починаєш жити інакше, ніж люди, які не знають Бога. То Сам Христос стукає у двері твого серця й заохочує, щоб ти довірив Йому своє життя».

Навернення Цезарія тривало якийсь час, але врешті він довірив своє життя Господу Ісусу й пізнав неймовірну радість. Ходив сповнений щастя й задоволення, яке лилося з нього струменями. Йому хотілося підходити до всіх, обіймати й цілувати. Він рушив був із таким наміром навіть у бік наглядачів, але розсудливі товариші вчасно його стримали. «Кевро, ти що зовсім здурів? Хочеш цілуватися з наглядачами? Та вони ж розстріляють тебе на місці! Зупинися, дурню! Чи тобі жити набридло?» Радість Цезарія була такою великою, що, на подив інших в'язнів, він нарешті визнав: «Цей табір є для мене раєм. Господь Ісус наділив мене неймовірним миром і радістю. Я можу вийти звідси. А можу тут залишитися й навіть померти! Для мене це вже не має жодного значення. Я знаю, що я спасений і коли помру, піду до Неба. Це найважливіше. Решта тепер уже має невелику цінність!» Господь Ісус став його життям, і Цезарій вирішив служити Йому аж до Його Другого Пришестя або до своєї смерті.

Відповідно до офіційного повідомлення, 5 березня 1953 року помер Йосип Сталін, вождь і диктатор Радянського Союзу... 27 березня 1953 року Верховна Рада оголосила амністію. Політичних в'язнів, які отримали строки до п'яти років ув'язнення, було звільнено. Решті скоротили строки вдвічі й навіть більше. Справу Цезарія розглянули повторно 5 вересня 1954 року судом військового трибуналу Білоруського

округу й скоротили його строк до десяти років...

Отримавши потрібні документи, наприкінці вересня 1956 року в стані радісного піднесення Цезарій міг рушити з Ухти в дорогу додому... Повертаючись до Вікшнян, він спочатку доїхав поїздом до Москви, де провів увесь день... Уночі сів у поїзд до Мінська, звідти наступним поїздом доїхав до Юратишок, а потім пішки, з валізкою в руці, почимчикував до Вікшнян. Коли наближався до рідного дому, у дверях із кошиком у руках якраз зупинилася його мати. Вражена, вона закричала: «Цезарій повернувся! Цезарій повернувся! Цезарій повернувся!» Усю родину охопило щастя, і велика радість увійшла в дім Кеврів...

У Вікшнянах жила родина Янінків, із якою Цезарій щотижня зустрічався під час молитви. А ще він постійно брав участь у богослужіннях у церкві в Мільках, місцевості, що була за 20 кілометрів від Вікшнян. Він ішов туди з родиною Янінків пішки або їхав велосипедом. У жовтні 1956 року Цезарій прийняв у річці водне хрещення по вірі. Той осінній місяць був справді холодний, але велика потреба привселюдно засвідчити про свою віру в Христа й присвятити Йому життя додала Цезарієві відваги. Холод, який аж прошивав тіло, не був перешкодою. А після хрещення Цезарій розказав історію свого навернення й поділився гарячим прагненням служити Богові.

А потім був від'їзд родини Кеврів до Польщі. 21 лютого 1958 року вони сіли в поїзд, який прямував до Білої Підляски. Звідти до Нової Гуті, а потім до Любані, на Повернені території. Там Цезарій зайнявся кравецтвом. Увесь 1958 рік він працював у Любані, у приватному кравецькому закладі Яна Черського, де навчився шити плащі й чоловічі костюми.

Після того, як Цезарій оселився в Польщі, він прийняв стійке рішення, що буде шукати інших п'ятидесятників, щоб долучитися до людей, які, як і він, присвятили себе Богові. Зрештою він їх знайшов у Львувку-Шльонським. Там він узяв шлюб із Люцією Цехановською. Згодом у них народилося двоє дітей — донька і син.

Цезарій вирішив розвиватися у своєму житті у двох напрямках: у служінні й у професії. Щодо першого, то він присвятив себе проповідництву, а щодо іншого — кравецтву. 6 грудня 1959 року його обрали членом Ради Старійшин церкви. Згодом Цезарій Кевра офіційно став її секретарем.

У шістдесятих і сімдесятих роках Цезарій із дружиною часто подорожували на схід. У Білорусі вони відвідували рідні землі Цезарія, а в Україні були у Львові й у Здолбунові — місцевості, де народилася Люція. Окрім того, Цезарій їздив в Україну до Аурела Серафінчана, свого духовного батька. Кожного разу, коли Кеври вирушали в до-

плою усмішкою на обличчі, одразу захоплював людей і завойовував їхню прихильність.

Була ще жадана зустріч із батьком. Той воював у Другому Корпусі генерала Владислава Андерса й після закінчення війни не повернувся в рідне село, а оселився у Великобританії. Був вірний своїй дружині й дітям і вдруге не одружувався. Ця зустріч відбулася в 1965 році в Бредфордї, через 26 років розлуки. А ще була пасторська праця в Любані аж до кінця 1980-х. Відзначали й золоте весілля у вересні 2009 року, бо ж Цезарій і Люція прожили разом як подружжя понад 50 років. Вони завжди були для сім'ї та друзів добрим свідченням щасливого

Аурел (присів перший ліворуч), таємна репетиція хору в лісі, 1967

рогу, вони брали з собою Біблії, річ у Радянському Союзі надзвичайно дефіцитну. У ті часи людина, яка в'їжджала на територію Радянського Союзу, могла мати при собі тільки один екземпляр Святого Письма для власного користування. Звичайно, Кеври ввозили набагато більше Біблій, і їм успішно вдавалося нелегально провозити й поширювати їх за східним кордоном. Під час своїх подорожей Цезарій служив у нелегальних богослужіннях у домашніх церквах п'ятидесятників. Крім того, він не марнував часу й задарма шив елегантні вбрання для віруючих. Його друзі за східним кордоном запам'ятали його як кравця, проповідника й «контрабандиста». Коли він з'являвся із те-

шлюбу. Були прикладом, а ще доказом того, що можна вести нормальне, щасливе життя згідно з біблійними цінностями й присвятити його Богові.

Детальніше про життя Цезарія Кеври, його родини, а також про Аурела Серафінчана та інших героїв цієї історії читайте у книзі Анджее Митиха «Кравець, проповідник, «контрабандист» (2021).

Замовити книгу можна за номером телефону: +380507221060 (Вадим Зверінський).

Праця УЦХВЕ в Європі

Інтерв'ю з відповідальним за роботу УЦХВЕ в Європі єпископом Юрієм Веремієм.

— Наскільки від початку війни зросли церкви в Європі?

— На 14 церков. Плануємо відкривати їх ще більше, зокрема в тих країнах, у яких немає жодної української церкви: у Фінляндії, Швеції, Норвегії, Нідерландах.

Українці звикли бути в церкві. Тож коли вони потрапляють в іншу країну, то шукають можливості об'єднатися, створити церкву, щоб мати змогу самим спілкуватися й закликати до спілкування інших.

— Як працюють церкви в Європі з біженцями з України?

— Маю враження, що попередні роки стали плацдармом до праці в цей час. Що роблять у церквах стосовно біженців? Зустрічаємо їх в європейських країнах. Служимо транспортом. Харчуємо. Надаємо послуги перекладача. Допомагаємо знайти житло або взяти його в оренду. Допомагаємо в медичному обслуговуванні, у соціальній адаптації. Вивчення мови. Також організуємо євангеліза-

ційну працю, душеопікунську, роботу з дітьми, сім'ями в місцях, де вони перебувають. Надаємо послуги психолога людям, які пережили сильні травми й вимушено приїхали в Європу.

Організуємо роботу волонтерів, бо непросто знайти час для цієї праці. Європа дорога. Треба працювати, треба заробляти та ще й поділитися тим, що ти маєш. Тому не так просто знайти волонтерів. Але, дякуючи Богу, наші люди відкриті.

Організуємо навчання щодо того, як поводитися в Європі. Українці щирі, довірливі, тому легко потрапляють у пастку, особливо молоді дівчата. Це дуже небезпечно. Потрібно налагоджувати комунікацію з людьми. Велику роботу доводиться виконувати нашим пасторам, нашим братам і сестрам в Європі в цей час війни.

— Чи можна сказати, що ми спостерігаємо пробудження серед українців у Європі? І чи є війна основним стимулом цього пробудження?

— Я б не назвав це пробудженням. Коли надається така безкорислива допомога знедоленим людям незалежно від їхньої конфесійної приналежності, то це велика євангелізація. Люди розповідають, що їх зустріли наші віруючі, допомогли їм у цьому місті, переправили в іншу країну. Мені сказала одна жінка, яка якимось чином потрапила з Маріуполя у Фінляндію, а потім далі в західну Європу, що скрізь бачить віруючих людей. Запитала: «Що вами рухає, що вас мотивує?» І мені було приємно відповісти, що нами рухає і нас мотивує Христова Євангелія.

Коли до людей доброзичливо ставишся, пропонуєш їм допомогу, то вони хочуть бути з тобою. Дехто приходять до церкви, слухає Євангелію. Деякі з них навертаються, приймають Ісуса Христа як особистого Спасителя, готуються до водного хрещення. У багатьох країнах Європи прийшли до Господа багато людей. Наприклад, у Швеції охрестили до десяти тих, хто увірував.

— Як ставляться в європейських церквах до праці українських церков на їхній території? Чи є якась ревність?

— Місцеві європейські церкви не проти того, щоб приймати наших людей в себе, щоб разом молитися, служити Богові, допомогти їм адаптуватися й швидше вивчити мову. Але біженців надто багато, щоб вони з ними впоралися. Війна в 2014 році випровадила масу людей до Європи. У 2017 році Україна отримала безвіз — і ще більше людей подалися в Європу. А ще мовний бар'єр. Тому ще в 2016 році ми вирішили очолити працю із заробітчанами та біженцями з України, щоб допомогти їм адаптуватися. І коли вони вже адаптуються, то, я думаю, їхній перехід у місцеві церкви буде природним. Якщо вони не перейдуть, то їхні діти повиростають і це зроблять. Вони вже знатимуть мову тієї країни, у якій виростили, проповідуватимуть тією мовою. А виклики теперішнього часу зобов'язують нас робити те, що ми робимо.

Для європейських пасторів така кількість приїжджих із України була чимось новим. Вони звикли все робити без помилок. І коли стали з нами співпрацювати, то були дуже обережними. Але ми вдячні їм, що вони прийняли нас щиро. Добре було ще й те, що ми йшли не відокремлено, а як представники Української Церкви Християн Віри Євангельської. За нами стояло наше братерство. І це дало зрозуміти європейцям, що наша робота не якась одноразова, тимчасова, а серйозна праця, за якою стоять служителі, авторитетні пастори. Тому й відкрили нам свої серця, свої будинки й домолитви.

Я пригадую, як німці стали приймати наших людей. Вони поселяли разом і євангельських віруючих, і приїжджих зі сходу, багато з яких думали, що їх чекають у Європі й все їм подадуть на тарілці. А не отримавши того, чого хотіли, стали вести себе зухвало. То місцеві жителі зверталися до нас із проханням, щоб ми прислали до них віруючих бо з ними працювати легше.

Раніше нам було складно орендувати місце для проведення зібрань. А тепер європейці відкрили перед нами свої будинки молитви, свої церкви й надали го-

дини для проведення наших богослужінь безкоштовно. Зокрема маємо такі домовленості в Італії та Німеччині. І я за це дякую Господу. Вірю, що Бог і надалі благословить. Це велика допомога українцям. Ми щиро дякуємо європейцям за їхні відкриті серця, за їхню підтримку наших людей.

— Який відсоток новонавернених людей із поміж тих, хто прийшов у церкви?

— Ми не робили спеціального дослідження. Але, не мій погляд, 70 відсотків — це нові люди.

— Чи варто ставати членом церкви за кордоном?

У Варшаві рукопоклали на служіння десятиро служителів

На сьогодні в Польщі вже діє близько двадцяти церков, що належать до УЦХВЕ. Багато людей відвідують зібрання, навертаються до Господа, народжуються згори та входять у заповіт із Господом через святе водне хрещення. А тому дедалі гострішою стає потреба служителів.

І Бог задовольняє цю потребу. 31 липня 2022 року в церкві «Слово віри» у Варшаві (Польща), відбулося рукопокладення нових служителів УЦХВЕ.

На служіння старшого пресвітера УЦХВЕ в Польщі рукопоклали Олександра Дем'яненка. На пасторське служіння — Юрія Попа, Максима Магдюка та Михайла Войтюка. Ще шістьох (Івана Семенова, Богдана Полуситка, Олександра Киптача, Павла Ващишина, Павла М'ясникова, Олександра Мельника) — на дияконське служіння.

Служіння рукопокладення звершили старший єпископ УЦХВЕ Михайло Паночко та старший єпископ п'ятидесятницької церкви Польщі (Kościoła Zielonoświątkowego) Марек Камінський. Разом із ними за благословення служителів помолилися координатор діяльності громад УЦХВЕ в країнах Західної Європи Юрій Веремій, перший заступник старшого єпископа УЦХВЕ Анатолій Козачок, а також пастори Володимир Прит, Микола Климчук.

Варшавська церква «Слово віри» продовжує надавати допомогу тисячам біженців із зони бойових дій, регулярно відправляє до України гуманітарну допомогу. Для цього було взято в оренду величезний склад, де завдяки співпраці з багатьма церквами Європи, Америки, Канади, благодійними організаціями регулярно збирають і формують гуманітарні вантажі. Це контейнери з одягом, продуктами, медикаментами, засобами першої необхідності. Їх відправляють і на передову, і в регіони, які опинилися на межі гуманітарної катастрофи.

«Бажаємо дорогим братам і сестрам надалі зміцнюватися духом, зростати в служінні для слави Господа, пам'ятаючи, що праця їхня не даремна перед Господом», — сказав Юрій Веремій.

— Це запитання було порушене на Комітеті. І ми прийшли до такого рішення, яке хоч вам озвучити. Церкву будує Ісус Христос. І ми вдячні Богові за Христа. Є захист Божий у Божій церкві. У церкві є пастор. Коли ти в церкві, то ти під опікою. Цей пастор наглядає, щоб якийсь хижий вовк не увірвався в отару й не забрав із неї овець. Коли ти в церкві, то ти під Божим захистом, під церковним захистом. І тому благословенний. Ісус Христос так побудував церкву, щоб люди туди приходили, щоб вони там зустрічалися. У церкві ти отримуєш увагу, отримуєш благословення, сам даєш комусь увагу і стаєш комусь благословенням. І тому ми прийняли таке рішення: усі брати та сестри, які виїхали зі своїх церков чи на постійно, чи тимчасово, знайдіть церкву й долучіться до неї. Вам не обов'язково виходити з членів своєї церкви, але все одно, поки ви перебуваєте в іншій країні, станьте членом місцевої церкви. Ви будете під наглядом Божим, під наглядом пасторським, а це велике благословення. І ми вас дуже просимо, щоб ви зробили це. Якщо ви служили у своїй церкві певними дарами, талантами, здібностями, наприклад, були проповідниками, співаками, брали участь у справах милосердя, евангелізації, у всякому доброму ділі, були учителями недільних шкіл, задіяні в молодіжному та сестринському служіннях тощо, то прийдіть і скажіть. Наші пастори залюбки нададуть вам можливість працювати в ім'я Ісуса Христа. Не виявляйте малодушності, прийдіть і заявіть про себе.

Тепер Європа пропонує багато спокус. Пропозиції ростуть. Вони на кожному перехресті міст. Якщо ви не будете пильнувати, ці перехрестя вас заберуть, звернуть вас від Божої дороги. Особливо багато пропозицій розпусти. Тому вберегтися від гріха дуже важко.

— Чи ви знаєте, скільки служителів із України тепер перебувають в Європі?

— Ми не знаємо, скільки наших служителів у Європі та де вони є. Звичайно, служити у своїй материнській церкві найкраще. Ми вас розуміємо, як ніхто. Якщо ви служитель і

чуєте нас, то ми максимально старатимемося надати вам захист перед будь-ким у тому, що залежить від нас. Тому дайте про себе знати.

Розуміємо, що служіння пастора, як і кожна праця з людьми, не просте. А тим більше серед амбіційних європейців, які звикли до демократії. Але Бог покликав нас допомогти людям потрапити у вічне Боже Царство. Тож якщо там, біля вас, є декілька людей, декілька сімей — 5, 4, 3 — дайте про себе знати. До мене подзвоніть, або зайдіть на сайт Української Церкви ХВЕ — і ми допоможемо вам працювати в ім'я Христа.

— Яка найбільша проблема українців у Європі? Як її можна вирішити?

— Те, що люди надіялися отримати в Європі — того не отримали. Тому вони трошки розчаровані. Тим більше, якщо на все дивилися збоку, вірили чуткам. Є приказка: краще один раз побачити, ніж сто разів почути. І ось ти зустрічаєшся з реальністю, а вона не така, на яку ти очікував... Ми думали, що люди повинні до нас ставитися з особливою повагою, бо ми пережили біль, втрату, пережили війну. Хтось тільки з кількома сумками зміг приїхати... Очікували якогось особливого співчуття, постійної допомоги, але

того не отримали. Є батьки, які приїхали з дітьми. Їм особливо важко. Згадую сестру Світлану, яка приїхала з 12-ма дітьми, чоловіка вбили, він був волонтером. Діти різні. Одні хочуть повернутися в Україну, мови не знають, поговорити з людьми не можуть, вони себе не дуже вільно почувають. Має пройти період адаптації. Треба трошки часу. Вони потрошки адаптуються до нового життя. І в цьому дуже гарно допомагає церква. Їм допоможуть із житлом, запропонують якусь роботу, допоможуть із перекладачем, послужать душеопікунством.

Як можна подолати ці труднощі? З молитвою до Господа, з надією на Нього, у спілкуванні з братами та сестрами. Дуже прошу вас: не закривайтеся в собі. Закритися в собі — це дуже велика проблема. Можна впасти в депресію і налаштувати себе на якісь нехороші справи. А це дуже важко виправити. Тому телефонуйте до наших пасторів, щоб із ними поговорити. Прислухайтесь до їхніх порад. Хто слухняний, тому легше, а хто впирається, той робить собі гірше, наступає на ті самі граблі — і наб'є собі гулі. Ми так навчаємося, така школа. Тож звертайтеся, вам допоможуть, а потім будете допомагати ви.

Розмовляв Віктор Вознюк

Систематичне служіння Української Церкви ХВЕ українцям у Західній Європі розпочалося в 2016 році.

Відповідальним за церкви УЦХВЕ в Західній Європі призначено єпископа Юрія Веремія. Обрано керуючий орган цих церков — Комітет. Його членами стали: Ярослав Демко (заступник Юрія Веремія та старший пастор українських церков в Іспанії), Олександр Дем'яненко (старший пастор українських церков у Польщі), Денис Кокошин (Бельгія), Леонід Козаріс (Німеччина), Василь Мигас (Італія), Леонід Демчук (Чехія), Василь Дерун (Швеція), Павло Синицький (Португалія), Іван Гавриш (Франція), Євген Роман (Словаччина), Костянтин Кучерян (Румунія), Олександр Сіногноев (Люксембург). Сформовано робочі відділи: місіонерський (відповідальний Іван Іванцюк), молодіжний (Віталій Лигун), освіти (Ігор Вознюк).

На теперішній час у Європі нараховується 66 церков у 12-ти країнах, а саме в таких: Іспанія (20 церков), Польща (17), Німеччина (9), Італія (5), Бельгія (3), Швеція (3), Румунія (3), Чехія (2), Португалія (1), Франція (1), Словаччина (1), Люксембург (1). У них служить 101 служитель. Відвідують ці церкви загалом 5300 людей.

За наведеним посиланням ви можете знайти контакти церков УЦХВЕ в Європі:

Церква й феномен корейських авіаліній

У 1990-х роках Корейські Авіалінії прославилися своїм рекордним рівнем авіакатастроф.

Показник «втрат» літаків Korean Air в 17 разів перевищував «врати» американських United Airlines (4.79% на мільйон вильотів проти 0.27% у випадку United Airlines). Гучні та дуже дивні авіакатастрофи Korean Air спонукали ретельно розслідувати причини такого високого показника нещасних випадків.

Як з'ясувалося, основна причина хронічної «схильності до катастроф» на Корейських Авіалініях — це табу на критику першого пілота. Така от культурна особливість цього східного народу. Навіть коли екіпаж бачив, що пілот наламав дров і всі загинуть, — вони не наважувалися це озвучити в чіткій формі.

Дослідників, які слухали записи «чорних ящиків», вражала форма спілкування в кабіні пілота. Услесливо западливі спроби натякнути, що пілот помилився й вони зараз загинуть. Для людей західної культури — це було шокуюче відкриття.

Справжньою бомбою стала публікація в 1994 році результатів дослідження, які показували чіткий зв'язок між авіакатастрофами національних авіаліній і так званім «індексом дистанції влади» (Power Distance Index). У випадку Корейських Авіаліній западливість перед соціально вищими рангами зіграла страшну роль і коштувала сотень життів.

Коли на це звернули увагу, екіпажі авіаліній у примусовому порядку стали тренувати «speak up», тобто

чітко та без застережень артикулювати першому пілоту проблеми та ризики, які вони бачать. Навіть якщо це може образити почуття першого пілота. Це питання вирішили. На сьогодні Корейські Авіалінії одні з найбезпечніших авіаліній у світі.

Певною мірою описану ситуацію можна спроектувати на окремі сфери життя суспільства, у тому числі й на релігійну. У церкві, на жаль, також бувають моменти, коли віруючі бачать неправильні дії та вчинки очільників громад чи об'єднань, служителів і просто рядових братів та сестер. Бачать — але мовчать, бо, на їхню думку, це може їх образити, змарнувати стосунки. Хтось мовчить зі страху за наслідки. Хтось не хоче зайвих проблем. А коли це стосується старших служителів, то багато хто навіть цитує Слово Боже, мовляв, «не піднімай руки на помазаника Божого». У такому разі служитель безконтрольний і зрештою може наробити багато біди.

Шанувати, поважати служителів, і не тільки їх, безумовно, потрібно. Про це неодноразово говорить Євангелія, цьому учать апостоли. Слухняність та правильне реагування на зауваження старших братів — заповідь духовного здоров'я Церкви. Але коли служитель щось роблять не так, церква не лише має право, але й зобов'язана відповідним чином відреагувати. Хоча і є певні умови. Щоб захистити служителів від нездорової критики (скажімо, брат чи сестра образилися на зауваження служителя чи навіть на церковне дисциплінування й об-

мовляють старших братів), апостол Павло радить: «Не приймай скарги проти пресвітера, хіба що при двох чи трьох свідках» (1Тим.5:19). Але загалом, коли ми бачимо брата чи сестру, які роблять щось не так, учать не так, ми повинні зупинити дії, які можуть привести до духовної катастрофи чи руйнування церкви.

Про одну з таких ситуацій згадає апостол Павло в Посланні до галатів. «А щодо прибулих фальшивих братів, що прийшли підглядати нашу вільність, яку маємо в Христі Ісусі, щоб нас поневолити, то ми їх не послухали ані на хвилю, і не піддалися були, щоб тривала в вас правда Євангелії» (2:4-5). Апостол твердо стоїть на позиції правди та Євангелії й публічно говорить про небезпеку, яку приносять деякі лжеслужителі. Більше того, він робить зауваження навіть апостолу Петру, людині, яка була найбільш наближеною до Ісуса: «Коли ж Кифа прийшов був до Антіохії, то відкрито я виступив супроти нього, заслуговував бо він на осуд» (2:11). Перефразовуючи відомий вислів: «Петро мені брат, але істина дорожча».

У церкві ми всі, образно кажучи, в одному човні чи, говорячи мовою згаданої історії, в одному літакові. Тому заради духовної безпеки та життя громади ми не повинні боятися говорити про недоліки, помилки наших братів та сестер, навіть якщо вони старші від нас чи за віком, чи за служінням. Головне, щоб це було не в дусі критиканства, а в дусі любові та усвідомлення того, що ми робимо одну спільну працю.

Юрій ВАВРИНЮК,
за основу взято матеріал,
підготований «Ціною держави»

Батьківська земля

У молитві щирій стану на коліна,
Як вернусь до тебе, мамо-Україно,
Як вернусь до тебе ранньої весни
Криком журавлиним голосним.

Тут я народився в лебединім краї,
Тут моє дитинство знов мене гукає,
Тут зустрів кохання поміж яворів,
Що шептали казку на зорі.

Край мій неозорий, де родився я,
Пробудився ранок співом солов'я.
Знов бере в обійми, душу окриля
Найрідніша батьківська земля.

З чистої криниці я нап'юсь водиці,
Серце стрепенеться, пам'ять просльозиться.
Де б не був на світі, де я б не ходив,
Не забуду дивний смак води.

Пригадаю луки, де ходив я босий,
Як, бувало, ноги обпікали роси,
Від воріт стежину, що вела на шлях,
Мамину зажуру ув очах.

Край мій неозорий, де родився я,
Пробудився ранок співом солов'я.
Знов бере в обійми, душу окриля
Найрідніша батьківська земля.
Сергій Рачинець

* * *

Моя українська мово,
Мученице святая.
Твоє вічнозвучне слово
З наших сердець зростає.

Воно калиново квітне,
Виплекане і чисте.
Миле й до болю рідне,
Мов для душі намисто.

Не раз тебе розпинали
Покручі і васали.
Знімали з хреста й ховали,
Але ти воскресала.

Й жила у серцях пречистих,
Скріплена молитвами,
І завжди в часах імлістих,
Мово, була ти з нами.

Ти — як дарунок від Бога,
Ти — як вінець в нагороду.
Хресна твоя дорога,
Дочко свого народу.

Іди, продирайся крізь терни,
Моя українська мово,
Вірю, здолає скверну
Твоє вічнозвучне слово.
Володимир Сад

* * *

*Христос для волі нас визволив.
Послання до галатів, 5:1*

Що може бути краще, ніж свобода,
Яку дарує Бог в Своїй любові?!
У ній усе — чи сонце, чи негода —
Мелодії шепоче кольорові.

Ні нарікань, ні лементу, ні злості.
Гармонія удячності та болю.
І близько-близько дивні високості
Схилились для розмов зі мною.

Обійми спокою. Від них не ухилитись,
Бо рідні ми, сини святого Тата.
І любить нам обом щоніч наснитись
Країна Божа — добра і багата.

І все під силу. Труднощі не варті
Ні слів, ні сліз... Торуй свою дорогу.
І чую серцем: хтось небесній варті
Наказує іти на допомогу.

В Тобі, Свободо, володію царством.
Воно — як сонце, Божої подобі.
Прийди до тих, хто з'їдений лукавством,
Марніє, а чи пухне від жадоби,

Хто власні нірки наповняє крамом,
По світу бродить поглядом голодним...
А Ти, Свободо, наділяєш даром —
Добром нетлінним, справжнім, незникомим!
Василь Мартинюк

Д а в и д

Військо

— Ти що тут, Давиде, робиш? Чого ти сюди прийшов?
Тут місце для тих, хто воїн від тім'я до підшов.

Оце — наші шрами, хлопче, оце — ще живі рубці,
У кожного з нас гримаса ненависті на лиці.

А ти, подивись на себе, солодкий дзвінкий співець...
Ти що тут забув, Давиде? Іди до своїх овець.

— Я тут за наказом батька. Прийшов до своїх братів.
Ніколи не був у війську, у битвах — і поготів.

А шрами мої — від кігтів, від ікл, що пороли плоть —
Не варті людського ока, їх знає лише Господь.

Та слово моє правдиве, зійти мені нанівець:
Ніхто не лишався жити, зайнявши моїх овець!

Брати

— Ми знаєм тебе, Давиде, і вдачу твою дурну!
Тобі би лише тинятись, дивитися на війну...

Не гідні твої розмови і ламаного гроша...
Подумай, що буде з нами, як згине твоя душа!

Поразка на нашу землю, спустошення і гроби...
Тебе-то уже не буде, а нас заберуть в раби!

— Не треба мене судити, бо це і моя земля.
Тим більше, на поле бою я йду не в своє ім'я.

Ви, браття, забули Бога, великі Його діла,
Тому на Господнє військо безкарно звучить хула!

Чому боїтеся смерті сильніше, аніж ганьби?
Не станете ви рабами, тому що ви вже — раби.

Цар

— Куди ти, Давиде, рвешся? Ти рівня йому хіба?
Цей велет нікому з наших найкращих не по зубах.

Очиська його — геєна, пащека його — пільма!
Опинишся біля нього — дороги назад нема.

Рамена його — як гори, а руки його — як млин!
А ти проти нього — кузька. Не встоїш і трьох хвилин.

Поетична сторінка

— Я велетів на дорозі стрічаю не перший рік:
За гриву хапаю лева і знаю ведмежий рик.

Мене визволяв Всевишній від лапи нічних страхіть.
Те ж саме і цей ґаттянин отримає мимохіть.

Його богохульні крики — гіркі мені, як полин!
Для того, щоб збити гонор, достатньо і трьох хвилин.

ґаттянин

— Такого я ще не бачив, напевно, за все життя...
Чи вам вояків бракує, що вийшло якесь дитя?!

Та ще й узяло ломаку, що тільки ганяти псів...
Та я таких одним махом десятки в боях косив!

Сьогодні голодні круки очиці його склюють.
Пізнай же ти, недомірку, мою незбориму лютя!

— Ти трусиш кремезним тілом в надії на грізний вид,
А став на двобій з тобою звичайний пастух Давид.

Поганине, ти одного не знав на свою біду:
Що проти меча і списа я з Божим ім'ям іду.

І люди прославлять Яхве, і чаші вином наллють,
Бо ти на собі відчуєш нестримну Господню лютя!

* * *

Завмерли обабіч люди — неначе на полотні:
Усі, що були веселі, усі, що були сумні,

Усі, які глузували, усі, кого зціпив страх,
Усі, хто чекав на успіх, усі, хто пророчив крах...

Триває нерівна битва, непевний її кінець.
Лиш чується, як повітря прорізує камінець!

Дмитро Довбуш

«Прокинься, Європо!» — гасло щорічної конференції П'ятидесятницької Європейської Спільноти

Конференція WAKE UP EUROPE («Прокинься, Європо!»), що відбулася з 31 серпня по 2 вересня 2022 року в Швеції, у стокгольмській церкві «Філадельфія», зібрала понад 200 делегатів із 32 країн Європи.

Організатором заходу виступила П'ятидесятницька Європейська Спільнота (PEF) у співпраці зі своїми мережами — П'ятидесятницькою Європейською Місією (PEM), П'ятидесятницькою молодіжною спільнотою Європи (PYE), а також Європейською богословською асоціацією п'ятидесятників (EPTA).

Такий масштабний міжнародний форум відбувся вперше після тривалої перерви, пов'язаної з поширенням Covid19.

Українську делегацію на конференції очолив старший єпископ УЦХВЄ Михайло Паночко, який під час першого пленарного засідання представив братам і сестрам у Європі інформацію про служіння українських п'ятидесятників в умовах війни. Глави делегацій Швеції, Білорусі, Норвегії, Великої Британії, Бельгії та запро-

шений спікер з Нової Зеландії звітували про діяльність церкви в різних сферах служіння, таких як лідерство, розширення можливостей дітей і молоді, теологічні питання сучасності та проповідь недосягнутим народам світу.

Учасники конференції мали особливий час молитви за перемогу та мир в Україні й світі.

Гість-дповідач конференції, голова П'ятидесятницької Світової Спільноти (PWF) доктор Біллі Вілсон, говорив про важливість Божого помазання під час служіння розбитому світові, який сьогодні так потребує зцілення. Він закликав учасників шукати свіжого виливання Святого Духа. І Бог, насправді, по-особливому відвідав усі денні сесії, проведені PEF, PEM, PYE та EPTA. За словами багатьох учасників, вони отримали велике натхнення під час зібрання.

У четвер, 1 вересня, PEF провела свою щорічну Генеральну асамблею з представленням річних звітів та обранням посадових осіб PEF: єпископ зі Швеції Пелле Хорнмарк передав головування єпископу Мареку Камінському з Польщі (про це ми повідомляли). Регіональні представники, які формують нову Президію PEF, виконуватимуть свої повноваження до 2025 року. Від східноєвропейських країн до Президіуму увійшли Анатолій Козачок (Україна) та Леонід Бірюк (Білорусь).

Під час заключного пленарного засідання Марек Камінський закликав присутніх, як вірних слуг Божих, взяти на себе відповідальність і з новою силою піднятися на місіонерській ниві. «Учитель довірив нам Європу!» — підкреслив він.

На завершення конференції відбулося спільне хліболамання — служіння, що підкреслює нашу духовну єдність. Христос і наша рішучість працювати разом, допоможуть пробудити Європу в силі Святого Духа — переконані учасники конференції.

У Рівному волонтерам Сергію Ільчуку та Михайлу Супруну надали звання почесних громадян посмертно

У Рівному на день міста, 28 серпня, нагородили 66 військових та волонтерів відзнаками «Почесний громадянин міста Рівне» (посмертно).

Серед тих, хто отримав цю відзнаку з рук міського голови Рівного Олександра Третяка, були дружини волонтерів євангельських церков міста Сергія Ільчука та Михайла Супруна.

Ці двоє мужніх чоловіків евакуювали мирних мешканців Київщини з перших днів війни. П'ять рейсів були вдалими, і вони вивезли три сотні людей. Фатальною стала шоста поїздка, волонтери потрапили під обстріл, Сергій отримав поранення несумісне з життям, а автомобіль Михайла розстріляли й спалили, лише через місяць вдалося знайти його тіло.

В обох чоловіків залишилися сиротами по шестеро дітей.

Цьогорічний день народження міста Рівне пройшов з нотами суму, хоч так багато відзнак «Почесного громадянина» місто ще не вручало. Серед 66 сміливців, які навіки ввійдуть у пам'ять та історію міста Рівне, були також військовослужбовці, віряни євангельських церков міста, які віддали своє життя в боротьбі з окупантом.

На Тернопільщині вийшла друком книга, присвячена історії євангельського руху в області

Книга, присвячена 100-річчю євангельського руху на Тернопільщині та 30-річчю Тернопільської біблійної семінарії, побачила світ наприкінці серпня. За словами критиків, це потужна праця, яка є свідченням великої Божої сили, що діяла й понині діє через церкву.

«Вершини гір часто бувають вкриті туманом і хмарами, але коли туман спадає, то, осяяні промінням сонця, вони зачаровують своєю красою кожного мандрівника. Те саме ми повинні сказати й про євангельський рух на наших землях. Він захований туманом незнання його історії. Але коли туман незнання розсіюється й люди ознайомлюються з виникненням і розвитком цього руху, то він зачаровує своєю надзвичайною красою», — влучні слова та образи від одного з авторів цієї праці Федора Роценюка.

Чітка й продумана структура книги відкриває перед читачем усю панораму роботи, яку здійснював Бог у серцях людей. Історичний огляд різних періодів малює картину, де художником є Сам Святий Дух. Дослідники Віталій Варениця, Ігор Репета та Федір Роценюк ведуть читачів крізь історії окремих громад Тернопільської області, зупиняючись на кожній церкві.

Надихають читача біографії братів та сестер, які присвятили своє життя справі благовістя та влаштуванню місцевих церков. Серед них є життєпис та свідчення обласних старших пресвітерів. Книга містить перелік населених пунктів області, які були охоплені євангельським рухом.

Обсяг видання доволі солідний — понад 840 сторінок формату А4. Вага фоліанту майже 2,4 кілограми.

Придбати книгу можна в офісі Тернопільського обласного об'єднання УЦХВС та в християнському магазині за посиланням:

Місіонерська церква смт Чутове попри війну продовжує будувати дім молитви

Церква «Спасіння», що в селищі Чутове Полтавської області, у непростий період нашої історії несе світло Євангелії людям. Особливо ж тим, хто залишився без домівок, без рідних, а дехто взагалі без надії.

Селище розташоване за 6 км від Харківської області й за 92 км від Харкова й районів, де відбувалися жорстокі бої та жакливі обстріли житлових кварталів.

За словами служителів церкви, спочатку було лячно й незрозуміло, що буде далі, як діяти. Та оговтавшись від страшних новин, служителі вирішили не дозволяти різним думкам, страху та сумнівам опанувати їхні серця та завадити служінню людям, серед яких живуть.

Чутівська церква розгорнула служіння вимушено переміщеним особам, військовим, дітям та пацієнтам місцевої лікарні, доставляючи продукти, медикаменти, засоби гігієни, одяг та багато іншого.

Попри близькість війни, до селища приїхала молода сім'я місі-

онерів, щоб діло Боже ще більш розвивалося. Разом із нею місцева молодь провела дитячий майданчик «Розфарбуй країну», на який прийшло 42 дитини віком від 7 до 14 років. Також церква провела євангелізаційне служіння, на

яке прийшло майже 130 мешканців селища.

У Чутовому триває будівництво дому молитви. Адже зараз зібрання церкви проходять у місіонерському будинку, який не завжди може вмістити всіх охочих почути Боже Слово.

«Найперше завдання консультації — дати людині надію!» — у Рівному пройшла конференція з кризового душеопікунства

9-10 вересня 2022 року в церкві «Світанкова зоря» м. Рівне відбулася конференція, присвячена питанням душеопікунства людей, які отримали психологічні травми. Захід відвідало близько 90 учасників із 19 областей. Більшість із них — лідери різних служінь.

Спікером конференції був Джордж Роудс — пастор, доктор філософії та кандидат психологічних наук із США, людина із багаторічним стажем консультування. Його навчальна програма включає діагностику ПТСР, консультування психологічних травм, вплив травми на різні вікові категорії з підходами до кожної з них та багато інших тем.

Зокрема, служитель окреслив три етапи кризового консультування: стабілізація стану пацієнта до відчуття безпеки, робота з травмою через розмову, шлях до зцілення. Метою консультації є визначення проблеми, обговорення з пацієнтом можливих рішень, вибір оптимального рішення й складання плану для досягнення бажаного результату.

«Наше найперше завдання як консультанта — дати людині надію, — підкреслив **Джордж Роудс**. — Нехай людина йде від вас, розуміючи, що вона може в будь-який час прийти знову. Тримайте двері відчиненими!» Також він наголосив: «Попри те, що травматична подія назавжди закарбовується в пам'яті пацієнта, кінцеве завдання консультації — щоб лишилася тільки пам'ять без травми. Подібно, як лишається шрам після того, як рана загоїться... Головне при консультуванні — говорити людині правду, вона повинна зустрітися з реальністю, як би це не було важко», — додав він.

Протягом семінарів усі, хто хотів, могли поставити запитання спікеру. Ось одне з болючих запитань: «Ми служимо в лікарні, де перебувають поранені військові. Ми розмовляємо з ними, вислуховуємо їхні історії, а потім це все проживаємо всередині себе... Як із цим бути?» Відповідаючи на нього, Джордж Роудс сказав: «Коли ми присвячуємо себе такій праці, то теж стаємо жертвами травми. Особливо це стосується служіння в госпіталях. Ви тратите дуже багато сил та емоцій, лишаєтеся спустошеними. Тому вам потрібно знати, як відновити свою енергію — добрий сон, відпустка, джерела радості. Якщо ви свідомо не турбуватиметеся про себе, то скоро не зможете виконувати цієї роботи».

Про ідею проведення заходу та його мету розповідають організатори та учасники.

Богдан Левицький: «Виникла потреба зібрати інформацію про те, як служити людям, травмованим війною. Ці знання необхідні всім відділам нашого об'єднання. Адаже раніше ми не стикалися з такими викликами, і тепер часто самі не розуміємо, як чинити, коли до нас звертаються за допомогою. Мені доручили бути координатором цієї праці.

Це вже другий такий захід. Перший — пройшов у Івано-Франківській області під час Комітету УЦХВС. Тоді ж вирішили, що необхідно продовжувати таке навчання, щоб оснастити наших служителів відповідним інструментарієм. Олександр Озеруга запропонував запросити свого знайомого служителя Джорджа Роудса. Ознайомившись із його програмою, ми переконалися, що це здорове біблійне вчення, і пристали на пропозицію. Сьогодні тут навчаються лідери дитячого, жіночого служіння, пастори...

Наступний захід плануємо в Києві 3-6 жовтня. Його проводитимуть викладачі УБТ. Майбутня конференція передбачатиме більш індивідуальний підхід, щоб обрати й спорядити тих, які зможуть навчати інших. Намагаємося задіяти здібних людей. Від усіх нас залежить, чи втілюватимуться ці знання в життя, чи залишаться тільки в теорії. А потреба є величезна. Наш народ потребує зцілення, адже переживає велику трагедію».

Олександр Озеруга: «Останнім часом ми зустрілися з великою кількістю питань і викликів. І на ці реалії не дає відповідей наш минулий досвід. Три тижні тому ми робили в нашій церкві служіння для переселенців. Серед них була 70-річна жінка з Авдіївки. Вона розповіла, як виїжджала з-під обстрілів і бомбардувань із двома вже мертвими онуками 5 і 15 років у багажнику автомобіля... Скажу відверто: навіть маючи позаду 30 років служіння, я не знайшов, що їй сказати. Звісно, якби жінка була віруючою, я сказав би щось про вічне життя... А так — просто мовчав. І сьогодні на конференції я знайшов для себе відповідь: іноді не потрібно говорити нічого, просто бути поряд з людиною, відгукуючись на її потреби. Саме для цього потрібні такі заходи — нам варто шукати відповіді на подібні складні питання».

Володимир Бричка: «Я сам певною мірою викладаю принципи консультування, але завжди продовжую вчитися. Щоразу черпаю для себе нові підходи, ідеї. Мені боляче зупинитися вчитися, бо тоді треба й припинити навчати. Саме такі конференції великою мірою сприяють розширенню кругозору. Адаже з часом змінюються погляди, з'являються нові проблеми, колишні методи стають неактуальними. Ми вже не можемо обходитися вчорашніми відповідями. Якщо закриємося в собі, наробимо багато помилок та відвернемо людей. Сьогодні люди зустрілися з великою жорстокістю, до якої ніхто не був готовий. Ці звірства шокують, у них важко повірити... Я за 68 років не бачив такого, що довелося пережити цьому поколінню. Тому треба час, треба витримка, треба розуміння».

Окрім теоретичної частини, конференція включала практичні заняття, під час яких учасники могли зробити перші кроки в застосуванні набутих знань. Усі, хто прослухав навчальний курс, отримали сертифікати.

**Конференція з кризового душеопікунства,
м. Рівне, 9-10 вересня**

**На базі відпочинку «Єдність» у м. Ковель, що на Волині,
відбувся традиційний оздоровчо-реабілітаційний табір
для людей з інвалідністю**

**Новим головою Європейської п'ятиде-
сятницької спільноти обрано єпископа
Марека Камінського з Польщі**

**За п'ять місяців майже 150 рейсів з гуманітар-
ною допомогою відправили на схід церкви
Березнівського району Рівненщини**

На рукопокладанні служителів у Варшаві

* * *

Боже! Дякую Тобі за траву!
Уявляєш, вона – зелена!
І жива! І я – живу!
Ти створив її саме для мене?
І цю квітку? І цю?!
І на траві росу?
Кожну краплину?!
Зажди, я зараз зроблю світлину,
Надішлю в небеса її ангелам.
Агов! Піснекрилі! Де ж ви там?
Нехай ваш знову лине спів,
Бо в мене немає слів...

Зоряна ЖИВКА